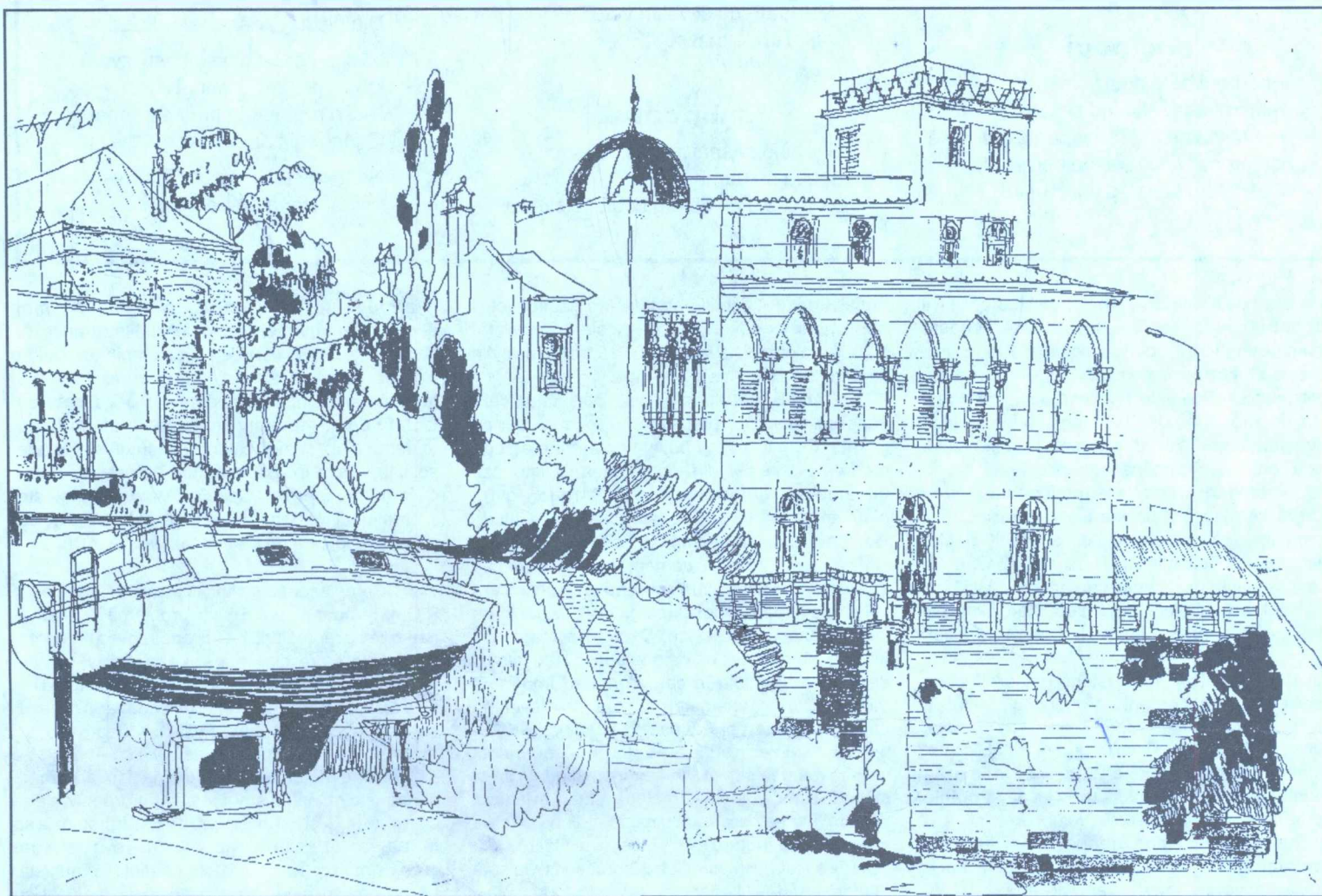

TOMIS

REVISTĂ DE CULTURĂ, SERIE NOUĂ

APRILIE 1998, Nr. 4 (333), anul III (XXXIII) • 16 pagini — 2000 lei

VOCI TINERE

Ce a însemnat cenzura, dacă nu un atentat la libertatea de a crea? Începând din 1990, recăstigarea acestei libertăți a relevat mai întâi un impas al limbajului artistic (s-au publicat extrem de puține titluri inedite în primii doi ani după Revoluție), apoi a dat naștere unui fenomen, firesc și acesta: s-a editat o enormă *cantitate* de carte, a unor autori răsăriți precum ciupercile după ploaie, ce puteau să apară în regie proprie la abia răsăritele, și ele, edituri particulare, interesate nu atât de calitatea, cât de afacerea în sine a editării. Dacă într-o vreme aceste fapte păreau îngrijorătoare, trebuie să remarcăm acum și uimitoarea rapiditate cu care s-au consumat. „Autorlăcul”, ca să folosim o vorbă a lui Cornel Regman, ca și diletantismul și-au pierdut din agresivitate. „Frustratii” fără temei valoric, au părăsit scena. Mai mulți autori tineri, cu adevărat talentați, în mai puțin de cinci ani s-au impus atenției publicului, au inventat un nou limbaj artistic, în care se ghicește un dialog de profunzime cu literatura interbelică și cu literatura scrisă de autori români din țară și străinătate, în timpul celor patruzeci și cinci de ani de comunism („târgovistenii”, oniricii, optzeciștii s.a.m.d.). Se află aici, fără îndoială, performanța unei deosebite capacități creatoare, ce se manifestă în ciuda vicisitudinilor economice și sociale ale perioadei pe care politicienii au numit-o „de tranziție”, pentru a se degreva de responsabilități. Încât fenomenul *real* (unul dintre ele) ce atrage atenția pe scena literară, este apariția unui mare număr de tineri autori remarcabili. Într-o bună tradiție, „Tomisul”

a fost, cum se spune „pe fază”, publicând debuturi în critică, poezie și proză, descoperind valoarea și încurajând talentul. Pot fi amintiți aici: Dan Persa, Evelina Cărligeanu, Gabriela Inea, Ștefan Caraman, Grigore Soitu, Mircea Tuglea, Ileana Bâja, Mădălin Roșioru, Amelia Stănescu s.a.m.d.

Începând din 1996, li se oferă o șansă în plus autorilor dobrogeni necunoscuți, când Nicolae Motoc, sub a cărui direcție intră revista „Metafora”, inițiază *seria nouă* a acesteia, prin care impune un program de promovare în primul rând a scriitorilor foarte tineri. Timp de doi ani aici au fost publicați, printre alții: Florin Golban, Amet Aledin, Alin Zaharia, Irina Egli, Valentin Iacob, Andreea Curt, Lucian Muflic, Sorin Dinco, Mijomir Mecu, Gheorghe Cristian, Pătru Anasâmbru, F.M. Popescu, Manina Angheloiu, Andreea Mihalcea, Andrada Ganea s.a.m.d.

Ultimul număr al „Metaforei”, care beneficiază de aportul redacției revistei „Tomis”, este cel din decembrie 1997, moment din care editorul acesteia, fundația cu același nume, preferă să revină, la mai vechea formulă de revistă „fără program”, unde se publică la întâmplare, fără selecție valorică, orice text primit la redacție.

Începând cu numărul din martie a.c., revista „Tomis” își propune să publice sistematic cât mai mulți tineri talentați. Cititorii au făcut cunoștință deja cu poeții: Ion Gabriela, Elena Vlădăreanu, Claudia Călin, Oana Dragomir, elevi din Constanța și Medgidia, iar în numărul de față, tot în pagina 10 intitulată „Voci tinere”, debutează alți autori: Emilian Avrănescu, Florin Anastasiu, studenți ai Universității „Ovidius”.

Credem că e absolut necesar ca literatura tânără să fie urmărită cu atenție și exigență. Exigența este condiția fără de care nu e posibilă nașterea unei literaturi viabile. Pentru că e vorba de o exigență de natură estetică, iar nu ideologică, așa cum s-a întâmplat în timpul cenzurii.

T.

Peninsula, într-o zi oarecare

Început de aprilie nefiresc și ostil. Ca și când cineva ar fi apăsât din greșală pe comanda „replay” aiernice pe care deja resemnată. Trecători grăbiți înfruntă rafalele vântului, urcând spre mormanul de ruine „Continental”, nefericită, dar actuală emblemă a centrului Constantei. Cățărât pe schelele monumentului său din fața Palatului Administrativ, înfodolit în pufoaică și cu un șort urias, bine strâns în curele, protejându-i pieptul, sculptorul Wilhelm Demeter finisează „Arcul peste timp”, posibil și inspirat simbol de mâine al bătrânului Tomis.

Deși aparentele pot înșela, un nou sezon estival bate la ușă. Curând, atrași de sufletul generos al locului, învâluți ca-ntr-o plasă diafană de eterna fascinație a mării, mii de turiști și localnici, deopotrivă, vor cutreiera zilnic prin labirintul străzilor înguste ale Peninsulei, cu speranța câtorva clipe de taină și poezie. Oare ce vor descoperi ei, împătimitii exploratori din vara lui '98 porniți în căutarea frumosului?

Nu cu multă vreme în urmă, începând din dreptul Muzeului de Artă Populară, bulevardul „Tomis” devenise o cale de acces, exclusiv pietonală, către Piața Ovidiu. Deși e încă dimineată, mă strecor cu greu printre zecile de autovehicule parcate alandala, ori cu motoarele ambalate-n plin, ferindu-mă în ultima clipă din calea unui BMW luxos al cărui sofer, uitând de volan, se răstește congestionat într-un telemobil. Terasa din fața hotelului „Tineretului” e pustie.

Aproape lipit de gardul geamiei, peste drum, un autocar al firmei elene „Zorpidis” și câțiva greci rebegiți de frig, asaltați de bișnițari. Cândva elegantul spațiu comercial amenajat pe locul unde și-a început existența concernul „Freedom Star” este și el aproape pustiu. Doar două manechine goale, uitate în vitrinele prăfuite, atintesc ofertele firmei „Capital Invest”, cu zâmbete ironice încremenite pe buze. Nu pare a se îngheșui cineva să cumpere acțiuni „Libri Maris”, 20.000 lei / bucata, nu sunt amatori pentru croaziera pe Marea Egee, Cypru, Pământul Sfânt, 650 USD + 80 USD necesari vizelor... Poate se vor hotărî mai târziu, după ce vor fi dat lovitură în baraca amenajată pentru tir sportiv, către care își îndreaptă pașii sumedenie de liceeni gălăgioși, ocolind mormane de gunoi și maidanezi tolăniți pe guri de canal. Improvizatia de bălci, aducătoare de premii, e lipită de peretele unui imobil cu fațada coșcovită, brăzdată de crăpături, abandonat ca și fratele său întru suferință de alături. Oare cine pe cine se sprijină? Primul cutremur le va transforma, cu siguranță, în mormane de moluz. Te și miri că la parter încă funcționează un magazin alimentar și Arhiva Notarială!

Piața Ovidiu e încă departe. Peste drum de luxosul magazin „Antiq's”, altă clădire ca vai de ea, cu un întreg colț gata să se prăbusească. Parterul a fost abandonat, dar păturile jerpelite întinse la uscat pe marginea balconului trădează prezența unor locatari fie disperati, fie cu foarte mult sânge rece! Trec prin fața magazinului desființat al firmei „4 Best” și îmi înalț privirea spre fațada cândva elegantă a imobilului „Unisfer”. Tencuiala cărămizie s-a deteriorat de sus până jos în așa hal, încât astăzi pare un imens dalmatian cu urechile pleoștite, adulmecând fotografiile multicolore cu dansatoare sexy, ori vitrinele strălucitoare ale restaurantului „Pelican” aflat

SEMNEAZĂ:

**DIMITRIE STELARU
GEORGES NIVAT
PETRE DIACONU
NICOLAE PANIN
BARUȚU T. ARGHEZI
ION MAGIRU
ADRIAN BUTUMAN
ALEXANDRU BĂLAN
EVELINA CĂRLIGEANU
IOAN MIRCEA POPOVICI
ION ROȘIORU
DAN PERSA
SORIN ROȘCA
GABRIELA INEA
OVIDIU DUNĂREANU
ȘERBAN CODRIN
MANUELA MIGA
FLORIN ANASTASIU
EMILIAN AVRĂNESCU
SANDA LUCA ZODIERU
VIRGIL MOCANU
C.D. MAZILU
ADRIAN RĂDULESCU**

• Desenele din revistă aparțin
arh. Dan Corneliu

continuare în pag. 3

Răsfătăm cititorii revistei *Tomis* si în luna lui Florar, cu încă un grupaj de poezii inedite, semnate de același poet sublim, care este Mitia Stelaru.

Asemeni precedentului set și acesta se compune din poeme titrate de autor și finisate cu mîgală, dar nepublicate la vremea potrivită. Altfel spus, au același statut de lucrări refuzate de cenzură ori rătăcite de neglijența poetului în hățișurile adânci ale bruioanelor sale.

De datarea lor, ca și a celor din grupajul anterior, nici nu poate fi vorba; totuși, mizând pe o anume scădere a tonusului poetic și pe o „cumintire” (fie și parțială) a scriitorului în ultimii ani de viață, putem aproxima că ar fi fost scrise în preajma anului 1970.

VICTOR CORCHES

stelaru e un pod

Stelaru e un pod
Și sub el trece fluviul —
Parcă e moartea acolo
În lungile strigoilor falduri.

A crescut înaintea lor
Ca o sperietoare —
Mirosea a păduri afunde
Ucise oriunde.

mai șuieră dintre geamuri

Mai șuieră dintre geamuri
Sburătorul în melcii pomului ascuns

Stelariana

Fetele se privesc:
Una e îndrăgostită
Cealaltă
Mângâie în mătase o ispită
Și culorile lor
Au obrații vinului.

mai visez după vis?

Mai visez după vis?
Nu ajung la marginea lui și încep altul —
Ca un fluviu nesecat lunecă visul
Și-mi dă năravul înălțimii.

poc-poc!

Poc-poc! bate altul în inima ta,
respiră compătimind și bate.
— Deschide îngerule, poate așteaptă
Un procuror sideral ori negustor!
Deschide, să-i văd unghiurile.

transparentă ești

Transparentă ești când picăturile apei
Sub sclipățul pasiunii te-adună.
Nu e un sanț din plete la șolduri,
Numai sunet și frize lunare.

sunt un ritm

Sunt un ritm ostenit al literelor,
al rănilor și trotuarului —
o stea fără ochi, fără carne, dar om.

Mai luați-mă și voi în voi
Altfel unde mai sunt?

subpoetul

Trebuie să mai moară cineva:
iubita ori dumneata!
cam de mult îți trag coditele sfinte

uleioase, mucegăite, cu apartament,
reclamă și fără talent.

Când crezi că te doare prin șold
fă sport — la nimic imbold.
Dacă matelotul fumează alge uscate,
râma clinchete are rimate.

nu-l cunoșteam

Nu-l cunoșteam pe Drieiden,
gongorist al bălților, tăindu-și steaua
ca o frunză. Pe Rembrandt, mai suav
ca negura.

poetul

Trec singure printre brazi
Arcurile ochilor lumii —
Vântul răstoarnă săgeți
Din piscuri adânci: și nu cazi.

Lângă cercul din sus ești izvor
Limpede, zeu platinat —
Nici o rugină din frunzele moarte
Ori îngerii zăpezii în cor

Nu te vestesc, nu te cântă —
Înaltă, inima se frământă.

Léon Bloy spunea că așteaptă venirea cazacilor și a Sfântului-Duh. Într-un fel, cel puțin jumătate din omenire a asistat atât la venirea cazacilor cât și a Sfântului-Duh. Cazacii, sub forma Armatei Roșii sau a oștilor de răzvrățiți înrudite cu ea, Sfântul-Duh, sub forma unei religii noi, botezată comunism.

După apariția **Cărții negre a comunismului**, o virulentă polemică s-a declanșat în Franța, uimitoare, o dată în plus, pentru cei care o observă din străinătate. Uimitoare, din ce pricină? Ei bine, mai întâi prin faptul că încercarea de a rezuma saga uriașă a violenței comuniste, a fanatismului născut din utopia atee a unui socialism științific aplicat maselor, mai poate încă stârni senzație, după **Arhipelagul Gulag** al lui Alexandr Soljenițan, sau după cartea lui Jean Pasqualini, **Prizonier al lui Mao**. Acestei violențe masive, inspirată atât din metodele moderne de industrializare a morții, cât și din atavisme venite din negura vremilor, ca de pildă canibalismul în grup reapărut în China comunistă, orice spirit neliniștit îi putuse măsura dimensiunile grație enormului volum de mărturie pe care **Cartea neagră**, departe de a le anula, nu face decât să le sistematizeze și colăționeze. Cu toate acestea, vedem cum reînvie la noi vechea și tenaceă rezistență la ideea că socialismul a putut da naștere la violentă. Stalinismul face parte din socialism, dar el nu reprezintă adevărul acestuia, declară Roger Martelli, un comunist renovator, polemizând, în cursul unei dezbateri, cu Stéphane Courtois, prefatorul și coordonatorul **Cărții negre**.

Alt motiv de uimire: polemica referitoare la similitudinea dintre nazism și comunism. „Deopotrivă de criminală”, declară Alain Besançon. Când această teză a fost avansată de d-na Buber-Neumann, unul din cei 200 sau 300 de comuniști germani pe care NKVD îi expediase direct din temnițele sale în cele ale Gestapoului, predându-i pe podul de la Brest-Litovsk cu dosare de înșoțire, semnalând originea lor evreiască, s-a putut înțelege perfect asimilarea celor două regimuri. Sau aceea pe care o face, într-o pagină sfâșietoare, un erou al cărții **Viață și destin** de Vassili Grossman; sau surpriza lui Semprun citind **O zi din viața lui Ivan Denisovici** și descoperind aceleași realia, atât în lagărul bietului zidar sovietic cât și în cel de la Dachau, pe care îl cunoscuse el însuși. Dar atunci când niște istorici atacă aceeași problemă câteva decenii mai târziu, datele intelectuale și emoționale sunt evident altele. Divergențele apărute la acest punct între coautorii **Cărții negre** sunt caracteristice pentru această polemică foarte ideologizată: disputa publică dintre Nicolas Werth și Jean-Louis Margolin, doi dintre autori, și Stéphane Courtois, autorul prefetei, a scos în evidență o problemă reală. (*Le Monde*, 14 noiembrie, 1997).

Dar, mai întâi, să semnalăm tot ce aduce nou această carte. Autorii ei sunt istorici având la activ lucrări proprii care abordează teme diverse: Werth a publicat documente extrase din arhivele Comitetului Central Sovietic, Bartosek, în **Cui îi e frică de istorie?**, a adunat probe din arhivele secrete cehe și a intervievat supraviețuitori ai comunismului (declanșând un violent atac împotriva sa pentru vina de a fi demontat partial mitul lui Arthur London). Cele două mari merite ale **Cărții negre** sunt, pe de o parte, faptul de a fi pus laolaltă miscările comuniste din Rusia, Europa de Est, Asia, Lumea a Treia și industria concentraționară

care le-a însoțit statornic, și pe de altă parte, de a fi pus întrebarea: „ce semnificație are această însumare de crime?” Courtois face schița unui calcul general al victimelor comunismului de pe toate continentele: cifra totală, spune el, se apropie de o sută de milioane. Dar, la drept vorbind, dacă fragmente de adevăr arhivistic au ieșit la iveală, altele continuă să rămână îngropate, așa încât nu poate fi vorba decât de estimări preliminare. **Cartea neagră** desenează sinusoida generală a discursului violentei, a ciclurilor violentei, a specificităților naționale ale violentei, în fiecare din provinciile comunismului. Chiar pentru cel care cunoaste bine subiectul, această lectură rămâne îngrozitoare și plină de informații inedite. În privirța Rusiei, informațiile noi se referă mai ales la domeniul statisticilor. Câtiva tineri istorici au profitat de deschiderea arhivelor pentru a întreprinde, în sfârșit, un calcul al bilanțului represiei: ei se numesc Zemskov, Bugai, sau Klevniuk, și e regretabil faptul că datoria față de ei e semnalată mai ales în note. Se poate vedea, de pildă rolul fatidic jucat de **cotele** represive stabilie la Moscova, rolul personal jucat de Stalin care semna neobosit noi liste de condamnați la moartea (pe care troicile administrative îi convocau apoi în procese care durau exact timpul necesar citirii condamnărilor

în „satele model” trebuiau să devină militanți devotați **perinde ac cadaver**: Crucea Roșie a înregistrat 30.000 din care doar vreo 4.700 au fost în cele din urmă repatriați...

Karel Bartosek este unul dintre autori care pune cel mai bine problema lui „cum a fost cu putintă”. Cum a fost cu putintă ca armate atât de mari de progresisti din toată lumea să intoneze ditirambi violentei comuniste? (Aragon este, bineînțeles, primul din această categorie). Claude Roy, recent dispărut, scria în cartea sa intitulată **Noi** că a fost vorba de o demență colectivă, menită să salveze de nodul care sugrumă. Acest nod era cel al adevărului, imposibil de privit în față de către fanaticii utopiei bolsevice. O carte a românului Ierunca ne-a dezvăluit deja experiența închisorii de la Pitesti: celula în care dormeau împreună călăii și victimele chemate să se reeduce devenind călăi este fantastică, depășind imaginația KGB-ului: „Botezurile” în urină erau atât de eficiente, încât victima mergea singură în fiecare dimineață să-și cufunde capul în tinetă. O metodă reluată în lagărul pe care Tito l-a deschis pentru stalinisti pe care i-a internat după ruptura sa cu Moscova. Căci lumea celei de a Treia Căi ascundea exact aceeași violență fundamentală (și aici, cărțile lui Ciosici reprezintă o lectură de neînlocuit, mai ales **Vremea răului**,

SENSUL UNEI NUMĂRĂTORI de Georges Nivat

CARTEA NEAGRĂ A COMUNISMULUI *)

dinainte stabilite). Cu toate că „exploatarea feudalomilitară” a târânimii din anii douăzeci a fost deja studiată, descrierea foamei sistematice și a utilizării la o scară nemaîntâlnită a armei alimentare, este impresionantă; cinismul crud al ordinelor secrete de exterminare, privitoare, de exemplu, la muncitorii din Petrograd, clerul ortodox sau cazaci, este înspăimântător. Fapt și mai monstruos, reprimarea menșevicilor, atunci când **Nep-ul** le-a dat dreptate și doar pentru motivul că au avut dreptate, arată până la ce punct lupta pentru monopolul absolut al puterii este congenitală pentru bolșevism. Iconografia cărții este deosebit de atroce, cea referitoare la războiul civil mai cu seamă, cu acea imagine a ofițerilor albi spânzurați de un picior, cu o țepă înfiptă în anus, sau cea a istoricului chinez Chien Po Tsan, aplecat peste un soi de cal de pedeapsă și lăsat pradă răzbunării gârșilor roșii... Acțiunea brutală a Kominternului, angoasanta anticameră a lagărelor care a fost **Hotelul Lux** pentru revoluționarii refugiați la Moscova (avem deja cartea lui Arkadi Vaksberg și magnificele romane ale sârbului Ciosici despre acest subiect) ne reamintesc că teroarea s-a aplicat și partizanilor comunismului (dar nu intrată ca ei să poată fi considerați drept principalele victime, așa cum a încercat să demonstreze, în mod interesat, Hrusciiov, la cel de-al XX-lea Congres al PCUS). Răpirea copiilor greci, deportarea lor în orfelinate din întregul imperiu comunist unde, dacă nu mureau

L'Age d'homme, 1996).

Cruzimea umană nu s-a născut odată cu Gulagul sovietic. Capitolul despre China al lui Jean-Louis Margolin (dedicat lui Pasqualini), pune, chiar mai bine decât celelalte, problema inserției cruzimii comuniste în tradiția fiecărei națiuni: Imperiul de Mijloc era mai degrabă pașnic, dar rezerva dusmanilor săi pedepse reluate ulterior de Peng'Pai în experiențele comuniste din 1928, și anume canibalismul represiv: familia celui schingiuit era obligată să devore un mădular al victimei încă în viață sau victima însăși era silită să-și înghită urechile înainte de a fi executată, experiență reluată în îngrozitoarea violență exercitată asupra Tibetului (filmul recent al lui Annaud, **Sapte ani în Tibet**, ne-a făcut să simțim ce a însemnat violul acestei civilizații). **Cartea neagră** abordează de asemenea problema depravării personale a unor lideri comuniști, precum Stalin, Mao sau Pol Pot în Cambodgia. Stalin reprezintă de multă vreme un mister cercetat de istorici și scriitori; el nu avea caracterul depravat al lui Mao, dar îi plăcea să se înconjoare de depravați ca Beria; depravatul e o ființă maleabilă prin definiție, și maleabilitatea umană totală este, la urma urmei, ceea ce caută sistemul. Margolin ne arată că în Asia n-a existat niciodată un „bloc comunist”, humusul național fiind probabil mai rezistent decât în Europa. Pol Pot ne preocupă în mod deosebit: cel care a produs, cu

o armată de copii, crima masivă cea mai deconcertantă, venea dintr-o universitate franceză, ca și Enver Hodja în Albania, de altminteri. Dubla lui față, poetică și tortionară, pune cea mai tulburătoare dintre probleme. În orice caz, cu Cambodgia, ne apropiem cel mai mult de „categorialul” crimei colective comuniste: clase sociale, orase întregi, purtători de ochelari, sunt condamnați **a priori**. Ceea ce Margolin numește „apartheidul roșu” a făcut ravagii care le întrec cu mult pe cele care au bântuit țara vechilor Buri.

Complezența stalinistilor din saloanele și P.C.-urile noastre pune o altă problemă. Togliatti a participat la represii. P.C.Francez avea pregătite listele sale negre; din fericire pentru el și pentru noi, n-a avut puterea, și nici un Slanski din rândurile lui nu a fost executat. Nu e mai puțin adevărat că teza lui Courtois din prefata la **Cartea neagră** este discutabilă în principiu: există oare cu adevărat o similitudine perfectă între crima nazistă și crimele comuniste? Comunismul a slăbit progresiv, ceea ce a dus, în Rusia și în Europa de Est, la implozia sa în 1989. Cât despre nazism, el a evoluat spre paroxism. În ceea ce privește credința comunistă, ea nu are, în mod evident, aceleași rădăcini cu credința nazistă, chiar dacă fanatismul capătă aspecte uneori similare în cele două sisteme. În ceea ce a fost terenul de elecție al bolșevismului, acesta a murit, odată pentru totdeauna, chiar dacă mai există nostalgici. În Coreea, paroxismul tetanizează în continuare țara și primii transfugi de-abia au început să ne informeze despre gulag-ul nord-corean, despre **Yadok**, marele lagăr care, să nu uităm, este încă în funcțiune, și despre sistemul de caste pus la punct de Kim Il Sung. S-o spunem deschis, concluzia pe care ne-o oferă Stéphane Courtois pare, în acest sens, insuficientă, dacă o raportăm la inumanitatea de care am vorbit. Teroarea din timpul Revoluției franceze, Stavroghin al lui Dostoievski, nu s-deajuns ca să explice valul de violență instituționalizată de comunism. Comparația cu rugurile Inchizitiei este și ea insuficientă. S-ar putea desigur scrie o „Carte neagră” a creștinismului sau a Islamului, ca și a colonialismului. A recurge la noțiunea de „crimă împotriva umanității”, care ne trimite la tribunalul de la Nurenberg, cel ce a imputat naziștilor crima de la Katyn comisă de Soviete, sau la cel de la Haga și la bălbăielile sale par puțin naive și nepotrivite. Citatul din Renan, împrumutat din Tvetan Todorov, despre infernul real pe care îl vor inventa oamenii, atunci când nu vor mai crede în infernul din lumea de apoi este mai convingător. A da ultimul cuvânt celui stalinist, din slăbiciune, care a fost Gorki, nu e, de asemenea, foarte indicat. Să ne gândim, în încheiere, la acea mărturie a unui prizonier al Khmerilor Roșii, care a fost mult timp torturat și care, spune el, n-a supraviețuit decât pentru că a povestit copiilor călăi fabule de Esop și povești cu animale din folclorul khmer. Să fi ajuns noi dincolo de utopie, așa cum susține Etienne Balibar sau suntem încă prizonierii acestui amestec de oniric și de ferocitate care e mult dincoace de ea?

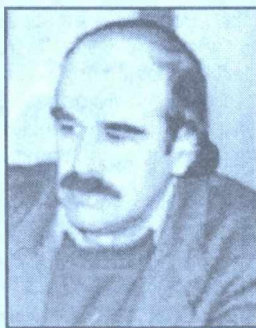
Traducere de
ION MAGIRU

(După *Magazine littéraire*, nr.361 / Janvier 1998)

*) Stéphane Courtois, Nicolas Werth, Jean-Louis Panné, Andrzej Paczkowski, Karel Bartosek, Jean-Louis Margolin. Ed. Laffont, 1997.

CONSTANȚA – PROFIL URBANISTIC (II)

Arh. **ADRIAN BUTUMAN**

Arh. **ALEXANDRU BĂLAN**

Pentru Constanța, kilometrul 0,00 al existenței sale este „Peninsula”, nucleul încărcat cu o memorie de peste 2.000 de ani, înconjurat de veșnicia mării și de moștenirea prezentă.

Trecutul său este însă și uitare. Căci aproape nimic nu amintește de negura lăsată peste apusul vechiului Tomis până la noul răsărit al Constanței.

Vechiul Kiustenge, „sat cu bordeie ce abia dacă merită numele de port”, nu a avut cu ce să-și pună către viitor amprenta levantină, dorită astăzi de cei care îi scormonesc trecutul.

Un călător elvețian ce poposea la „Pont” în zorii veacului remarcă „o îngrămădire de case albe spoite cu var, construcțiile înalte, europene fiind destul de rare”.

Terminarea lucrărilor la portul de unde stindardul „Marelui Regat” se încumeta să fluture către toate colțurile lumii, a atras aici negustori cu bani de toate națiile și „lume bună” de București, dornică de vacanțe la „băi”.

Și astfel anticul Tomis a început să renască din propria-i cenușă.

Deși administrația de atunci beneficia de legi referitoare la patrimoniul construit, care în timpurile de azi s-au lăsat cam mult așteptate, (încă din 1895), „respectului” pentru trecutul mizer și sărac i-a luat locul firesc arhitectura vremii. Mai întâi ca un ecou întârziat al unor stiluri care aici își găseau sfârșitul, apoi, treptat orașul a devenit contemporan cu timpul său. Marii arhitecți români ai vremii nu l-au mai ocolit și au creat pentru el cu căldură, l-au ajutat să renască.

Și astăzi, în situl care se definește drept „rezervație de arheologie și de arhitectură”, zac de-a valma ruine care nu reușesc să-și povestească istoria, monumente ce nu sunt puse în valoare, pentru că nu „vorbesc” cadrului din care fac parte și clădiri pitorești, simple mărturii tăcute ale trecutului de o sută de ani, ce cu seamă își așteaptă clipa prăbușirii.

Personalitatea unitară a cartierului la care au ținut atâta cei care nu înțeleg că aici nu există o unitate de stil, este astăzi cea a dezolării, a disperării.

Și, totuși, elementele determinate ale spațiului urban persistă cu același farmec trist dar neschimbat încă. Străzile și piețele, locurile de trecere și de întâlniri, întipărite în conștiința tuturor ca elemente determinante ale personalității vechiului construit, așteaptă cu speranță refacerea ordinei banale din marile orase.

Privirea cuprinzătoare a întregului se lasă așteptată, iar cei mai îndreptățiți să facă propuneri și să ofere soluții, arhitecții, sunt ocoliți tocmai de cei care au fost aleși să susțină normalitatea.

Cuvântul pertinent al profesionistului este acoperit de corul fals și efemer al acelor care se cred mai importanți decât sunt.

Concursul național însoțit de consultații care să ofere avantajul unor variate și largi schimburi de opinie, ar fi firescul de care situl are nevoie.

Până atunci, însă, va dispărea și memoria ce trebuie salvată și care nu va mai putea să fie readusă niciodată, pentru că nu mimetismul formal și pastişa, în care și-au pus deja speranța cei care nu cunosc „Cartea de căpătâi a restaurării”, va fi soluția.

Cei care lasă construcțiile să moară, dar nici nu acceptă intervenția igienică a prezentului, dau dovadă de dublă lăsată.

Fără îndoială, acceptarea perisabilității construcțiilor ține de legile vieții, pentru că și acestea au viața lor. Dar valoarea unui monument pierdut se transformă în „memorie moartă”.

Valoarea unei clădiri sau a unui ansamblu nu este dată de vechimea lui și, indiferent de perioada în care acestea au fost realizate, pentru noi trebuie să aibă aceeași pretuire.

Monumentele își justifică categoria datorită unei valori istorice emoționale sau estetice.

Valoarea estetică poate să fie produsă și azi, chiar și într-un loc încărcat de istorie, dacă se respectă configurația cadrului înconjurător.

Dincolo de acceptarea acestei relații accentul trebuie să cadă pe valoarea de ambient a spațiului și pe particularizarea acestuia.

Pentru că astfel, dacă este inevitabil să avem „memorie moartă”, cel puțin nu vom avea „memorie încremenită”. Căci Peninsula dacă i se refuză trecutul, atunci va trebui să nu i se refuze măcar viitorul și, odată cu acesta, dreptul de a respira în continuare aerul prezent al orașului.

Peninsula este zona cea mai veche, arealul cu cele mai multe vestigii arheologice încă necercetate, cu surprize ce pot apărea, în orice moment, — cu fiecare săpătură efectuată, zona ce în decursul timpului a cunoscut măreție și decădere, înflorire și distrugere, nucleul din care s-a născut și a crescut orașul Constanța.

Zona care trezește cele mai multe amintiri, cele mai multe sentimente, cele mai multe dispute. Zona cu cea mai mare vechime istorică, iceberg a cărei parte vizibilă numără abia 150 de ani. O zonă aproape virgină, ce așteaptă o atență cercetare din punct de vedere arheologic, istoric, urbanistic, arhitectural. O zonă ce trebuie să schimbe mentalități învechite de percepere în ansamblu și în detaliu a problematicei pe care o generează.

Dacă în perioada anterioară ambițiile politice puteau să distrugă zona peninsulară în totalitate, prin ștergerea cu buldozerul a clădirilor vechi — de altfel în cea mai mare parte insalubre —, astăzi nepăsarea, anumite ambiții de proprietate, nepriceperea în administrarea zonei a dus la o degradare generală fără precedent.

Complexitatea problematicei generale cu toate componentele ei de natură arheologică, arhitecturală, urbanistică, ambientală, funcțională, de stabilitate a construcțiilor, edilitară, de circulație, legislativă, economică, socială, etc., conduce implicit la o abordare deficitară, care în plus nu este susținută de toate forurile competente.

Deși în momentul de față există un interes major din partea unor investitori de a prelua clădiri

sau terenuri și de a construi, deoarece nu este creat cadrul organizatoric necesar în concordanță cu legislația actuală, o lungă serie de greutăți și de piedici fac pe majoritatea lor să abandoneze demersurile.

Lipsa unor reglementări precise, specificate prin planuri urbanistice zonale sau de detaliu, reglementări care să ofere facilități celor care doresc să investească conduc la interpretări din partea forurilor de avizare.

În același timp nu există interes de a capacitate pe cei mai buni profesioniști în domeniul arhitectural și urbanistic.

Lipsa de dialog între specialiști, lipsa de hotărâre a forurilor abilitate de lege să administreze această zonă conduc implicit la starea de lucruri existentă.

În calitatea pe care o am, sunt convins că zona peninsulară a orașului Constanța trebuie și poate deveni cea mai frumoasă zonă arheologică, arhitectural-urbanistică a orașului și una dintre cele mai frumoase din țară, deoarece există aici o împletire ideală între nou și vechi, între nivelurile arheologice subterane și cele supraterane.

Specificul acestei zone trebuie pus în valoare de către specialiști.

Fără o analiză minucioasă multidisciplinară,

urmare din pag. 1

dinainte. Doar câțiva pași mai jos, altă surpriză! Cocheta terasă a pizzeriei din preajmă a fost închisă cu un oribil gard din scânduri de brad, vopsite cu păcură neagră! Deasupra, firește, au fost montate lămpi „Phillips” cu halogen! Nu pentru a scoate în relief originalitatea incontestabilă a gardului, ci pentru a ilumina, la ceas de seară, imensa groapă de pe stradela Petru Rareș, plină ochi cu gunoaie...

Fulguiește. Cerul e la fel de mohorât ca privirile amicalui Gheorghe Radu, care-mi atîne calea. De ieri a fost trecut în șomaj. Nu-i arde acum de plimbări prin Peninsula. Aleargă după acte, dar îmi vorbește cu un licăr de speranță în ochi despre fiul său. Fostul student al celebrului Oleg Vinogradov, directorul Academiei de balet din Washington, a fost angajat la Opera din Dresda și poate... Piața Ovidiu e ticsită de automobile. Încă înainte să ajungi în dreptul lugubrelor ruine din care ies, împletindu-se prin aer, șine imense de oțel, aproape că te năucește fațada spoită-n alb a unui imobil cu ramele geamurilor de un roșu tipător. Alături, câteva chioșcuri și noul sediu al

Peninsula, într-o zi oarecare

Partidei Romilor. De pe soclul său, poetul Ovidiu trage cu coada ochiului spre remorca ruginită, cine știe de când abandonată deasupra portului Tomis. Excețând imaginea panoramică a mării, aici, în fosta agoră tomitană, în cel mai căutat și mai celebru punct al orașului, orice amănunt îngroasă dimensiunile Deplorabilului. Locul de parcare, încropit cu nici-o urmă de simț estetic pe latura estică, e năpădit de bălării uscate, care-ți trec de brâu, între care s-au împotmolit hârtii și gunoaie de tot soiul. Către Banca Națională, o groapă respectabilă a transformat parcare într-undepozit ultracentral de moloz. Pompoasa fatadă a Casinoului amenajat în fostul local al Simigerei contrastează violent cu parodia de gard verde din lateral, în fapt o înșurire de tufe împreștritate cu pungi de nailon adunate de vânt. Mai nou, Piața este dominată de două imense panouri publicitare, tipător colorate, amplasate chiar deasupra vestigiilor arheologice expuse în aer liber.

Pitoreașca panoramă a portului turistic văzut de sus este curcatură de harababura barăcilor ruginite, a gardurilor din sârmă ghimpată și a gropilor cu gunoaie din spatele Casinoului, unde amatorii de chilipiruri pot achiziționa „mărfuri din Germania la prețuri foarte avantajoase”! Și pentru ca oferta pentru piața vestică a turismului estival să fie împănată și cu alte „delicii” original-autohtone, în imediata apropiere a noului și somptuosului sediu al B.R.D. către Faleză, funcționează cât se poate de rentabil o... Spălătorie auto!!!

Poti număra pe degete edificiile valoroase renovate în ultimii douăzeci de ani în această zonă definitorie, sub aspect arhitectural și urbanistic, pentru al doilea oras ca importanță al României. Hotelul „Intim”, înălțat în locul fostului Hotel „D'Angleterre” (1850-1889), unde a poposit o vreme Mihai Eminescu; „Casa cu lei”, astăzi vizibil „șifonată”, ascunzând în spate, către Port,

fără o politică urbanistică adecvată, fără implicarea pe toate planurile a forurilor administrative, zona se poate deprecia în continuare.

La tot pasul se observă, și nu trebuie să fii specialist pentru aceasta, că în imaginea Peninsulei în ultimii ani predomină bunul plac și haoticul: nerespectarea putinelor legi existente, amplasarea, oriunde și în orice fel, de bazare-galerii, de reclame, de utilaje de aer condiționat, demolări, dezafectări, ruine instabile, ocuparea domeniului public cu rampe, scări în trotuare, folosirea de materiale impropriei zonei, vopsitorii în culori neadecvate etc. etc. etc.

Toate acestea fac ca zona să fie ocolită de locuitorii orașului, de vizitatori, turiști și oameni de afaceri.

Această situație putea fi preîntâmpinată dacă ar fi fost luate măcar, partial, în considerare studiile și proiectele întocmite de-a lungul timpului pentru această zonă. Desigur, multe dintre ele, mai ales cele întocmite înainte de 1990, nu mai sunt în totalitate adecvate, deși cei îndreptățiți s-au aplecat atunci cu multă atenție asupra problematicei existente, dar imposibilitatea de a reface elementele conceptuale ale zonei dictată de condițiile social-politice ale timpului a condus la o formulare urbanistică improprie.

Din punct de vedere al celui care s-a implicat în nenumărate rânduri în studii de ansamblu sau locale ale zonei, pot spune că am simțit nevoia de a fi sprijinit în demersurile efectuate, constatând că nu există o colaborare fructuoasă cu alți factori interesați în rezolvări locale imediate.

Toate eforturile ce se fac trebuie dirijate spre un rezultat final: stoparea degradării zonei din toate punctele de vedere, realizarea de reguli cu statut normativ specifice zonei, reabilitarea totală, pe toate planurile.

Sunt convins că cei care au fost desemnați să administreze orașul, pe perioada mandatului lor încredințat de către locuitorii orașului, vor face toate demersurile pentru reabilitarea zonei peninsulare; sunt convins că specialiștii așteaptă provocarea din partea administrației locale și că toate aceste eforturi colective vor conduce la realizarea, măcar partială, a unui cadru urbanistic la nivelul mileniului al treilea.

un maidan mizer pe care străbătându-l, te poți trezi cu un lighean de zoaie în cap, cum de altfel era să mi se întâmple; Muzeul „Ion Jalea”, strălucind printre castanii de deasupra Falezii; superbul imobil de pe strada Maior Gheorghe Șonțu nr. 10; noile Galerii comerciale „Marybur” de pe strada Mircea cel Bătrân. Puțin, extrem de puțin pentru vremurile atât de grele, care pun sub semnul întrebării chiar și cea mai neînsemnată fărâma de optimism!

Urc pe strada Callatis către oras. Alte garduri dărâmate, alte ruine, bălării și gunoaie... Pe strada Mircea cel Bătrân asijderea. Dincolo de Biserica Greacă îmi pare o clipă că am scăpat de cosmar, însă dau cu ochii de imensa clădire neterminată, care urma să devină Hotelul partidului. Jur-împrejur un adevărat imperiu al groazei! Cât se poate de nimerită și sugestivă inscripția mângălită cu negru pe un panou al fostului gard împrejmuitor: „Pericol de moarte satanist”! Mă întreb dacă vreunul dintre gospodarii plătiți ai orașului ar avea curajul să treacă pe acolo noaptea, și culmea, găsesc pe dată răspunsul...

SORIN ROSCA

BASMUL ȘI GNOZA

— *a stat ceasul*, zice constatativ o vorbă românească; sau *încă nu i-a venit ceasul*, lămurește o alta (ori, dimpotrivă, *ți-a bătut ceasul!*); sau *s-a împlinit ceasul*... Dar când e vorba despre Făt-Frumos (că doar „oi fi auzit și tu ce e cu Făt-Frumos”, cum îi spune chiar eroul diaboliceii din *Scorpia pământului*), povestea cu „ceasul” se cam nelămurește. Iar ca să o descâlcești și s-o depeni în întrebări retorice e nevoie de vreo sută de pagini și de o fantezie eliberată de prejudecăți. Adică exact de ceea ce dispune Emil Lungeanu în eseu despre bătrânul *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*.

Ceasul lui Făt-Frumos (Ed. Institutul European, Iasi, 1997) este o probă de hermeneutică degajată, pe itinerarii variate, de la analiza funcțiilor cognitive ale basmului și a invariantelor tematice (motivice), până la microscopia limbajului narativ, mizând pe efectul spectacular al intuiției personale a autorului. Finalitatea acestui periplu *à la légère* e însă cât se poate de serioasă: reconstituirea unei structuri mentale profunde, care va fi stat la originea basmului ispirescian. În relictete folclorice, Emil Lungeanu caută o lume vie. Adeverată antropologie naratologică! Dar a încerca, după interpretări „consacrate” (Călinescu, Noica, Eliade, Vasile Lovinescu) o lectură cu ochi proaspăt și curiozitate nealterată a basmului devenit el însuși *topos* al criticii românești, nu e o prea comodă călătorie, fie ea și neprotocolară. De aceea, o primă și salutară precauție pe care si-o ia autorul este despărțirea de maestri. Adică de tot compendiul formulărilor apologetice intrate în uzul didactic, supralicitate, absolutizate (și transformate în consecință în canoane indestructibile). Dimpotrivă, simulând ingenuitatea lectorială și disimulându-și logica sub aparentele frazărilor joviale (în definitiv nu e aceasta chiar tehnica pedagogiei paremiologice?!), Emil Lungeanu desfășoară o maieutică de tip socratic. Întrebările și le adresează siesi, dar și tie, iubite *celtitoriule*, antrenat în jocul ipotezelor încă de la primele pagini, printr-o subtilă *captatio binevolentiae*: „Oare de ce acest sonifer adresat copiilor seara la culcare are gustul înconfundabil al paradoxului lui Longevin, zis și <al gemenilor>? Sau: „De ce trebuia neapărat adus înapoi călătorul la punctul de plecare?”. Si încă: „De ce a doua călătorie (returul) n-a mai fost cronometrată fizic, ci biologic?”. „Nu cumva *Tinerete fără bătrânețe*... este mai degrabă o contra-utopie?”, „... mai pot fi oare considerate un simplu joc de-a timpul asemenea raporturi matematice, chiar povestite la gura sobei? Nu este totuși frapant că, în loc să se manifeste arbitrar, dinamica fabulosului respectă riguros un anumit principiu în distorsionarea timpului? (...) Așadar, de ce se scurge diferit timpul în cele două lumi coexistente? De ce rămâne în urmă ceasul lui Făt-Frumos?”

Sirul interogațiilor deductive se desfășoară în întregul eseu, marcând praguri și abisuri enigmatice, precum obstacolele probatoare de virtuți și iscusinte structurează călătoria fabulosului erou de basm. Într-un anume sens, cartea lui Emil Lungeanu este ea însăși o *călătorie inițiată* spre miezul experiențelor umane fundamentale, fizice și metafizice, răsfrânte în istorii pe care le înregistrăm astăzi doar sub ordinea fantasticului folcloric. Or,

chiar împotriva ideii că basmul ar fi, generic, numai „o mare și gogonată minciună” (vorba celui vesnic „încălecat pe-o căpsună”) se constituie exercitiul recuperator din *Ceasul lui Făt-Frumos*. Se ascund în basmul-capodoperă cules de Ispirescu întâmplări primordiale, revelații tulburătoare, intuiții la granița științei moderne — vrea să ne convingă autorul. Și chiar ne convinge în bună măsură, așa cum te lași convins de o povestire care, chiar vulnerabilă pe alocuri, e prea frumos spusă ca să nu-ți pară adevărată.

De altfel, în ciuda unghiului scientist și parascientist din care „citește” basmul, pigmentându-și lectura cu savuroase găselnite de expresie („cal fotonic”, „turboreactoarele dumnezeiești”, „examenul de gheonologie”, „examenul de scorpiologie”, „examenul de zoologie”, trecute se-nțelege de Făt-Frumos), Emil Lungeanu regăsește identitatea mitică a creației, în cel mai autentic sens al conceptului. Adică în acel sens viu asupra căruia avertizează M. Eliade (*Aspecte ale mitului*, cap. „Istorie adevărată” — „Istorie falsă”) și care tine nu de o gândire teoretică, ci de una pur mitică. În „istoriile adevărate”, reprezentate de mituri, „avem de-a face cu sacrul și cu supranaturalul” manifestate în „evenimentele primordiale în urma cărora omul a devenit ceea ce e azi, adică o ființă muritoare, sexuală, organizată în societăți, nevoită să muncească și muncind potrivit anumitor reguli” (M. Eliade, op. cit.). Si iată concluzia, statuată mitic, la care ajunge autorul *Ceasului*...: „Indiferent cum am interpreta fenomenologia din folclor, *ceva* tot trebuie să fi fost atunci, la începuturi, supraviețuind până astăzi în memoria populară. Că de n-ar fi, nu s-ar povesti”. Adevărat. Dar ce crede tălmăcitorul că trebuie să fi fost *in illo tempore*?

Mai întâi o *intuiere preștiințifică* a unui fenomen pe care fizica relativistă îl numește astăzi „paradoxul gemenilor”; în sisteme de referință diferite, timpul curge diferit. Cercetând una dintre edițiile catalogului tipologic întocmit de finlandezii A. Aarne și S. Thompson pe la începutul secolului și reluat în variante adăugite până către anii șaptezeci, autorul găsește înrudiri de intrigă, topoi și structură mentală cu basmul românesc. Practic în toată aria indoeuropeană literaturile orale păstrează o matrice arhetipală a aceluiași fenomen temporal, încât (având în vedere natura particulară a deznodământului, cu totul deosebită de fabulația apologetică, triumfalistă, a narațiunii basmice), se poate vorbi despre o clasă atipică în tipologia generală a speciei. Pe bună dreptate renunță rând pe rând comentatorul la diferite supozitii tematologice, caracteristice epicului folcloric — confruntarea Bine / Rău, tema fericirii lumii de dincolo, câștigarea eternei tinereti etc. — concentrându-și atenția asupra *modelării timpului* în „acest basm straniu, lipsit de tradiționalul *happy end*, această parabolă despre esecul uman în fața supremației mortii și a entropiei”. Iar tema relativismului temporal este nu numai obiectul unei

minutioase și originale analize în contextul *Tineretii fără bătrânețe*..., dar și pretextul asociațiilor surprinzătoare, al gloselor din domenii variate, de la fizică la mitologie generală, parapsihologie, istorie, poetică matematică, naratologie structurală ori teologie. Ca și al tăsnirilor neașteptate spre realitatea contemporană imediată, pentru a sparge elocinta sobră și a da eseului verva colocvială deja remarcată. În lectura lui Emil Lungeanu, aventura din basm este „cronometrată fizic”, la plecare, și „biologic”, la întoarcere; calul năzdrăvan („personajul-cheie”) dezvoltă o viteză cosmologică, apropiată de cea a luminii, singura cale de a ajunge la Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte (...tărâmul însuși e creația vitezei, fără de care el există doar virtual) și „dacă *feeria* basmului reproduce în mod vădit modelul paradisiac (preexistent povestitorului), în schimb *fenomenologia* lui reproduce modelul relativist (încă inexistent pentru povestitor), anticipându-l în mod surprinzător”. Ipoteza, oricât de hazardată ar părea în punctul ei de plecare, se sprijină pe mărcile unei anume gândiri arhetipale reconstituite din datele palimpsestului narativ. Ea nu poate explica însă întreaga fenomenologie a basmului discutat și este de aceea la un moment dat abandonată ca insuficientă.

Din fondul experiențelor primordiale și, în același timp, etern repetabile se păstrează în substanța epică a *Tineretii fără bătrânețe*... mărturisirea despre incursiuni para-fizice, de genul extracorporalizării, despre călătorii ale sufletului către frontierele mortii. Interpretarea thanatologică realizată de autor din perspectiva fenomenologiei N.D.E. nu e (cum s-ar putea crede) nici teribilistă și nici limitativă; este mai curând o autentificare în termenii domeniilor de graniță ale cunoașterii actuale a celui tip de scenariu inițiat practic în misterii orifice și dionisiace. De altfel, cu alte instrumente de investigare, Alfred Loisy ajungea la aceleași concluzii, ilustrându-le printr-un fragment al lui Plutarh, semnificativ pentru concepția referitoare la intrarea în nemurire: „În clipa mortii, sufletul trece prin aceeași stare pe care o trăiesc cei ce participă la marile inițieri. Iar cuvintele se aseamănă între ele (în limba greacă, n.n.): 'a muri' și 'a fi inițiat'. Sunt mai întâi umbrele la întâmplare, ocoluri anevoioase, alergări neliniștitoare și fără țintă prin întuneric. Când te apropii de capăt, te copleșește spaima, te înfiori, tremuri, sudoarea îți îngheață, te cuprinde groaza. Însă după ce ai lăsat în urmă toate acestea, dai de o lumină minunată; te trezești în locuri neîntinate, pe pașiți înveselite de glasuri și dansuri, trăind tulburarea religioasă pricinuită de cuvintele sacre și de aparițiile divine”. (cf. Alfred Loisy, *Misteriile păgâne și misterul creștin*). Spre acest univers transuman, trecând cu viteză enormă prin porți infernale sau prin *vămile văzduhului*, se îndreaptă Făt-Frumos cel născut cu nostalgia nemuririi („în lumea de dincolo *călător* e doar sufletul, iar în lumea de aici *muritor* e doar trupul”, explică sacerdotal analistul) și atinge în

cele din urmă „un tărâm paralel cronospațial”, cum ar spune V. Kernbach. Așadar, indiferent dacă ar fi vorba despre o experiență NDE spontană sau indusă de ceremonialul inițiativ practicat în misteriiile păgâne („o supraviețuire fericită ori o eliberare a unei esențe nemuritoare, favoare pe care o persoană în viață ce intră în comuniune cu Dionysos o dobânda prin mijlocirea riturilor de inițiere” — A. Loisy, op. cit.), adică indiferent dacă adoptăm premisa lui Emil Lungeanu sau căutăm etimonul reprezentărilor din basmul ispirescian în altă parte, e limpede că el păstrează relictetele unei aventuri revelatorii. Numai că nici această ipoteză de lucru nu răspunde la toate întrebările cuprinse în maieutica eseului, încât demersul se rotește la un moment dat între două paradoxuri: al încetării timpului călătorului și al mortii călătorului. Între „fizică și metafizică”.

Din acest punct al interpretării, atât originalitatea speculațiilor cât și acuratețea deductivă nu ni se par însă la fel de convingătoare. Nostalgia nemuririi pierdute, recăderea omului în păcatul originar, reîntrarea în cerul destinului care-și trimite mesagerii ispititori prin Valea Plângerii etc. sunt soluțiile mai vechilor exegeze. Iar ideea că am avea de-a face, în ultimă instanță, pur și simplu cu o călătorie *postumă* în care eroul „face greșea de a-si cumpăra de la agenție bilete dus-întors pentru o călătorie care, în realitate, este fără întoarcere” alterează chiar unele presupozitii dezvoltate anterior.

Așa cum ni se pare că trebuie păstrate destule rezerve față de dimensiunea semnificantă a unor detalii lexicale din narațiunea basmică. Deoarece, fiind mult mai susceptibilă intervențiilor spontane ale transmitătorilor de folclor decât creația lirică ori epicul versificat, ea păstrează fondul motivic și imagistic originar, dar nu-și conservă în aceeași măsură relieful expresiei. Mai mult, se știe că P. Ispirescu a cules narațiunile publicate în celebra sa colecție nu din mediul folcloric tradițional, ci chiar din Bucureștii celei de-a doua jumătăți a veacului trecut (iar *Tinerete fără bătrânețe*... i-a fost povestit chiar de către tatăl său), îmbrăcate în haina verbală a limbajului semi-urban. În spiritul romantic al „îndreptărilor” artistice, promovat și de Alecsandri (*Balade — Căntece bătrânești — adunate și îndreptate*...), Ispirescu a repovestit basmul în propriul său registru stilistic, foarte apropiat de modelul esteticii orale autentice, fără a se confunda totuși pe deplin cu acesta. Or, eseistul lasă de la început impresia, pentru ca pe parcurs să o și confirme la modul explicit, că e în căutarea unor semnificații originare și nu a unor reflexe individuale. Prin urmare, doar admitând o dinamică pur spectaculară a demonstrației s-ar putea găsi puncte de sprijin la nivelul lexicului funcțional (în sensul utilității sale narative) al basmului, care e altceva decât limbajul semnificant-simbolic coexistent.

Sunt însă aceste mai curând rezerve marginale, decât de fond. Căci, *în fond*, pasionat și locvace tâlcuitor al basmului, Emil Lungeanu creează în *Ceasul lui Făt-Frumos* o „carte de recitare” al cărei foarte important merit este de a autentifica imaginarul folcloric prin gnoza epocii moderne.

EVELINA CÂRLIGEANU

Intentionez trezirea din mahmureală printr-o plimbare prin Dignidad, marele bălci cu originea în Golful Meden și cu finalul în intersecția Axei Lumii cu Scara lui Escher. Poliția secretă a gândului îmi află intenția și-i dă lui Theodosie un vârsat de vânt, oprindu-mă în casă pentru îngrijirea lui. Mă așez în fața ușii deschise spre mare, în timp ce Theodosie își începe poveștile cu întâmplări din realitatea virtuală, combinându-le cu întâmplări din peninsulă.

Ceea ce nu știe Theodosie, este că Felicia, Hilaria și Eliza sunt gemenele care-mi generează spațiul pentru *Tratat despre fericire*.

— Bine început, dar cu puțină zăbavă, mă temperează Sabato. Face o scurtă pauză, apoi continuă:

— Să luăm secvența din Dignidad și Ulise din Meden. Spuneai așa:

La o masă, sus, pe promontoriu, la „Terasa lui Herimon”, Ovidiu face corectură la Tristele, în compania lui Garcia Márquez citind din „Generalul în labirintul său”, J. Joyce aprobând din cap spre cartea DIGNIDAD, cu titlul, poate nu întâmplător, în roșu, arătând, cu un gest larg, spre golful orașului Meden și strigând:

— O, tu Ovidiu, cântăret al gingașelor iubiri, uite-l pe Ulise!

L-am cunoscut pe Ulise din Meden, de chirvaiul locului, la taraba Păpusarului, tintind punctul cu toate zămbetele concentrate în zămbetul post-decembrist al românului, vesnic iubitor, răbdător și virtual fericit.

— Să-ți explicitez? Bine, dar să nu te înveți cu nărav. În primul rând, povestirea este o stare, nu o istorie. Nu de puține ori, ea trece, ca o pasăre

SCARA LUI ESCHER

Gemenele

Phoenix, prin interiorul și exteriorul povestitorului. Chiar tu ziceai ceva asemănător în Abaddón Exterminatorul. Evident, secvența din discuție e atemporală, cum vor mai fi și altele, iar Ulise din Meden, este imaginea lui Ulise din Dublin, acel Leopod Bloom al lui Joyce.

Rafala puternică dinspre „Stradela vântului” îmi suflă hârtiile de sub brat. Singura care se sperie și încearcă să-mi sară în ajutor este Adela. Saltul brusc, al fetei, le dezechilibrează pe celelalte trei. În clipa următoare, toate: Adela, Delia, Otilia și Raluca, ucenicele Pictorului din „Casa cu ferestre roșii”, căzute grămădă, în fața mea.

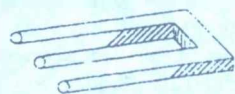
Trăiesc perioada trezirii dintr-un vis profund, dens și solicitant, rătăcitor naiv într-o lume confuză și mincinoasă. Deschid ochii cu teama de a nu mă trezi în aceeași lume. Băjbăi și descopăr perioada pregătirii marelui carnaval, când jivinele-și găsesc purtătorul cel mai potrivit. Lichelele, mai iuți în a se orienta, se grupează după afinități și interese.

— Dar masonii lui Otto ce urmăresc?

— Cred că ei, personal, în prostia și snobismul lor, nu urmăresc nimic. Ceva anume, urmăresc doar cei care îi încurajează.

— Auzi, ce prostie! Să susții că Marele Arhitect și Dumnezeu creștinilor este unul și același.

— Aceasta, pentru că omul a uitat Chipul sacrului, vine Părintele Isihast cu punctul pe i.

— În toate societățile, prostia și impostura au găsit forme de supraviețuire! strigă Poetul, întorcându-se spre zona realității virtuale, unde zumzetul calculatoarelor acoperă agitația mișcărilor de mase, de afară.

— Ce dracu, domnule!? simte nevoia să exclame, pentru a produce efectul dezacordului și a nesupunerii oarbe.

— De ce ești atât de surprins? Trebuia să știi. Primul semn al omului fără ideal este reacția, promptă, la modă și la cele scilpitoare. Sunt oamenii a căror ordine este dată de mândrie, care nu fac altceva decât să pârjolească totul, pentru a ridica un fals, pe terenul gol și sterp, obținut rapid, cu graba onanistului. Viața lor nu este altceva decât o risipire în intervalul de prelungire a adolescenței prost cultivată.

— Mă desprind greu de savoarea imaterialului obiectizat. De aceea, totul pare atât de dureros. În fond, cel care povestește se ferește să spună lucrurilor pe nume, pentru a nu cădea în desuetudine, cinism și vulgaritate.

— Numai că realitatea le conține pe toate, într-un amestec cu illogicul, mă liniștește Sabato. Nu îți fă atâtea scrupule. Răstoarnă lumea pe o scenă și vei vedea că totul se structurează într-o suferință, o fericire, o obsesie...

— Unde găsesc o scenă în care să încapă lumea?

— Plimbă-te pe *Strada fără capete* și vei găsi.
— Există ceva fără început?
— Există.
— Există ceva fără cauză?

— ...
— Iar tăci?
— O tăcere plină îți folosește mai mult ca un răspuns gol.

Două scene duale își rotesc prin mine rotundul. Seara din atelier și dimineața din „Insula cu stuț” întind tensiuni gata să plesnească în timp ce nodul clepsidrei oprește timpul la descifrarea formelor cu viața misterului factorizând cele văzute.

Gândul și visul omului sunt doar o parte din cele nevăzute. Ca o singularitate izolată, Felice-mi transformă spațiile într-o sincopă a timpului. Profit de răgaz și leg totul de dilema ei.

Scenele se rotesc, în timp ce axa timpului, ortogonală „Străzii fără capete”, strânge personajele în imperiul capriciului și al întâmplării. Reușesc ordonarea în atemporalitate prin apelul la constante și la vectorii care generează spațiul.

— Bine, lasă considerațiile astea. Treci la povestea *Gemenelor*, îmi spune, de data aceasta nu fără nervozitate, Sabato.

— Știi ce? Dacă te frământă atât povestea lor, de ce nu scrii tu?

— Pentru că tu ai trăit experiența lor. Știu altceva decât mi-ai povestit? Ai putea, măcar, să-mi arăți „caietele din mansardă”?

IOAN-MIRCEA POPOVICI

continuare în pag. 14

Despre *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* a lui George Călinescu s-a zis că e monumentală; în opoziție cu acest epitet inexistent în titlul călinescian, urmașii în ale unor lucrări de aceeași orientare și finalitate si-au ales și inserat pe coperte calificativul pe care l-au socotit cel mai pertinent întreprinderii lor de largă anvergură spirituală, ajungându-se să vorbim de o istorie critică (N. Manolescu) de alta exactă (Alex Ștefănescu) s.a.m.d. Pe această linie se situează și criticul, eseistul și istoricul literar Mihai Cimpoi cu a sa *Istorie Deschisă a Literaturii Române din Basarabia*, din care ne-a ajuns la redacție ediția a II-a tipărită la Editura Porto-Franco din Galați în 1997. De la bun început se ridică spinoasa problemă a condiției literaturii din această provincie de limbă și simțire românească, aflată atât de dramatic la cheremul politic al istoriei. Nu încapă nici o îndoială că literatura Basarabiei ar aparține altui spațiu spiritual decât cel românesc, însă trebuie făcută specificarea că ea a fost și mai e încă pironită la stâlpul unui provincialism păgubos și păgubitor, atâta vreme cât nu poate fi separată de istoria propriu-zisă și extrasă întru sterilizare din universul cultural vitreg în care s-a format și a evoluat ca un șuvoi care, când se desprinde de fluviul-mamă, când revine la matcă, sărăcit și tulburat, ori chiar infectat de o ideologie străină, cel mai adesea cinică în coloratura ei. Metoda de înălțare a acestui edificiu este una extrapolată din arhitectură, rezultând o catedrală, chit că materialul utilizat e uneori doar intuit, după cum ține să menționeze constructorul într-un *Argument*. Opera impune atât în viziune panoramică și mai toate capitolele se deschid cu pagini de înaltă ținută și tensiune eseistică, cât și prin acribia, dublată de o respectuoasă piosenie, cu care se apleacă să „sufle colbul de pe cronică bătrâne” și să reînvie nume care nu s-au „adunat” decât sub o singură poezie, în vreo foită la fel de efemeră ca și secunda în care s-a născut. Mihai Cimpoi are vocația sintezei, simțul filozofic al culturii și nu e deloc sclavul unei metode abordative unice, spiritul său dovedind o vioiciune renașcentistă pe care o ține trează conștiința că destinul l-a ales să zămislească ceva irepetabil. O indicibilă spaimă existențială îl determină să se ridice deasupra orizontului basarabean care se închide, tectonic vorbind, în timp ce vântul pierzaniei bate fără încetare. El e asemenea culturii basarabene pe care o exponențializează în chip strălucit când îi surprinde tentativa sisifică de a ieși din această zare, însă întorcându-se perpetuu la rădăcini. Poetul basaraben va fi prin urmare naiv, legat de folclor și de religie, iar prozatorul născut pe aceste meleaguri va excela în ipostaza de povestitor, spiritul faustic și cel mistic, ortodox, cohabitând în chip organic într-o literatură a „florilor de pârlăoagă”, rezistente la intemperii, dar condamnată la oralitate și exprimare folclorizantă, cu un sporit coeficient de patriarhalitate, de regionalism și tradiționalism, dar și într-un paradoxal impact mult mai abrupt decât acest fenomen, se întâmplă în alte literaturi cu politicul. Literatura basarabeană s-a născut dintr-un acut sentiment al exilului care poate fi interior, exterior, ori chiar să cumuleze ambele tipuri. Cel de ordin interior îi apare gânditorului basaraben drept o formă de rezistență într-o patrie numită — nichitastănescian — limba română, alternând cu faze de *in-pa-triere* atunci când viscoalele politico-ideologice au cunoscut demoliri intermitente. Acest exil interior le-a priit unor scriitori, i-a fortificat, dar pe foarte mulți i-a vlăguit irecuperabil. Alții au schimbat exilul interior cu unul exterior, precum Eugen Coseriu, Paul Goma în Occident; Drută și Loteanu la Moscova, destul de mare fiind și numărul celor acclimatizați în România, însă Basarabia a rămas pentru ei nostalgicul și secretul pământ al făgăduinței. Autorul mai adaugă la specificul literaturii, și al spiritualității basarabene în general, o presiune și o preponderență a documentarului, ceea ce face ca această literatură să consune cu realismul brutal american, cu verismul italian sau cu ciné-vérité-ul actual, existând pericolul unui exces de folclorizare sau de sociologizare cu miză estetică scăzută.

Mihai Cimpoi excellează prin creionarea de portrete memorabile, frazele sale avântate

Un monument exegetic

având o mare forță evocatoare. Formulările sunt pe cât de lapidare pe atât de cuprinzătoare, trădând o îndelungă ucenicie în atelierele stilului călinescian consonant.

Istoria literaturii basarabene îi apare exegetului eica un fenomen viu, ca un organism ce trăiește în comuniune intimă cu marea literatură a lumii. De pe orizontul de așteptare a unui inițiat în cuceririle de ultimă oră ale criticii literare contemporane, e firesc ca această literatură, în ciuda modestiei ei cantitative și calitative, să furnizeze surprize și să ocazionaie interpretări noi. Nimic nu-l oprește pe cercetătorul zilelor noastre să abordeze *Cântarea României* a lui Alecu Russo printr-o grilă psihanalitică. Punând problema raportului dintre autor și eul narator, opera de căpetenie a descoperitorului *Mioriței* apare ca o alternare de plinuri și de goluri, de lumini și de umbre, de trăire și mit, trecut și prezent, un singur cânt de lacrimă colectivă tăsnind de sub pleoapa unui poet ce și trăiește dublul exil în propria sa patrie. Si adevărul e că această ipostază de prejunimist, prim eseist român modern, polemist temut, întrupator al tendințelor *Daciei literare* și critic ce a declarat război frazeologiei găunoase îl avantajează pe autorul de poeme în proză care

a fost și rămâne Alecu Russo. La fel, tehnicile narrative ale lui Costache Negruzzi i se par dintre cele mai moderne, iar în cazul lui Constantin de Stamati-Ciurea, anticipator al lui Marin Preda prin viziunea gravă a vieții ca pradă, se reliefează un intertextualism avant la lettre. Proza lui Hasdeu, acest „geniu al studiului interdisciplinar” se citește astăzi „pentru caracterul ei de frontieră, eseistic, dinamic, economicos, ce sfidează ritmul domol moldovenesc al narării”. Nu-i iartă titanului de la Câmpina faptul că a pus poezia „în serviciul naționalității și al educației morale”.

Numeroase sunt firele care leagă literatura basarabeană cu cea de dincoace de Prut. Există scriitori care s-au născut în Basarabia dar au studiat și au trăit în România, alții s-au născut în România și au „trecut”, uneori s-au acclimatizat acolo, prin Basarabia ca profesori, ofiteri, magistrați, unii care au scris în altă limbă dar au simțit românește s.a.m.d. „Expansionismul acesta e în cele din urmă o formă de cinstire a memoriei celor care au respirat fie și doar câteva luni aerul dintre Prut și Nistru și au gândit, poate chiar au scris acolo, în orele lor de răgaz, o parte din operele adunate sau nu în volume de autor. Iar printre

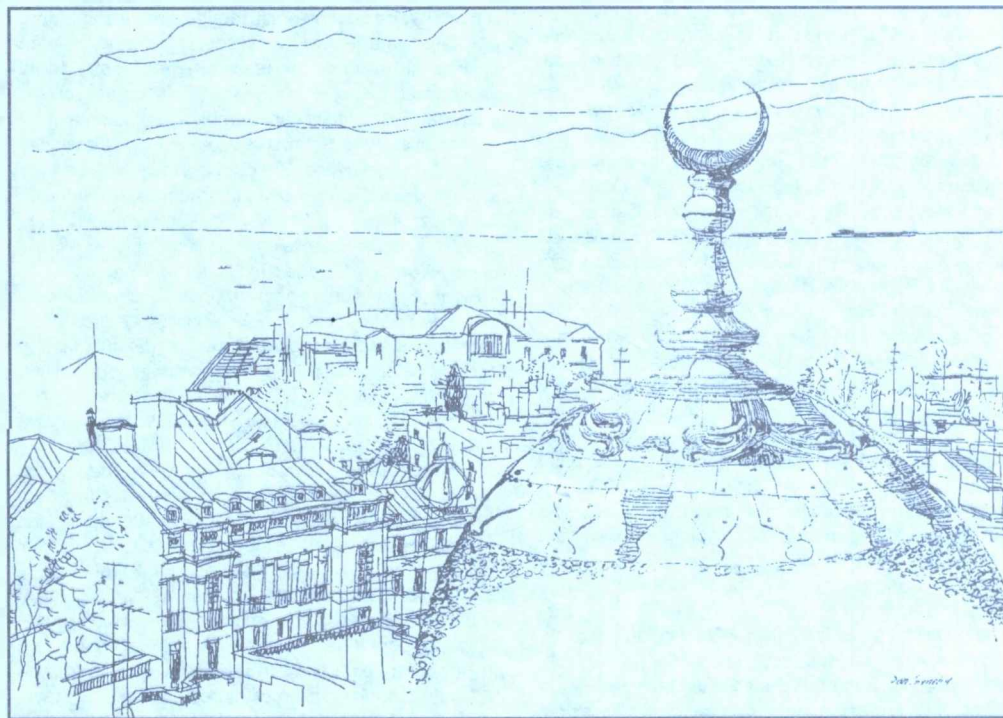
rânduri se ghicește entuziasmul cercetătorului literar atunci când poate stabili recorduri și întâietăți literare basarabene. Astfel, primul junimist e desemnat în persoana lui Costache Negruzzi; primul roman-fluviu românesc e scris de Constantin Stere; absurdul în literatură e promovat de cel care va deveni lingvistul de talie europeană Eugen Coseriu, cel ce va defrisa drumul pe care va face carieră teatrul ionescian.

Pentru Constantin Stere, istoricul literar Mihai Cimpoi face o adevărată pasiune și aici se desparte de Călinescu și de Lovinescu, care în studiile pe care le-au consacrat autorului romanului *În preajma revoluției* au pedalat doar pe aspectul memorialistic al tumultuoasei și voluminoasei scrieri. Pe urmele lui I. Negoitescu, se spulberă, pe baza unor scrisori ale lui Stere, identitatea dintre acesta, în calitatea sa de autor al cărții, și personajul central al romanului, identitate acreditată cam fără drept de apel de critica tradițională.

O frământare organică dureroasă a literaturii române din Basarabia pare să fie generată de aventura mereu reînnoită de a se sincroniza cu centrul și de a fi forțată de împrejurări să se întoarcă periodic spre sine, într-un dialectic joc al intermitențelor și concomitențelor. Această literatură „feminină” prin sentimentalismul ei de fond se conjugă după părerea lui Mihai Cimpoi cu un eroism al rezistenței în fața terorii istoriei și nu contează dacă această rezistență a fost fătisă, precum la Ion Drută sau Vasile Vasiliache ori disimulată ca în cazul lui Grigore Vieru „care s-a închis în cercul motivic al mamei, copilăriei și dragostei sau mută ca în cazul altor alți scriitori” (p. 153). O reintegrare și o sincronizare cu literatura română, concepută și ca releu spre cea europeană, începe să-si treacă examenul în acest ultim deceniu al veacului și mileniului, desi sechelele infernului proletcultist s-ar putea să fie mult mai mari decât se bănuie pe fondul entuziasmului integrator incipient, procesul revitalizării estetice nefiind nici simplu nici ușor. Literatura din Moldova de Est va trebui să-si sincronizeze limbajul poetic, să-si învingă conservatorismul funciar, ruralismul și „regionalismul” ei învederat, spre a ieși din starea sa „rizomică”. Există și în Basarabia o „generație pierdută” (Meniuc, Costenco, Liviu Deleanu, Andrei Lupan) care au suferit deportări în Siberia, au făcut munci birocratice ori au comis poezii ocazionale. Cei care au mai avut forte și zile să revină la uneltele lor, după dezghețurile care au urmat — unul este cel poststalinist — sunt salutați și reabilitați de istoricul literar, care dă dovadă de multă cumpătare și obiectivitate și știe că doar timpul va da adevăratul verdict valoric prozatorilor, poetilor și dramaturgilor basarabeni, privați, ca în nici o altă parte a lumii, de critici literari care să-i întâmpine și să-i impună. Acest sector pare cel mai aservit ideologiei oficiale, abia după anii 60 apărând și câțiva critici de reală vocation „care au izbutit să ilustreze că și critica este creație, care să respire aerul fierbinte al procesului și să-l înregistreze seismografic, cu vibrație participativă” (p. 257), cei mai buni critici fiind scriitorii: George Meniuc, Nicolai Costenco, Vladimir Carnavali, Petru Stati, Vasile Luțcan, Sergiu Matei Nica, dar sintezele le-au dat universitarii sau teologii Ștefan Ciobanu, Vasile Coroban, Ion Ciocan, Argentina Cupcea-Josu, Eliza Botezatu, Andrei Turcanu, terminând cu postmoderniștii, „inteligenti degustători de formule noi”, optzecistii Vasile Gârnet, Emilian Galaicu-Păun, Aura Christi, Vitalie Ciobanu, Valeriu Matei s.a.

Curios lucru, Mihai Cimpoi care-l invocă des pe George Călinescu în opul său, admirativ și doar pe alocuri polemic și întotdeauna civilitar, nu-l ia ca model să-si găsească și el un loc în a sa *Istorie Deschisă a Literaturii Române din Basarabia*. Un gânditor de talie europeană ca el ar fi meritat cu prisosință acest lucru. Ar fi fost un gest obiectiv și nu un semn de vanitate. Cert e însă că nici un cercetător al fenomenului literar românesc nu va mai putea face abstracție de masivul și înfiorător de documentatul op al celui mai de seamă critic și istoric literar pe care l-a dat până acum Moldova de Est: academicianul Mihai Cimpoi.

ION ROSIORU

Slalom printre cărți

Noi maladii ale sufletului, de Julia Kristeva (Columbia University Press). „Cine mai are suflet în ziua de azi?” se întreabă autoarea în ultima sa explorare psihanalitică. Bazându-se pe cele două decenii de experiență ca practician psihanalist, Kristeva înfățișează cititorului noul tip de pacient, simptomatic pentru o epocă de convulsii politice, cultură mass-mediată și revizuire dramatică a eticii familiale și sexuale.

Nimeni să mă însoțească, de Nadine Gordimer (Ed. Bloomsbury). Laureată a premiului Nobel pentru literatură în 1991, autoarea a ilustrat în volumele sale schimbările petrecute în viața Africii de Sud de-a lungul celor peste treizeci de ani de înfruntări dintre albi și negri. Ultimul său roman, (*None to Accompany Me*) e plasat chiar înainte de primele alegeri nerasiale și la începutul instalării la putere a reprezentanților majorității.

Stânga va supraviețui socialiștilor?

de Jean Marie Colombani. O analiză inteligentă a socialismului european făcută de redactorul șef al prestigiosului cotidian *Le Monde*, cu accent pe spectaculoasa destrămare a celor două mituri care au hrănit Franța în ultimul secol: Dreapta (catolicismul) și Stânga (revoluționarismul proletar).

Scrisorile lui Stalin către Molotov (Yale University Press). Peste 85 de scrisori „top secret” ale lui Stalin către prietenul și confidentul său, Viacheslav Molotov, o veritabilă radiografie istorică a omului și celebrului lider comunist, aducând noi informații asupra modului în care controla puterea, complota împotriva dușmanilor și imagina viitorul.

De la text la context, de Deborah Cameron (ed. Routledge). În această carte, Cameron explorează atitudinera omului de rând față de limbă, examinând practicile prin care el încearcă să-i adapteze folosirea, să și-o facă mai familiară, să-i imprime accente personale. Igiena verbală rămâne totuși un mijloc de a impune ordinea în lumea socială.

Ideologie și teorie lingvistică. O carte controversată și cu puternice accente revizioniste despre resorturile triumfului reputat de Noam Chomsky în domeniul semanticii interpretative, o examinare detaliată a principalelor argumente teoretice, făcută de foștii săi studenți.

Frumoasa captivă, de Alain Robbe-Grillet (University of California Press). Un *nou roman*, ilustrat cu 77 de picturi ale lui René Magritte, pe care Robbe-Grillet le folosește ca pretext pentru discursul său imaginar, lăsându-le să sugereze teme, glosând pe marginea lor, contrazicându-le.

Naționalismul în Uniunea Sovietică și Rusia, de Hélène Carrère d'Eucausse (Scandinavian University Press). Autoarea analizează relațiile Rusiei cu diversele sale națiuni, după colapsul Uniunii Sovietice — un eveniment profetizat de Carrère d'Eucausse încă din 1978. În acest volum, ea face o nouă precizare: Comunitatea Statelor Independente va fi mecanismul de readucere laolaltă a celor 15 republici sovietice.

S.F.

literatura în Dobrogea

Recent a fost pus la dispoziția celor interesați primul volum al lucrării **Literatura în Dobrogea**. Dictionar bibliografic alcătuit de lector univ.dr. Ștefan Cucu și Corina Apostoleanu.

Autorii precizează că lucrarea „nu are un caracter exhaustiv, ci unul selectiv, cuprinzând doar datele esențiale ale fenomenului literar dobrogean” din cele mai vechi timpuri până la 1990, inclusiv. Materialul bibliografic este totuși imens: circa 5.000 de informații, la care se adaugă 200 note biobibliografice, o „Addenda” (cuprinzând autori în pragul debutului editorial, dar publicați în reviste și culegeri literare), precum și o listă cu volumele literare apărute din 1990 până în 1997. Au fost consultate peste 300 de publicații periodice la care se adaugă numeroase lucrări de referință, volume de autor, culegeri, antologii, volume de critică și istorie literară etc.

Privitor la aspectul valoric al literaturii din această parte a țării, Ștefan Cucu și Corina Apostoleanu apreciază, în studiul introductiv, că „fără să genereze noi orientări și școli literare, literatura din Dobrogea a avut un caracter eclectic, fiind un adevărat receptacul al tuturor influențelor estetice”. Dintre notele specifice ale acestei literaturi, autorii rețin reflectarea universului marin și a cultului pentru antichitate (în particular pentru poetul Ovidiu) și, am adăuga, a tentei orientale, foarte vizibilă până prin anii '50. Existenta a cel puțin un volum de autor, a constituit criteriul minim de cuprindere în dicționar, criteriu generos, astfel că în lucrare întâlnim niveluri artistice foarte diferite. Fără îndoială, această generozitate axiologică a fost determinată de realitatea însăși: fenomenul literar s-a manifestat în Dobrogea cu mai puțină vigoare decât în alte provincii istorice românești, pentru că acest ținut a stat vreme de secole sub directă administrație otomană, revenind la țară abia după 1878.

Deși includerea, procustiană, a unor scriitori valoroși într-un „dicționar de provincie” va produce oarece iritare, trebuie să menționăm că și pentru aceștia câștigul informațional este real: câți vor fi avut (sau vor avea) șansa de a li se semnala majoritatea creațiilor literare, interviurilor, articolelor, a referințelor despre ei etc. risipite prin culegeri, antologii, ziare și reviste (unele devenite rarități bibliofile) de-a lungul unei vieți? Oricum, titlul secțiunii *Autori dobrogeni* pare inadecvat, pentru că ne trimite la o viziune localistă a faptului cultural, cu toate că în studiu, Ștefan Cucu și Corina Apostoleanu resping categoric această percepție. Se poate afirma că *Literatura în Dobrogea* este mai degrabă oglinda unei aspirații, ce e drept, nobilă. Iar izbânzile acestei literaturi, atâtea câte sunt, îmbogățesc patrimoniul literar românesc.

Ca instrument de lucru, lucrarea este utilă, atât pentru critici și istorici literari, cât și pentru toți cei ce se preocupă de studiul fenomenului cultural din acest colt de țară. Folosirea lui va fi înlesnită de indici de persoane și de localități, care vor fi incluși în volumul al doilea.

CONSTANTIN CIOROIU

dicționar de argou

Lăudabilă în sine este, desigur, inițiativa editurii „Arnina” din Slobozia care ne propune un dicționar de argou al limbii române, alcătuit osârdios de Nina Croitoru Bobârniche și prefatat de Gheorghe Bulgăr. „Semn de recunoaștere, dar și manifestare a spiritului de castă, disimulare dar și provocare, însemn de mândrie al unui blazon imaginar, nenobil, dar și tatuaj lexical și fanfaronadă, azi bogat, mâine sărac, argoul se degradează rapid, dar nu se perimează, protejat fiind de acel fond de cuvinte cioplite în plasma harului, dar și în duritatea acid-contondentă a lumii interlope. (...) Faptul că se bucură de trecere în mediile non-interlope, având o audiență mereu sporită, se explică prin aceea că argoul înlocuiește snobismul intelectualist, academizant, permițând exprimarea, într-un mod cât se poate de pitoresc, a celor mai firești stări și sentimente, de la patimă la tristete și nostalgie”. Argoul e „o entitate psiho-socio-lingvistică aparte”, mai sustine Constantin Frosin, în prefața propriului dicționar de argou, de astă dată francez-român, apărut la Nemira în cursul aceluiași an, adică 1996. Editarea unui dicționar de orice fel este, din păcate, însoțită în permanentă de riscul, deloc neglijabil, de a se vedea perimat sau în orice caz depășit în chiar momentul apariției, prin chiar evoluția firească, neîngrădită, a limbii *vii* de care se ocupă. E un risc inerent pe care autorul trebuie să-l reducă într-o măsură cât mai mare, lăsându-se posedat de patima exhaustivității, absolut necesară în orice lucrare de cercetare, pentru a preîntâmpina eventuala dezamăgire a publicului vorbitor care nu se mai recunoaște la un moment dat în modelul lingvistic propus. Să fie oare realizarea obiectivului pe care și-l-a asumat doamna Bobârniche nimic mai mult decât o utopie? Sau vinovată așteptarea cititorului de dictionare de tip arghezian care, lipsit totalmente de realism, vede în dicționar un obiect magic, un gromovnic, un inventar al semnelor acestei lumi sau chiar un substitut, imago mundi și matrice universală? Si dacă dicționarului lui Frosin nu pot să-i reproșez nimic, nefiind un cunoscător atât de pervers al limbii franceze, *vorbinde*, și lăsându-mă în plus și sedus de stilul lui

fermecător până și în rigoare, nu același lucru îl pot afirma despre dicționarul celălalt, vorbitorul de argou se revoltă în mine și nu izbucnește decât din decentă. Să zicem că dezamăgirea mea e de ordin personal, și că oricum apariția aceasta editorială e binevenită, utopical sunt eu.

MĂDĂLIN ROȘIORU

sub pavilion postmodernist

Patria, poporul și lo a lui Augustin Ioan, apărută la nu se știe ce editură și într-un număr de doar 100 de exemplare și doar „pentru anume ochi”, e o carte care sochează prin chiar titlul ei, cu bătaie mai mult decât parodică la poezia eticismului propagandistic de până la Revoluție. Incisivă și ironică, ca aproape întreaga lirică a optzeciștilor munteni, placheta acestui autor de sorginte dobrogeană este, în primul rând, o tentativă curajoasă de a privi realitatea cu absolut alți ochi decât cei care au făcut prin timp corp comun cu lentilele de contact ale sfruntatei propagande de partid. Universul ideologizat până la paroxism în regimul totalitar de jalnică pomenire apare acum totalmente denudat: „Patria e netedă. / Câte un milițian ici / și colo lubrefiază / i / story / a”. Semn al universului concentraționar, „milițianul calcă nisip și scaietii și apa friabilă. Canalul îi asudă în spate la finele planului / cincinal. Dușmanii poporului rămă după jir / calcarele lui Papa Dobrotici” (*La cana*). Scriitura de gradul zero face și mai tăioase frazele: „Milițianul se multiplică prin înmugurire”, pentru că au fost date la polizorul ironiei celei mai amare. Alături de militia, securist și delator, apare *pater patriae*, geniu apocaliptic al răului: „Coruri ceruri înflăcărau / șapte și arca deflora pustiul. El călca magistrala/ albastră și ținea cuvântări” (*Magistrala albastră*).

Se știe că unul din trouvaille-urile postmoderniștilor sub al căror pavilion navighează liric Augustin Ioan e contopirea textului cu existența cotidiană. Infuzia de realitate în care se îmbăiază discursul cu tentă epică din *Patria, poporul și lo* e uneori declarat ca un adevărat credo artistico-civic: „Deschid fereastră și mă uit la realitate” (p.16). Realitatea vizată de poet are consistență geografică și istorică precisă — Dobrogea unor obiecte megalomanice cum ar fi Canalul ori Combinatul chimic Midia-Năvodari. Industrializarea forțată are efecte mai mult decât alienante asupra individului. Balada Kali-Yuga ne arată ceea ce urma să devină oamenii noi ai epocii de aur. Deșorul în care evoluează acești roboți e unul prin excelență (neo)expresionist: tencuiala are lepră, apa nevâslită asudă sare în subsol, iubita are sânii de fier, căsătoria e redusă la electromagnetism etc. Autobiografia de ficționar a devenit pentru poet atât de fragedă încât va simți nevoia acută s-o recupereze în text pe cea reală. În această ordine de idei ciclul DOROBANTU se eșalonează ca o suită de minireportaje în care săgâlnicia maschează cel mai adesea tragismul existențial conștientizat ca atare de poetul care-si recuperează copilăria filtrând critic evenimentele care transformau corpul în mecanism.

Revolta se va intensifica o dată cu adolescența pe care poetul o recuperează în ultimul ciclu al plachetei sale. Crizele de pubertate par să le anuleze pe cele ale identității de sine și lasă să se întrevadă o ieșire din minciuna socială: „Acum încep a semăna / cu harta patriei trasă pe fată, / scalp străin. Vale și deal, riduri și mări / de sudoare, de sare, de sebum”. Spiritul lui Geo Dumitrescu tânăr pare a se insinua în versurile interesantului postmodernist care e Augustin Ioan.

când moare o pasăre albă

Problema cuplului psihanalitic ridică și o dezbate Aurel Stancu în romanul **Când moare o pasăre albă** (Ed. Porto Franco, Galați). Faptul că-n viața de toate zilele autorul e gazetar se răsrânge benefic și asupra scrisului său beletristic, romanul situându-se la confluența melodramaticului cu tragicul, dar fiind salvat de la ceea ce s-ar numi „literatură de consum” de tonul serios, intelectual și, nu în ultimul rând, metatextual. Naratorul, Florin, muncitor într-o uzină și bănuțit de veleități poetice, discută cu Ruxandra, elevă în ultimul an de liceu, despre menirea scrisului și a imperativului originalității în acest domeniu. Sursa incompatibilității dintre cei doi constă tocmai în aceste diferite de gust, de forță critică de receptare, fata fiind „mândră, desteaptă, sensibilă (...) sigură, clară, concisă, de cele mai multe ori catastrofală pentru autorul căruia — în cenaclul în care s-au cunoscut — îi făcea critica analizând până la indiscreție versul sau fraza citită” (p.7). Cuplul acesta nu există decât ca dorință a tânărului, ca virtualitate, căci în roman vom întâlni alte „studii de caz” de binomuri erotice însălate sub tulburi incidente freudiene. Astfel, o mare parte a cărții e consacrată vieții în doi a învățătorului Dumitru Bădin și a soției sale Sanda, părinți ai Ruxandrei, despărțiți din cauza anormalității sexuale a bărbatului. Fata care își adora tatăl e profund marcată de această despărțire ale cărei cauze intime nu le cunoaște și în sinea ei își culpabilizează mama și sfârșește prin a se sinucide. Florin se îndrăgosteste de o coafeză mult mai vârstnică decât el și care-l folosește ca amant exclusiv carnal, de multe ori chiar sub ochii sotului de care nu se putea separa datorită averii pe care, lacomi până la dezumanizare, o strânseseră împreună. Un prieten al autorului, Sorin, își pierde facultatea pentru că era

îndrăgostit de o actriță, de asemenea mai mare ca ani, cu care împărțea o garsonieră în București și care în public îl folosea ca mascotă fără să-i permită și accesul la favorurile ei senzual-carnale. Nici cuplurile în care mama Ruxandrei vrea să intre după ce s-a despărțit de învățător nu se dovedesc mai eficiente: un inspector ADAS se dovedește a fi alcoolic, iar profesorul de istorie de la liceul în care Sanda lucra pe post de bibliotecară îi propune acesteia să-și alunge fiica de acasă.

Cartea lui Aurel Stancu împletește două fire diegetice: viața aventuroasă, dar mediocră a lui Florin și cea dramatică a Ruxandrei, aceasta din urmă povestindu-i-o pe a ei tânărului veleitar în speranța că acesta ar putea juca pe lângă Ruxandra rolul de avocat fără simbrie. Tânărul o va evita pe colega lui de cenaclu și va face acest lucru când aceasta își va pune capăt zilelor, nesupravegheată fiind în spital în care tot personalul se bulucea pe lașcă Ruxandra rolul de avocat pecuniare. E o moarte absurdă, amintind de cea a adolescentei Vanda din *Culegătorii de scoici* ai Radei Stoian și ea se datorește egoismului celor mari și lipsei lor de curaj în a crea punți de comunicare între generații. Ca lecție morală, sinuciderea Ruxandrei echivalează cu refuzul unei lumi în care domnește neîncrederea în semeni, prostia și mediocritatea agresiv-vulgară și a toate maculantă.

exerciții după clasici

În 1996, constănteanul Costache Tudor debuta cu volumul de nuvele **Nurie** (Ed.Dobrogea) și scrisul său făcea dovada că autorul nu scrie doar sporadic și dintr-un simplu orgoliu „autorlăcesc” ci dintr-o profundă necesitate interioară.

Anul acesta, Costache Tudor e din nou prezent în librării, de data aceasta în ipostaza de ucenic la clasicii poeziei române. Apărută la Editura Metafora din Constanta, placheta poartă un titlu incitant: **Scrisori dintr-o livadă cu cireși**, titlu trimițând nedezmintit spre același univers pe care l-consolidaseră nuvelele. Cartea se deschide cu un ciclu de peisaje marine îndemnând la visătorie și la voiaje în imaginație, la introspecție și interogații existențiale care aureolează ambientulul și-i conferă mister direcționat spre vagi melancolii romantice.

În ciclul secund, **Vis cu magnolii**, poetul adună efuziuni de miresme florale din grădina simbolismului, via Macedonski sau Dimitrie Anghel, cenzurate de vagi tristici ori intensificate de apariția ființei iubite (v. *Vitralii, Rochia de mac*). Un poem în ritm folcloric precum *Ochii tăi* sparge aici în chip benefic monotonia alexandrinilor împovărați de imagini baroce învârtosind poezii cu strofe obositor-redundant-otios-explicitive și găzduind locuri comune cu iz romantic-albumistic, păcătuind prin diluție descriptivistă și supărătoare discordante temporale: „Pe fire nevăzute se odihneau lăstunii, / Tu mă-ncălzeai la jarul ce-ți l *sloboade* (s.n.) sânii”.

În cel de al treilea ciclu, *Livadă sub brume*, bucuria ceasului de rod împlinit e subminată mai în fiecare poem de tristeți generate de senzația acută a scurgerii timpului, a navigării spre niciunde, a morții speranțelor și a pălpării iubirii întrucât: „La tărmini de mare, bat orele grav, / Lumina-i de ceară, albastru-i bolnav / E toamnă, iubito! / Acolo-ntre dealuri izvoru-i plecat / Pe vadul de brume și soare-nnoptat” (*E toamnă, iubito*). La această stare de inconfort psihic contribuie nemilos intruziunea factorului tehnologic distructiv care, în numele civilizației moderne, atentează la intimitatea și echilibrul naturii: copacii cad „sub rânjetul de fierăstraie mecanice” și a „tâisului lor îmbenzinat” (*Ordin*); florile își pierd culoarea, armăsarii mănâncă potasiu, peștii uită să înoate, iar oamenii dorm și visează — urmare a exploziei de la Cernobâl — „pe-o pernă de atomi” (*Pe-o pernă de atom*). Peisajul ambiental se golește de timp, precum de sânge fetele celor ce „cu cărucioarele scârtâind se-apropie de barierele cu moarte”. În absența iubirii îndumnezeitoare ce-l făcea cândva să poată pași pe crestele valurilor, „haina-nsingurării” devine tot mai strămtă, iar brazdele de pe frunte i se adâncesc fără a fi primit binecuvântarea rodului. Autorul află însă în ultimul ciclu al plachetei *Rădăcini*, forța de a se replica dinspre durerile de ordin personal cu care l-a potopit destinul lumesc, spre valorile spirituale ale colectivității cu care se simte solidar. Suspinele sublimează în cântec sărbătoresc hrănit de ceea ce a fost cândva frumos nădăjditor, „steaua ce scânteie-n colind / se trece-n memoria clipei” căci ni „s-au întors zăpezile acasă” (*Ninge la Tropaeum Traiani*).

păcatele nemântuirii

Constantin Mosor, redactor al interesantei reviste *Amurg sentimental*, a debutat editorial în 1995 cu volumul de versuri **Desăvârșire** (Ed. Destine) și a mai fost prezent cu un consistent grupaj în antologia colectivă **Ostroave delumină** tipărită de editura revistei la care lucrează. Cel de al doilea volum de autor, **Păcatele nemântuirii** (Ed. Amurg sentimental, Buc. 1996), se deschide cu o profesiune de credință: el își declară aici aderența la un anumit tip de poezie: cea de factură tradiționalistă și pune implicit un pariu provocator-polemice cu cei care consideră depășită poezia având ca numitor comun emblematica „frunză verde”. Poetul se raliază la îndelunga și neștiuta tradiție a creatorilor populari fără cântecul cărora fiinta noastră colectivă ar fi mult mai săracă și mai expusă gerului existențial: „Căci dacă artistul s-o pierde-ntr-o zi / Când iarna își cheamă zăpada-napoi, / Mă-ntreb cu durere: atunci... ce vom fi / Și cine va scoate zăpada din noi”? (*Balada artistului anonim*).

Reușita acestei cărți constă în aceea că desi se

situează pe un teren al eticii creștine, poate la poalele unui versant gândirist-ortodoxist, minele și grenadele tendențiozității moralizatoare sau probozitoare nu vor exploda niciodată fie că sunt unele de exercițiu, fie că sunt prea adânc (im)plantate, printr-un efort elaborativ care se bucură de o deplină și invidiabilă aureolare estetică, în textul finit. Altfel spus, inserțiile mesajului profetic sunt lucrate de un artifex de clasă și de probitate a întexuării. Că s-a născut purtător al păcatului originar ori că s-a împovărat de alte hybrisuri după ce a ieșit din pruncie spre a traversa o existență tentant-imaculantă, omului i se oferă sansa catarctică a mântuirii prin trăire întru lumină, adevăr, puritate și rugăciune, precum în poezia de la care placheta și-a împrumutat titlul.

Poezia lui Constantin Mosor se naște dintr-o mare încredere în cuvânt și-n poezie, precum și în putința perfectării moral-estetic-religioase a insului ce nu a disperat în a-și căuta un loc al libertății umile în univers.

Întoarcerea la izvoarele poeziei e din când în când necesară și revigoratoare. Dotatul Constantin Mosor nu face decât să-i dea încă o dată dreptate Abatelui Prévot care pusese semnul egalității între rugăciune și poezia pură.

balade

Florin Grigoriu a publicat la Editura „Destine” din capitală, în 1993, un volum intitulat **Balade**. I-au urmat în anul următor volumele **Semne de hotar**, la Editura Macarie din Târgoviște și **Brazdesi sigilii** la Ed. Destine, ca și, doi ani mai târziu, **Approape mire**, la Editura „Amurg sentimental”, ultimele trei cărți ale poetului poposind într-o după amiază de decembrie pe masa de lucru recenzieresc.

Spiritul critic de organizare a textelor într-o carte care este altceva decât o alăturare aleatorie de poeme crește de la un volum la altul. În cel de al doilea op, poetul traduce liric semnele dănuirii neamului pe aceste meleaguri brăzdate de izvoare cu apă vie și de nezdarnice jerte.

Poeemele, în marea lor majoritate, acreditează ideea că vitregia istoriei nu a aneantizat poporul român, nu i-a diminuat vigoarea și trăsăturile pozitive singularizatoare ci, dimpotrivă, l-a călit întru superlativizare ființial-națională și întru împlire de cuget (v. *Să-mi dai din miere și din ceară, Din istorie*).

Volumul **Approape mire** înmănușchează lirica erotică a poetului, lirică pendulând între dianfanul platonice și arderea camală pe rugul petrarchian al viscolului, cu ecouri din *Cântarea cântărilor*, ca de altfel din toată marea poezie de dragoste a lumii. Iubita are cel mai adesea consistență silfidică — nălucă, boare, mireasmă. La fel, actantul erotic masculin e întruparea impalpabilă a unui fior cosmic prenuptial învăpăiat de bucuria unei ecloziuni posibile ori spăimît de fragilitatea unui echilibru periodic amenintat și subminat de îndoieli. În acest univers plâpând, supus efemerității, se evită în chip deliberat trăirea febrilă a clipei de teama unui eventual esec. Predomină căutarea basmică, așteptarea ludic-zăbăvitoare în „cea vârstă de liceu”, cât mai departe de pasărea hămesită a destinului și a unui timp care nu iartă. Împrăștierea în toate, deci și în poezie, îi apare ca o tentativă strategică de a amâna moartea presupusă de jertfa artistică textualizatoare: „Trupul meu va îmblânzi / Răsufierea celor toate / Și va fi întâia zi / Întru-a noastră carte” (*Cântec de mire*).

Florin Grigoriu e un poet al iubirilor totale și el creează un univers de eterată spiritualitate în prelungire biblic-folclorică, dovedind trudă și migală asupra limbii din care decantează miresme arhaice rare ca și o voluptuoasă despletire de ritmuri ce invadează, aidoma boabelor rourale ale argintului viu, fiecare pagină.

ideograme

Ideograme, apărută la Casa de Editură Pantheon, Piatra Neamt, 1997, sub semnătura lui David Alexandru, conține și o definiție implicită a haiku-ului. Acesta e conceput ca dispersare a sunetelor și cuvintelor vehiculatoare de experiență estetică trăită, efemer și incidental, către ideea depozitară, eternă și imuabilă în perfecțiunea ei. Moartea întru re-naștere presupune trecerea, vamaală, a pragului albului textual(izant):frigul existențial-nuptial sugerează ieșirea din feciorie și intrarea într-o vârstă maculatorie prin ea însăși: „Un pumn de stele / aruncate — ger / pe rochia miresei”. Jertfa iisusică e precedată de vânzarea de frate, parabola biblică invadând și reificând vegetalul: „Argintii în mână — / Pădurea de mesteceni / mișcată de vânt”. Albul vegetal face și mai acut sentimentul inexorabilității: „Prin fereastră vād / o dimineată albă / pe dumițrite”. Vechea religie traco-dacică se perpetuează panteizant într-o natură încă în stare de minuniei ezoterice, albul sugerând și aici veșnicia: „Zamolxis — chip îngândurat / în Olimpul / unei flori de colți”. Lauda ogindirii în amnioticul universal se insinuează în ideograme animate de peisaj: „Pe vechiul ponton / o scândură se rupe — / În apă luna”. Miresmele de flori de mac uscate în fânul din podul grajdului personalizează însăși singurătatea. Luna umple, în altă ideogramă, golul porții deschise ori se constituie ca reper ce dezice bacovianul „gol istoric” primordial sau escatologic: „Nimeni — / Noapte cu lună plină / și frig”. Același astru al non-vieții se sprijină, punct peste i, de un ac din umbra de pin. Invocarea, cu o frecvență demnă de lirica erotică romantică, a lunii și a solitudinii pe care o emană și o potentează, rimează cu o soteriologie de natură verbală cu rol exorcizant, de debarasare de o obsesie, malefică, prin numirea ei. Efectul durerosului act al ambalării

realului în nomen e de ordin cathartic și, totodată, la nivel de ecou, epifanic. Iată, spre exemplificare, două texte care, în carte, stau față-n față, ca argument că împăcarea cu moartea și cu ideea de neant e, în plan artistic, egală cu o re-nastere ce-și urmează devenirea întru reconfortantă învigorare: „Copilăria furată — / Urmele șterse / de valuri”; respectiv: „După fragi sălbateci — / Descult / prin rouă”. Pe fâgașul acestei logici poetice, cântecul greierului va dăinui mereu șuierului coasei, veverița va rontâi nuci în ciuda trecerii toamnei, drumețul noptatec își va vedea de drumul lui chiar dacă cerul va cerne asupra-i stropii deși ai ploii, ochiul de rouă al poetului nemurind pe retina lui întreg văzutul și nevăzutul din jur. Fir de iarbă auroral-gânditoare, poetul își asumă și trăiește până la capăt singurătatea lumii și a lui Dumnezeu, cu scopul de a ne mântui de ea. David Alexandru e unul din hajjinii căruia acest demers îi reușește pe deplin.

balada lui Daniel

Balada lui Daniel Bănulescu (Ed.Cartea Românească, București, 1997) a lui Daniel Bănulescu se constituie ca o insogonie nouăzecistă, în sensul că poetul se oprește, între un *Prolog* și un *Epilog*, asupra a 17 momente importante din devenirea sa. Spleen-ul existențial poate fi escaladat prin rugă, sinonimă întrucâtva cu creația poetică. Pendularea între Satan și Dumnezeu pare să se rezolve, în final, în favoarea acestuia din urmă. Prologul deja ecuationalizase aceste extreme ale ființei și sugerase, totodată, soluția mântuirii prin poezia concepută ca rugă ce ar facilita evadarea din imperiul morții care planează în insistenț și agresiv asupra insului din chiar clipa în care acesta este scos din maternitate și trimis „acolo unde încep cu adevărat totdeauna putreziciunea plânsul și neînțelegerea” (p.12). Conștientizarea de sine începe cu experiența dură a dezandroginizării: „La *Grădinița de copii* din vecinătatea bulevardului Dinicu Golescu / Sunt separate ultimele sortulețe ciubotele și fundițe / Ce îi mai țineau alipiti pe băietei de fetițe” (p.13). Personalizarea poetului începe printr-o experiență nu mai puțin constrictivă; înainte de a se lua în stăpânire proprie, copilul este obiectul fișelor de observație al medicilor și asistentelor care penalizează orice tentativă a organismului de a se abate de la normalitatea clinică (traumatism cranian, hiperexcitabilitate corticală, traseu electric disritmic, encefalopatie infantilă, hiperpnee etc.). Dramatică este și traversarea obsesiei existenței celuialt sex: „Am învățat să citesc numai după ce cineva m-a încredințat / Că literele după care nu reușeam să citesc / Au fost scrise de niste femei” (p.18). Atracția sexului opus este o incipientă metafizică, plină de tulburi contradicții pubertare, melanj de iubire și de dușmănie. Dar cel mai adesea în discursul baladesc al lui Daniel Bănulescu, erotica e concepută carnal și acceptată ca un rau universal necesar. (A se vedea *Liceul*, „*Dimitrie Cantemir*”, poem parodic descinzând cu toată autoironia și umorul de rigoare din geodumitrescianul *Cântec de nucă verde*). Iubita postmodernistă e departe de a excela prin venustete. Aceasta e când hădă, când pipernicită. În sânii ei poetul vede „două palme de jeg de care într-o zi Dumnezeu o va șterge” și nu mai simte „în crăcanul picioarelor” ei „ceaunul de mămăligă al lumii / Sub care mă întind și citesc”. Desacralizarea cuprinde frenetic și lirica matrimonială.

Primul volum de versuri al lui Daniel Bănulescu este o exorcizare a promiscuității turgescente la orice pas urban și pe care, în final, o învinge nutrind tainic credința că undeva există o Ithacă a mântuirii.

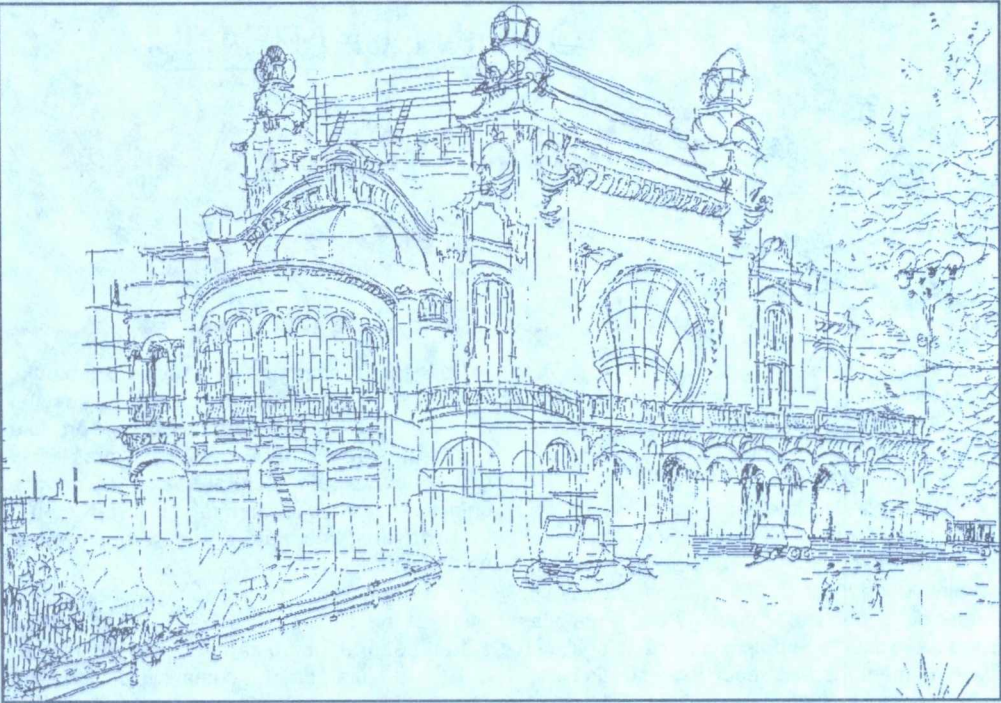
ION ROȘIORU liricoide

Ca ocirine se dorește poet în ziua de astăzi, si Veronica Gavrilă publică o carte, **Gând de pasăre**, la Editura „Orfeu”, ce se află într-o localitate neprecizată în paginile plachetei. O anume sensibilitate posedă Veronica Gavrilă, dar aceasta nu o duce, așa cum poate se aștepta, către relevarea pentru noi a profundizimilor poeziei, ci către o stare liricoidă, ce produce monologuri, blesteme, sfaturi, întrebări, ipoteze, rugi și vise, adică un soi de gânduri, de la cel de pasăre (Doamne, de am avea mintea cocoșului!), la cel lunatec. Noroc că poeta precizează ce e gândul: „o pasăre ce zboară / chinuitor de repede”, căci dacă ar fi mai încet, ne-ar împovăra, ori ne-ar trece răcorile, cu toată arșița când „Se scurge miera / de pe noi”. Ar mai fi o șansă: Veronica să fie elevă de gimnaziu sau liceu, caz în care, judecată în eșalonul ei, am spune că e o tânără sperantă, fiindcă niciodată nu se știe de unde sare iepurele. Deocamdată dovedeste apetență pentru gândurile zburătoarelor, ascunse nouă, atunci când nu desfășoară vreo „Activitate periculoasă”: „Cred că Pământul / a luat-o la fugă”, fapt ce se lasă cu capete sparte.

CODIN OLĂREANU

o carte enervantă?

O carte enervantă și nimic altceva se anunță, din punctul de vedere al lui Dan Petrescu, debutul editorial al cunoscutului regizor Mircea Daneliuc (*Pisica ruptă*, Univers, 1997). Nu mă îndoiesc că autorului ar putea să-i displacă etichetarea de „enervantă”, într-un context în care „ruperea pisicii” echivalează nu de puține ori cu ruperea gurii târgului, iar idiosincraziile violente și chiar scandalul nu pot decât să-i priască acestei cărți fulminante și vituperante cel puțin în

intenție, întocmai cronicilor muntene în care scrisul, socotit a purta nu doar pecetea posterității, ci chiar a vesniciei, e unul din mijloacele războiului total, al divanului nu întotdeauna academic al înțeleptului cu lumea. Fenomenul destul de evident, ca să nu zic bătător la ochiu, al gâlcăvirii programatizate din cultura românească de azi să-și descopere o ascendență pe care timpul și prestigiul criticilor au reputat-o ilustră. Ce nevoie să-i relegăm pe nu mai puțin ilustrii polemisti, întâmplător contemporani nouă, pe zarea colbuită a lui Cantemir, Costin, Neculce și a cronicarilor munteni? Sau, altfel formulat, cine mai vede astăzi în *Istoria hieroglifică* un roman cu cheie pe care să-l citești cu grila de substituție în față? Nu că ar fi greșit, Doamne fereste, să procedezi la o atare operațiune, mai cu seamă când denunțarea comunismului și a sechelelor lui se impune spre binele generației mai puțin vârstnice, prea dispusă să ierte, să uite, și de clementa căreia încă să profite tot soiul de lichele reconvertite luate prin schimbarea părului politic, cu un cinism greu imaginabil și absolut de neiertat. Întâmplarea a făcut să recenez relativ de curând un roman cam de aceeași factură, *Vremea sacalilor* de Ion Marin și, personal, mă bucur enorm ori de câte ori văd că se ia o poziție fermă, intransigentă, în acest sens. Filme, și nu toate semnate de Daneliuc, ca *Prea târziu*, *Patul conjugal*, *Senatorul melcilor* sau *Înnebunesc și-mi pare rău* se revelă absolut necesare și chiar, între noi rămâne vorba, cu oarece substrat civico-educativ! Dar toate astea sunt lucruri pe care nu le observă domnul Petrescu în articolul său din „Dilema” la rubrica „Puncte de vedere”. Dumnealui străbăd din nas la stilul „cam popular, cam vulgărel” catalogat în final drept „interesant”, admite că „unele pagini sunt izbutite, altele amuzante”, și conchide că „prin urmare, avem cel mult de-a face cu un jurnal, guvernât de-o mare indecizie”, (poate *autentic* dilematică!), „dar romanul nu iese nici mort”, „fiindcă nici viața, pur și simplu transcrisă, nu e”. Autorul, se sugerează, e megaloman și suferă de mania persecuției, „nici o clipă însă nu-l străbate vreo umbră de îndoială cum că filmele sale n-ar fi totuși niste capodopere absolute”, fiind citată în instantă critică nici mai mult nici mai puțin decât fantoma răposatei Elena Ceaușescu! Dan Petrescu încheie competent și solemn: „restul e vorbărie inutilă și orgoliu nejustificat”. Un singur *punct de vedere* uită să adopte domnia sa, dovedindu-se nu dilematic, ci peremptoriu, nici o clipă străbătându-l vreo urmă de îndoială că miopia dumnealui, ca mai familiar cu „folclorul intelectual bucureștean”, exclude singurul criteriu pertinent în orice împrejurare, acela al literarului considerat ca atare, al esteticului eliberat de prejudecăți externe, al textului ca text analizabil de pe orice orizont de așteptare, eventual dincolo de perimetrul capitalei, pentru că, sincer, de la Constanța se vede altfel, poate mai just, mai obiectiv, probabil pentru că marea obișnuiește retina cu perspective mai largi. Criticul bucureștean cade într-o capcană rezervată de regulă începătorilor, pentru că nu reușește să se distanțeze de „folclor”: anume, uită să distingă între Daneliuc-personajul, Daneliuc-naratorul și Daneliuc-autorul și regizorul și, în general, omul de toate zilele cu care domnia sa se întâlnește uneori pe străzile micului Paris. E o distincție elementară. Eu, unul, refuz să-l identifice pe simpaticul Tudor Caranfil cu mefistofelicul și ubicuitarul Carafi(g)lio di Puta(na): nedetînând destule cunoștințe de folclor intelectual, bărfe savante și dedesubturi politice și nesuferind de aglomerări urbane excesive, eu mă mulțumesc să contemp lu un personaj autentic pe care-și varsă fierea, pe drept sau pe nedrept, nu pot s-o știu, nici n-am intenția să-l anchetez pe autor, cum sugerează în specialist Dan Petrescu, pe un alt personaj autentic, și așa mai departe. Pentru mine *Pisica ruptă* trăiește ca roman, fremătător de autenticitate, desirant în zbaterile și avatarurile personajului central, bun, absurd și tragic la oaltă, dureros de uman în adevărul său ficțional. Ar fi jenant să m-apuc să fac procesul lui Daneliuc, adevărul său obiectiv (!?) nu mă interesează. De fapt, luându-l în serios, critica domnului Petrescu i-a făcut, involuntar (dincolo de tonul ironic și caricatural) și poate chiar

instinctiv, un mare serviciu, și Mircea Daneliuc a trecut încă o dată cu bine de cenzură, critica lui D.P., atâta câtă este, e pe alături și involuntar justă, sau pur și simplu nefondată. O mare nedreptate e să refuzi darul compoziției acestui roman deloc indecis (și am convingerea că o recitare peste câțiva, nu mulți, ani o va dovedi cu prisosință), al cărui fragmentarism nu e anarhic sau imponderabil, cum s-a mai întâmplat în experimente mai puțin bine strunite, ci pe deplin convergent, cu o știință a gradăției pe care aș putea s-o atribui fără ezitare cineastului („obisnuit cu lucrul la masa de montaj”) dacă ea n-ar aparține în egală măsură și scriitorului. Enervantă sau nu, *Pisica ruptă* rămâne, indiferentă la iubirea de pisici a domnului Petrescu, o carte de excepție.

R.M.

pianul kamikaze

Tracasat de urgențele cotidiene, de lecturile obligatorii și de câte și mai câte altele, cronicarul literar e recompensat atunci când dă de o carte cre îl face să uite neajunsurile ce se adună ca nămeții peste el. **Pianul Kamikaze** e o astfel de carte. Scrisă de Valentin Iacob și editată la Editura Integral, anul acesta. Ceva din fervoarea lui Esenin sau a lui Voznesenski și din căldura umană a lui Villon, străbate baladele acestui poet, care, vădit fapt, posedă înlăuntru substanta a ceea ce scrie: poezia. Căci, din câte se pare, există câteva sentimente care sunt primordiile creației poetice, indiferent de aspectul pe care îl îmbracă poezia, ca urmare a artei poetice. La Valentin Iacob există o profundă neleniște, foarte în spiritul acestui sfârșit de mileniu, mileniu pe care poetul îl descrie cu angoasele lui, cu lipsa de suport metafizic și mistic, cu dezumanizarea prin ruperea granitelor între virtual și real, cu libidoul căruia l se cere mântuirea ca unui nou dumnezeu și cu omul cuprins de derută față de propria lui dorință de imortalitate, pe care, într-o transfigurare pe dos, caută să o abrutizeze, pentru a *uita*. Ce să uite? Tocmai condiția umană fără perspective, într-un univers în care utopia a învins până acolo încât s-a transformat într-o apocalipsă. Valentin Iacob scrie Apocalipsa sfârșitului nostru de mileniu și fervoarea, deruta, efortul de a fi uman, adică de a iubi tot ce îl înconjoară — acestea mărturisesc despre poet ca om, despre om ca om. Poetul își salută urbea natală: „Te salut, București, bun găsit! / Te salut, murdărie, jegule, dragostea mea”, cu apelative pe care doar iubirea crâncenă o poate permite, așa cum alungă și sfinții din cetate, nu de alta, ci doar pentru că nu e locul lor aici: „Sfinți cucuieti, oacheși proletari de altare, sas! / Gomora-i mus, e aprod / Pe lângă plaiul nostru prelins bras”. Asta pentru că Valentin Iacob e, înainte de toate, un moralist... boem, cu inimă largă și har al poeziei. La urma urmei o încarnare bizară a unui moralist, într-un om căruia îi place să trăiască, cuprinzându-și viziunea lucidă asupra timpului prezent, în dragoste. Dar de aici vine farmecul poeziei sale.

Arta poetică a lui Valentin Iacob e în formare, dar câteva coordonate ale ei sunt bine conturate și nu e necesară decât cizelarea lor. Fapt ce se datorează unei șanse: creativitatea spontană e suficient de puternică la acest poet, încât să-i fi oferit de la bun început mijloace originale prin care el își scrie poezia. Mai mult decât atât, starea de grație poate fi întreținută suficient de mult timp, pentru a permite scrierea unor poeme lungi, ceea ce e un atu important, căci demonstrează un control al creativității, absolut necesar alcătuirii conștiinței artistice. Memoria de lectură a lui Valentin Iacob e impresionantă și e dublată de memoria simțurilor. Astfel limbajul, excelent manevrat de poet, dispune ușor de argou (cu predilectie), de neologisme (aproape transformate într-un jargon al cibercivilizației). Imagistica de sorginte livrescă se întretaie cu cea sugerată de locuri reale. Personaje biblice se întâlnesc cu „frumosi nebuni...”, cartofori de cartier. Iar când e nevoie, versul își schimbă ritmul după ritmul poeziei populare, sau preia sintagma unui poet clasic, cu puternic efect asupra memoriei afective a cititorului, pus în contact direct cu sensibilitatea exersată încă de pe

bâncile școlii. Dar ce e important, e noua sensibilitate pe care Valentin Iacob ne propune să ne-o dezvoltăm și care include viziunea condiției hristice a fiecărui om, umilit într-un fel sau altul de fatuumul postmodern, impus de existența într-o Apocalipsă, pe care trebuie să o iubească, fiindcă aceasta e lumea lui.

DAN PERȘA

poeme „cu răspundere limitată”

Propunând o poezie realistă, ce conservă și transformă creativ exigența și spiritul critic cu care ne-a obisnuit eseistul și cronicarul literar, Gheorghe Mocuta semnează un recent volum de versuri: „Omul de litere / viața de hârtie”, Ed.Mirador, 1998. Grupate în două secțiuni („Însemnările silnice ale omului de litere” și „amendament la instinctul imaginii”) poemele, construite „la umbra tranziției în floare”, din fulgurațiile carnavalești ale unui cotidian răvășit, compun un univers marcat, din justificare considerente, de o notă de deznădejde și amărăciune. Libertatea, noile „cuceriri revolutionare”, venite după o jumătate de veac de anomalie istorică, de teroare, frică și minciună, au rodit doar decepție, haos și „jale multă, multă”, aruncând în dezorientare și toropeală omul cu suflet „aburit și stinger”. Poetul, aflat sub vremuri atât de impropii lirismului, nu mai e capabil decât de poeme „cu răspundere limitată”, agonizând în desertăciune, un Ecclesiast trist și desemnat, care nu-și găsește nici locul, nici timpul, nici rațiunea trăirii, eșuat într-un tărâm al spaimelor și nebuliei: „astepti zadarnic șoapta / Îngerul a murit în tine / zadarnic îți mai umblă doctorii / prin trup / subiectele nu-și mai găsesc predicția / zadarnic un diavol îți dă târcoale / și te îndeamnă să scrii / tu privești în gol / ca în vizuina unui animal fugărit: da e ceva acolo în măruntaie în creier / ce seamănă cu mersul serpuit al fiecărei / zile / cu freamătul multimii / care între barabas și isus / îl alege pe isus / să se răstignească” (*Viata la tară*).

Versurile, puternic impregnate de note autobiografice, recompun scene din copilărie sau repere ale maturității, casa bunicii, poveștile tatălui, moartea mamei, năzbâțiile fiului adolescent, clipele petrecute printre prieteni. Poetul are cu certitudine o autentică vocație a prieteniei, cea de-a doua secțiune a volumului fiind de altfel dedicată, generos, unor amici literari, un fel de vitrină cu vieți de hârtie și oameni de litere, cărora autorul le surprinde câte un gest, o frântură de vorbă, o nuanță de portret.

Încheiat într-o notă de manfisism oarecum optimist, volumul lui Gheorghe Mocuta, stând subsemnul *căderii în lume*, afisează în final un ironic „avertisment: la vie est brève”. Prin urmare, una peste alta, adunând și bune și rele, „viața e frumoasă merită / s-o trăim / cine bea îi dă cu piciorul / viața e importanta merită / s-o trecem pe curat”.

GABRIELA INEA

un Ulise întâmplător

Cu excepția unor „intruși” de marcă, precum Radu Theodoru sau Mircea Novac, literatura călătorilor pe mare este, de câțiva ani buni, indiscutabilul apanaj al autorilor care viețuiesc la Constanța. Cărilor în care marea și oamenii ei sunt personaje principale, având ca autori pe Constantin Novac, Nicolae Fătu, Serban Gheorghiu, li se alătură și recentul memorial de călătorie **Un Ulise întâmplător**, Ed. Muntenia, 1998, purtând semnătura cunoscutului publicist constantăean Traian Brătianu.

Epopeea celor o sută de zile petrecute la bordul cargoului „Zimnicea”, angajat într-un voiaj plin de neprevăzut, care ar fi trebuit să dureze doar ceva mai mult de o lună, este relatată cu aplombul reporterului implicat aproape fără voie într-o captivantă aventură prin împărăția lui Neptun. Alături de cele 26 de personaje (membrii echipajului) care sunt evocate ca martori ai insolitei sale experiențe, autorul străbate mările bazinului mediteranean și întinderile, nu o dată ostile, ale Atlanticului, speculând la maximum șansa de a cunoaște nemijlocit celebre monumente ale antichității și ale evului mediu, muzee, renumite centre culturale și comerciale aflate pe itinerar, probând o remarcabilă acuitate a observației, darsie elevata știință de a descoperi și de a pune în valoare detaliul semnificativ. În toate cele 14 „episoade” în care este structurat volumul, într-un plan cu o arhitectură subtilă și plină de relevantă, Traian Brătianu pune în discuție numeroasele probleme rămase nerezolvate ale societății românești postdecembriste, accentul căzând, firește, pe situația deosebit de complexă cu care se confruntă marinarul român, companiile maritime comerciale.

Textul se remarcă prin concizie și plasticitate, prin știința autorului de a doza și de a interpuce, la momentul potrivit, informația documentară, rememorări, succinte studii de caracter ori descrieri de natură, fiind păstrat în permanență echilibrul între fragmentele inevitabil lirice și cele socante prin frustetea observației. Pitorescul insulelor din arhipelagul grecesc și al coastei siciliene, farmecul Anversului ori al orașelului Douarnenez, spre exemplu, își găsesc contraponderea necesară, spre a nu aluneca în decorativ sau romantios, în riguroase „pilule” informative, în fragmente de dialog pigmentate din abundență cu tot șarmul și maliția specific marinărească.

Un Ulise întâmplător este nu numai o carte interesantă și foarte actuală, ci și o probă a talentului unui autor pe care îl așteptăm în continuare.

SORIN ROSCA

A scultă istovit și într-o parte și în cealaltă a dunelor. Nici un troznet de vreas, nici un fâlfâit de aripă nu-i anunțau prezenta sau apropierea cuiva. Pe frunte i se broboniră ciorchini de sudoare. Sitari păreau să-i vâjâie năpraznic în tâmpile. Capul i se învârtea. Un junghi îi întepa în piept. Buzele i se uscaseră. Ochii îi ardeau.

Sub spuza celor din urmă scânteieri ale soarelui, nisipurile scăpărau, închipuind deasupra lor un tremur de incendiu și roiuri halucinante de licurici. Urmărind, cu pupilele aproape iesite din orbite, unduirea aceluia rug înșelător, el se vedea acolo pe renii, jefuit de himerele și transparența unei după-amieze de vară, iese din scâldat, topâind când pe un picior, când pe celălalt, să-si scoată apa din urechi. Frântură cu frântură, imaginile se înfiripau ca printr-o ceață fină, gata oricând să se destrame, prindeau contur sigur și se perindau aievea, în cele mai mici și lămuritoare detalii.

Își făcuse un obicei. La ceasul acela de iad al zilei, când toți se vărau pe unde se nimerea, la umbră, fără să-l simtă nimeni dintre ai casei, o tinea pe ulicioara din fundul grădinii, la vale, pe malul apei, după care trecea înot, de unul singur, fluviul. Aceasta era o ispravă primejdioasă și vrednică de toată lauda până și pentru un om mare, dară-mi-te pentru un copil ca el. Nu-l trecea din dreptul lor. Își dădea drumul în undele înmiresmate, din partea de la deal a satului, iar curentul îi scotea, peste trei sferturi de oră, tocmai bine, la nisipuri.

Ajuns pe insulă, nu se alătura celorlalți băieți și fete care veneau cu bărcile și se hărjoneau despuiați pe plajă ori se bălăceau, sau își dădeau brânci, din fugă, de pe buza prundului, tipând și râzând, în zavaluri. După ce se sătura să vânture apa, sleit, frânt de oboseală, se abandona, retras de viermuiala și hărmălaia lor, într-o plăcută stare de toropeală și renunțare.

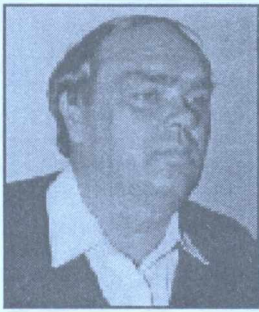
Nu îndrăzne să se afunde niciodată dincolo de vetrele de mărăcini albi și câtină roșie care străjuiau ca un zid latura dinspre pădure a grindului de nisip. Și astfel insula — cu tărlele ei, locuite de ciobani îndesați, iuți, ursuzi, dușmănoși, purtând căciuli scurte și bunde din blană de miel pânăși-n toiul verii, păzite de câini flocoși, înrâiți, cât vitei —, cutreierată de cai și vite sălbătice, de turme de oi cu lâna mursecată de corneti și căpiate de zăpusală, adăpostind în golisuri zătoane, gropi și mlăștini, înfundate de butuci și papura, ce colcăiau de pești, serpi, lipitori, bizami, broaste și păsări care de care mai ciudate și mai afurite, rămânea, pentru el, un tărâm străin, îndepărtat și neispititor.

Răsturnat cu spatele pe coama ca de sticlă a unei dune și cu mâinile împreunate sub cap, privea îndelung, nemișcat, cerul. Dogoarea nisipului îi urca binefăcătoare în trup și-i înmuia oasele, îi zvânta pielea de picături, întremându-l. Prin spătura, cât unghia, dintre pleoape, scruta, pe sub sita genelor ude, talerul orbitor, de aur strecurat al soarelui, fantasmelor norilor, rotirile calme, tot mai înalte și mai strânse ale unor ulii. Și era încredintat că, acolo sus, pe unde piereau norii și păsările se deschidea o poartă secretă prin care se putea trece lesne în intimitatea subtilă, fără de prihană a stelelor.

Mătasea cerului surpa peste împărăția zilei falduri torențiale de albastru. Se năstea, atunci, între ei și nemărginire, un fluid, un flux inexplicabil, care făcea să-i tresalte orga sufletului, să se simtă ușurat de orice povară și răzbit de o fericire tulburătoare și de fiorul dulce al vesnicii.

Visa, așa, cu ochii deschiși, sorbind taifunul de mireasmă al pădurii de câtină înflorită, până când soarele i se răsuca în tunecă pe dinainte, iar genunchii, sulitele coatelor, vârful nasului și pomelii obrazilor începeau să-l urzească. Era semnul că trebuia să se ridice și să alege înapoi în apă. Ceea ce și făptuia cu mare sprinteneală. Sărea de-a dreptul peste tufe și peste băltoace clocite, peste mormane de scoici dezghioate, tăioase și peste buturugi și crengi mâncate de putregai, pe jumătate îngropate în nisip, și se arunca și scufunda în împărăția de răcoare a fluviului cu o bucurie violentă...

Și în timpul cât s-a lăsat, făcând pluta, în voia curentului, tipetele fetei care se îneca în apropiere l-au izbit, sfârtându-i timpane. Cioturi de cuvinte gâlgâite, gemute, suierate, grămădind în ele deznădejdea, ruga, neputința și ceva cumplit, imposibil de a mai fi împiedicat să nu se producă. Chiotele de plăcere, de până atunci, ale celorlalți copii, au fost curmate de urlate și plânsete înfricosătoare. Furnicarul lor, bulucit în dreptul gropanelor scobite în afund de anafora, se agita și canoarea să se dumirească în ce fel s-au petrecut lucrurile și cine era nefericita pe care neaștămpărul și ispita o împinseseră în zavaluri. La rândul ei, cei surprinși de nenorocire în apă, au golit, cât ai clipi,

OVIDIU DUNĂREANU

O fată purtată de lebede

alba, năpustindu-se pe uscat.

Cuprinși de o frică animalică, nici unul nu se încumeta să-i sară fetei în ajutor. Se holbau la el cu răsuflările tăiate și gurile de iască, nătângi, cu sângele înghețat în vine.

„Ia uitați-vă! Cine s-a găsit s-o facă pe viteazul!” — păreau să spună. Și nu le venea să-și creadă ochilor, că tocmai el, lunganul pistruiat și singuratic, „făuritorul de visuri”, cum îl porecleau în batjocură, care nu se amesteca niciodată în liota lor guralivă și pusă pe solii, se afla în momentul acela, acolo unde, se știa bine, nu îndrăzneau să se avânte prea mulți dintre ei.

Complet pierdută, fata bleotocărea din brate pe viață și pe moarte să se mențină la suprafață, dispărea și revenea de sub apă, abia mai trăgându-și sufletul.

O pornire pe care nu și-o bănuise și nici măcar nu și-o putea lămurii, sau mai degrabă ceva ce se asemta cu o voce energică, impunătoare, răbufnită din străfundul ființei lui, i-a poruncit să o salveze.

Căutăturile celor de pe mal nu-l slăbeau cu prigonirea lor piezisă, contrariată, aprigă. O singură ochire i-a fost de ajuns, ca să citească în ele că nici unul nu-l socotea capabil de o asemenea ispravă. Din contră, așteptau parcă și mai înnebuniți și neputincioși, cu mâinile la gură, clipa îngrozitoare când, și el avea să se ducă la fund, târât cu disperare de fată.

Pe unghia de pământ dintre apă și cer se surpase o linie de mormânt. Bulgării de var ai soarelui îi păleau, din slava zilei, în găvane și în moalele capului. Sub canonada luminii, fluviul se lățise negru, de necuprins. Clipele grele, încărcate de amenințarea morții, păreau, și ele, a nu se mai isprăvi.

Dar ceilalți nu știau că imboldul acela dominator, trezit în lăuntrul lui, era mult mai puternic și mai presus decât orice fel de temeri. Nu știau nici de indignarea, pe nimicnicia și lasitatea lor, ce clocotea întrânsul ca un puhoi. Nici de revolta orgoliului lui de înotător. Nu al unuia care trecea fluviul cu barca sau cătrunele legate de spinare, ori ținându-se de coada vailor sau greabănul cailor, cum obisnuiau s-o facă majoritatea dintre ei, ci al unui înotător îndrăgnet și stăpân pe sine, așa cum îl învățase bunicul său, în stare să ia în piept cele mai de temut bulboane. Toate, absolut toate aceste simțăminte la un loc, stărneau în el o forță și un curaj cum nu mai cunoscuse până atunci.

Sfichiindu-i cu un surâs disprețuitor, el le-a întors cu mișcări sigure și îndârjite spatele. Și nu i-a mai trebuit decât să taie undele cu câteva lovături voinicești pentru ca să-și înfigă cangea degetelor în pletele răvăsate de curent ale fetei.

A smuls-o cu greu din adânc, ferindu-se ca ea, în exasperarea-i dezlănțuită, să nu i se înțeleze de mâini ori de gât. A răsuțit-o apoi pe spate, în așa fel încât să poată să-i țină capul în aer și, înotând într-un umăr, a tras-o spre mal, neputând să priceapă de unde mai avea în el atâta vlagă.

Când genunchii i-au atins prundul, s-a ridicat, a săltat fata din apă și a iese cu ea pe plajă, abia potolindu-și tremurul picioarelor.

Era conștient că trecuse printr-o mare cumpănă. Dacă ar fi dat bir cu fugitii și nu s-ar fi încumetat s-o salveze, cei grămădiți acolo, în fața lui, l-ar fi ținut minte și arătat cu degetul, l-ar fi ocolit și desconsiderat toată viața. Un astfel de om, cum ar fi trăit între ei, cum i-ar fi privit vreodată în ochi? În ciuda neîncrederii și consternării lor fătise, el izbândise. Și iată-l, înfipt fără sfială dinainte-le, cu fata în brate, așa cum și-a dorit, înfruntându-i cu priviri muștrătoare. A reușit s-o salveze pentru că a știut din prima clipă, de când ea a strigat după ajutor, că o poate face. Un sentiment de mulțumire l-a răzbit ca un suvoi fierbinte. Secunde bune s-a lăsat dus de tumultul acela amestecat, aburos. Și de-abia atunci și-a auzit răsuflarea cât de tare îi gâfăie și a simțit că i se înmoaie mâinile și vinele.

Când l-au văzut că se apleacă și le lasă, teafără, fata, pe nisip, la picioare, copiii au respirat ușurați. Gămăliile atătate ale privirilor lor l-au întâmpinat cu căintă și o admirație neprefăcută. Momentul înspăimântător care le stricase joaca

și-i băgase în speriet, se isprăvise. Piepturile, scăpate din gheara de gheață a frigii, le-au bătut din nou liniștite. Palmele, zgârcite la gură ori puse pavază peste ochi, li s-au desfăcut și retras în jos. Chipurile crispate, schimonosite de povara chinului și a șovăielii, galbene ca turtă de ceară, li s-au destins, recăpătându-și seninătatea și nevinovăția.

Doar glasurile nu li s-au dezlegat nimic. Stăruiau într-o muțenie curioasă. Și nici privirile calde, spășite, nu au zăbovit prea mult pe el, ci li s-au mutat, ca la o comandă, clătind lucruri stranii. Părea că însăși minunea-minuniilor, coborâtă pe pământ, li s-a arătat și le-a răpit graiul și ochii și le-a zugrăvit pe fete osurprindere grozavă. Motivul acelei schimbări neașteptate lui i-a scăpat. S-a căznit să-l ghicească, ascutindu-și de zor creierii, a făcut la nimereală fel de fel de presupuneri, dar tot n-a fost chip să-l afle din prima clipă. Numai după ce s-a uitat mai cu luare aminte la trupul firav al fetei, a izbutit să înțeleagă adevărata pricină a codelii și tulburării lor.

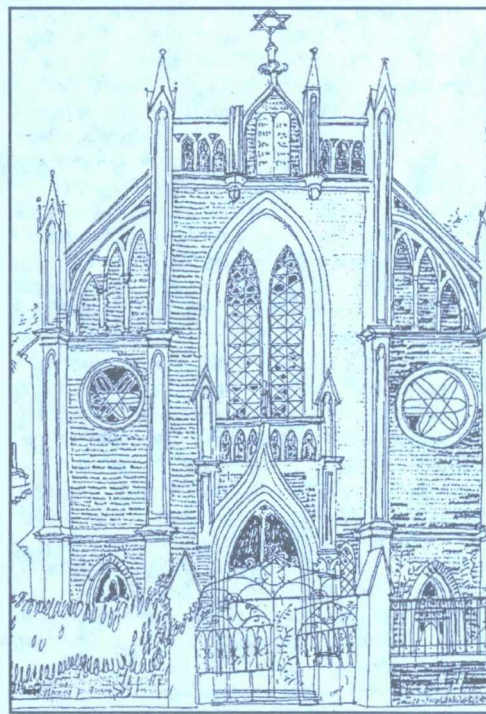
Întreaga ei ființă răspândea o gingășie și o frumusețe din altă lume. De când o vedeai, te năpădea o senzație amestecată. Mai albă și mai mătăsoasă decât floarea de iasmin, pielea îi era atât de transparentă, încât, în profunzimile-i de cristal, se distingeau pulsând puzderia minusculă și dantelată a visioarelor roz. Părul albastru, ud, i se desfășura în șuvițe sălbatice până la glezne.

Atras ca de un magnet, nu si-a mai putut dezlipi, nici el, ochii de pe ea. Mai ales că le era dat să vadă pentru prima dată goliciunea unei fete.

Gâtuit și buimac i-a urmărit linia subțire și zveltă a picioarelor și apăsantecului, descoperindu-i taina ce o purta între coapse; a înaintat pe cea ușor arcuită a pieptului, pe acoladele tătelor mici, crude, cu sfârcurile ca mura, și pe linia serpească, înfiorată de puful auriu, a gâtului și a barbiei — pete de un roșu pal îi colorau buzele, probabil că în zbaterea înecului și le mușcase până la sânge —, și a continuat pe conturul oval, serafic, al fetei până ce privirile li s-au întâlnit. Uriasi, duci în fundul capului, ochii ei mistuiau ardori hipnotice, asijderea luminiscentei adâncurilor sub lună.

Cufundându-se în prăpastiile lor negre-verzui, ceva profund s-a destepat întrânsul. Un freamăt, o involburare de muzici, de roiuri de fluturi și curcubeie, un alean, o durere plăcută, confuză, pe care n-o mai încercase până atunci, i-au luat în stăpânire făptura. Și, ca niciodată, fiecare coardă a sufletului său a vibrat înalt și nelămurit. Tipari i s-au zbatut în piept, făcându-i-l să tresalte. Parcă nu mai era el. Parcă lumea se înălța eliberată de orice greutate, de orice zbucium, se învârtea în spirale imense și se rispea, în al nouălea cer, în iuresul unei împliniri absolute.

Și cum se minunau așa, unul pierdut în splendoarea ochilor celui alt, el a prins într-ai fetei sclipirea insesizabilă a unui jărat de aur. Era felul ei ascuns de a-i arăta recunoștința și de a-i da

de priceput că nu este străină de sentimentul acela dulce-vijelios, care începuse să-i chinuie inima.

Înfrânți de o fascinație grea, neînțelegând nimic, ceilalți aproape că nu mai respirau. Nimeni n-o întâlnise vreodată, nimeni nu știa cum ajunsese pe renie între ei.

Si exact când se asteptau mai puțin, fata s-a ridicat anevoie în picioare, amintindu-le de suferința unei lebede rănite, și i-a măsurat ca prin aburi, parcă atunci i-ar fi zărit întâia oară.

Ca la un îndemn, cu toții s-au urnit, lărgind golul din jurul ei. Ce i-a izbit și i-a împins să facă pasul îndărăt, n-a fost doar simpla asemtuire, ci chiar faptul, incredibil, că necunoscuta salvată de la înec, se preschimba într-o pasăre miraculoasă, de o strălucire și puritate cum numai în vis li se mai arătase.

Au simțit că li se face frig. Ceva nu era în regulă cu ei. Ceva părea fără nici o noimă, părea să nu fie adevărat, ci rodul năzării minților lor răpuse de isovire și de lumina smintită a după-amiezii.

O clipă mai târziu, fata și-a înălțat ochii la cer. Jăratul de aur din ei a scăpărat din nou, cu răzvrătirea unui fulger. Vâlvoarea lui a scormonit înaltul de peste pădurea de sălcii. Și imediat, dintr-acolo s-a stărnit un huiet ca de furtună și o frământare de aripi mari, vertiginoase.

Tăiat și împins de un potop de vâsle sidefii, văzduhul, asemenea unei mări suspendate, s-a pornit înspre ei în valuri uriașe, urzind limpezimi și rezonanțe prevestitoare. Și până să se dumirească vreunul, un nor de lebede maiestuoase, cu aripile de zăpadă, cât niste imperii, cu găturile de sarpe și ciocurile pătate de purpură s-a prăvălit într-o legănare nebunească peste capetele lor.

Copiii înmărmuriseră cruciți și înstrăinați de sine. O explozie albă, purificatoare, aureola plaja. Nici unul nu știa ce să facă, încotro s-o apuce. Tremura carnea pe ei. Mai toți aveau impresia că sunt pe un alt tărâm și credeau că își aduc aminte de o năzărire îndepărtată, care întrecea orice înțelegere.

Lebedele s-au lăsat atât de jos, încât le puteau atinge cu mâna, s-au amestecat printre ei și s-au adunat roată împrejurul fetei; au mângâiat-o cu vârful aripilor pe păr și obraji, pe umeri și brate; au prins-o apoi în vântoasa lor năucă și au ridicat-o, ca pe un fulg, în aer. După câteva rotocoale pe deasupra tuturor, norul de păsări a pierit, cu fata și întreaga lui forfotă, peste mlăștini, înapoi, înspre pădurea întunecată de sălcii.

L-au petrecut extaziați cu privirile și nu si le-au desprins din înălțimi decât târziu, când au simțit că li se tăiasă, definitiv, buna dispoziție și cheful de scâldat și de năzbătii, pe ziua aceea. S-au împrăștiat, fiecare pe la barca lui, și fără să mai zăbovească au zorit-o spre sat, într-o amutire prelungită, absorbiți de gânduri, cu uităturile răzlețite pe netezimea de oglindă iluzorie a undelor...

Venind înot, de unul singur, în urma lor, însufletit de fiorul ce i-l provoca înaintarea în noianul de apă, de acolo, de la mijlocul albiei, el a privit cu alți ochi cerul și fluviul, insulele și reniile, satul și colinele golase, de pământ galben, care-l adăposteau, și a descoperit, dintr-o dată, cât de vaste, misterioase și schimbătoare se arătau toate sub spulberătura soarelui în scăpătat, și ce minunată era viața între hotarele lor nemărginite.

Nu avea să uite niciodată după-amiaza aceea. Imaginea fetei l-a urmărit întruna, cât a fost vara de lungă, și nici în verile ce au urmat nu l-a slăbit defel. Devenise absent, nu-l mai interesa nimic, nici zbenguiala prin armele și gropile de pe telină, nici să se ducă sub maluri, în dreptul chirpicărilor, la pescuit la tărș, nici să bată platourile, departe de sat, însoțit de câinele lui, prin pârlaage, plantații de salcâmi și răpi, după vizuini de vulpi și bursuci, după cuiburi de prigoii și găuri de gusteri, nici să se furișeze la stănoagele de pe malul fluviului să tragă cu ochiul la monta vailor și a iepelor, nici să pună capcane din olană în părul de o sută de ani din fata casei, pentru mierle, pitigoi și gugustiuci și nici să înalte zmeie de hârtie, cu cozi din staniol ca ale unor comete, pe pantele de la Valea Caldă.

Nu-i mai pria mănărea. Nu mai avea somn. Se subțiasă ca un oblete. Iar când se brodea să ațipească, bolborosea neconținut ceva, din care ai lui, îngrijorați, nu pricepeau nimic. În schimb, de câte ori se nimerea să ajungă înot la nisipuri, sau să vină cu barca la tăiat maldăre de câtină sau să fie trimis să treacă pe cineva în sat, tresăriri mistuitoare își înteteau bățile inimii, se pierdea rău de tot cu firea și nu reușea să-și găsească liniștea decât după ce se repezea s-o caute, cutreierând, ca bezmeticul, de la un capăt la altul, insula; dar degeaba, fata nu era de găsit nicăieri.

Tanka

De-a curmezișul
valurilor potopind
stâncile pe tărîm —
un pin cu acele verzi
și zburlite-n furtună

*

Oricum și oricât
mă implora la ușă
cu discreție —
azi între cer și pământ
se răzbună zăpada

*

Treisprezece morți
în treisprezece ore
de război rece —
scoate Moșul din sacul
de împărat eschimos

*

Încă un copil
vine jertfă pe-o lume
fără iertare —
Însuși Dumnezeu născut
în ieslea săracilor

*

La revărsatul
zorilor scânteiază
ceva minunat:
în șapte cioburi gerul
a sfărâmat urciul

*

O vijelie
de-si schimbă lăutarii
instrumentele —

scârțâie la unison
portile și zăpada

*

vom călători
cu gândul fără șapte
cai albi la troică,
numai să adăugăm
clinchete de zurgălăi

*

Răgaz de-un minut
privind palmele după
un an de muncă —
alt fel de calendar scris
de-a dreptul pe degete

*

Spre miezul nopții
de Anul Nou soția
cârpește ciorapi —
o cale sau nici una
de-a întâmpina c l i p a

*

Primul buletin
de știri la ora șapte
după Anul Nou:
ascult cu atenție
zuruitul crengilor

*

Încă dansează
rochii și cămăși precum
le-ndoaie vântul —
în ziua de Anul Nou
vecina-ntinde rufe

*

Dincolo de nori
subțiri luna sculptează

ȘERBAN CODRIN

un cerc imperfect —
ce importantă are
în afară de atât

*

Întotdeauna
te iubește cineva
de prea departe —
între două întâlniri
despărțite de-o viață

*

Aud Concertul
de Grieg de fiecare
dată cu ochii —
norii și degetele
tale curgând pe clape

*

Până la cristal
a degerat cascada
între plin și gol —
Văjâie în vârtej
vântul de-a rostogolul

*

Sună din tălângi
până se albește
cerul în apă —
soarbe-l să te primenești
și-nseninezi peste an

*

Zece degete
și-un cuțit descoperă
sub coaja neagră
a cartofului boare

dulce de primăvară

*

Am plecat la drum
luând bagaj o haină
ruptă și-o carte —
cu una mă învelesc
și-alături felinarul

*

De patru zile
caut la rând un timbru
în cinci orase —
ce înseamnă a pune
la-ncercare destinul

*

Se întrevide
cerul nopții prin geamul
spoit cu gheață —
fără scânteii muzica
scapără în oglindă

*

De multă vreme
s-au stins lumânările
și colindele —
abia stăruie între
ace de brad Orion

*

Deschei nasturii
fără ată și îmbrac
sperietoarea —
fericiți împreună
și amețiți în viscol

*

Unde sunt ochii
florăresei fulgerând

odinioară —
leagă strâns și aburcă
gemând în spate vâscul

*

Te binecuvânt
în numele hârtiei
și-al zăpezilor,
creionul meu cu vârful
întotdeauna tocit

*

Valuri de gheață
și saramură în vânt
zdrobesc faleza —
scapără în tunete
albe întunericul

*

Se împlinește
peste faleze un frig
nebun de-albastru —
sting focul și contemplu
întocmai o minune

*

Numai viforul
învie pustietăți
și linii moarte —
de-o viață-astept pe nimeni
în halta fără trenuri

*

Ori de câte ori
discutăm despre viața
răbdată în doi,
soția-mbrățișează
vaza de flori și tace

MANUELA MIGA

urare

Când te trezești dimineată
să fie ca și cum ar fi
prima dimineată a lumii.
Să privești cu ochii unui îndrăgostit
ca să ți s-arate fața miraculoasă a
lucrurilor
despre care să înțelegi că s-au născut
acum,

în chiar clipa privirii tale.
Oamenii pe care părea că îi cunoști de
mult
— cu fața ștearsă de genele îndoliate ale
durerii,

înlănțuiți în colivia relelor iubiri
și torturați pe nemiloasa roată a vremii —
să-i vezi dintr-o dată strălucind radios,
să-i vezi așa cum sunt dintotdeauna,
ca-n gloria clipei de dinainte de timp,
în inima Atoateîtorului.

Și misterul acesta, această fericită uluire
să nu contenească!

cea care spune nu

Sunt cea care spune nu
luminii prea palide a zilei, precum și
întunericului

indecis,
și, altfel, nu, nu încă,
frunzei în iulie vestejind,
părului meu arămiu
când, arzând, se-nvelește-n cenușă,
nu, sorbului orelor care-mi fură răzând
certitudini agonisite cu trudă,
hămesit strânse la piept cu-nfricoșate
ghiere,
nu-nu! meschinilor comori cu care te
fălești,

fătarnice tale dorinți,
ofilitului freamăt,
sigur nu, capcanelor cusute cu ață albă,
momelilor din înlocuitori,
mărgelilor de sticlă colorată.

Printre florile livezii,

sunt cea care spune „nu” fluturului
mecanic.
Chircită de povara nerodirii, totuși
dreaptă

și credincioasă mie,
rămân cea care spune nu.

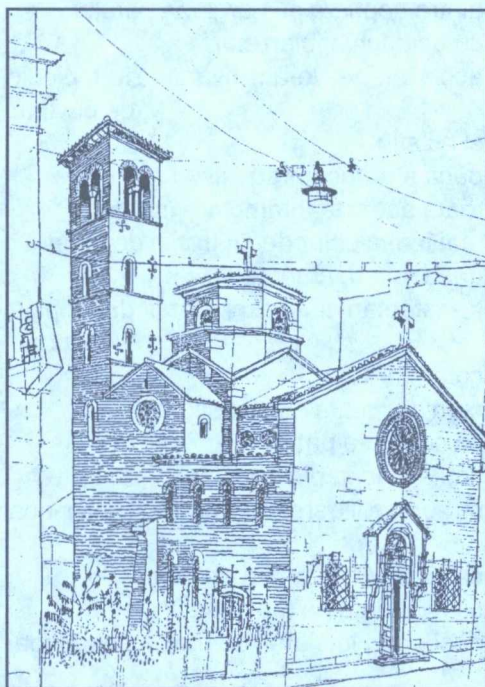
Printre stele,
desi singură,
atrăsă de-un soare străin,
sunt cea care spune nu.

cântecul balenei albe

Sunt cea mai tristă balenă din nord.
Printre balenele albe sunt cea mai albă,
mai tristă.

Sunt cea mai plâpândă, mai albă,
mai tristă balenă care există.
Din ultimul cânt smulg un ultim
acord,
căci mor, eșuând într-un tragic,
într-un fatidic fiord.

Motivul deciziei vreau să rămână secret.
Noi, balenele albe, facem din
naufragiu o taină.

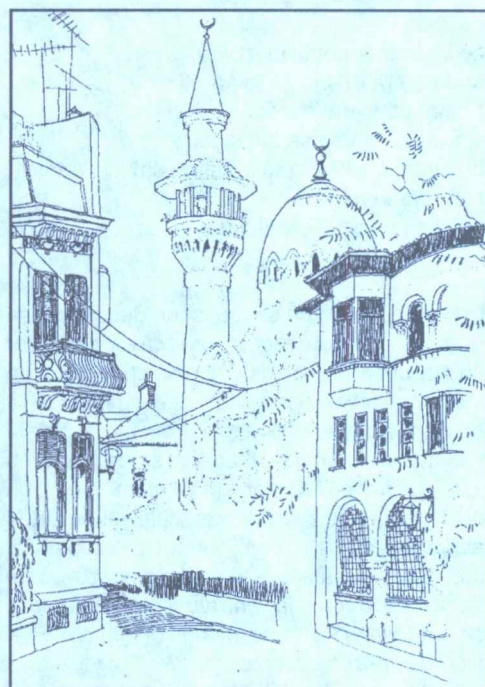

Știu, va veni un copil să-mi acopere
ochii albaștri cu-o haină,
să-mi rostească-n ureche un nou, un
celest alfabet,
ca să fiu pasăre, când luna se naste
din mare și suie cu mine pe brațe,
grijulie, încet.

noli me tangere

Pur este roșul ființei mele
și plâpând.
Tipetele-ascuțite ale ploii îl rănesc,
prea pătimașă, raza soarelui îl face
să leșine,
dar, o, ce fericit dansează sub vânt,
ce tandru-ngână a cântec
în îmbrățișarea statornică și liniștită
a pământului,
cu ce emoții, cu ce fiori așteaptă
vizitele fluturilor
și poveștile — mereu noi — ale
albilor nori.

Fără dragostea lor
firava mea viață se frânge,
iar eu nu știu, nu pot, nu vreau s-o

apăr.
Vă rog,
nu vă uitați prea insistent la mine, nu
mă atingeți,
căci pofta voastră lacomă și
ignorantă
înseamnă pentru mine moarte.
Sunt doar un mac.
Și totuși,
lumina negrelor mele semințe, prea
multă, poate orbi,
dar, transmutată, știe-adormi
durerea,
deschide subțirile hotar de-opal și
de pucioasă.
O, tu ce vrei să te apropii în adevăr
de mine,
nu mă atinge!

baia de seară

Eu sunt din cei de noapte.
Odată cu apusul începe viața mea.
Atunci mă trezesc și îmi spăl fața de
somniașia zilei,
surâd amintindu-mi visele și
coșmarurile ei,
îmi sterg fruntea de pulberea
gândurilor
și frec până rămâne goală de riduri,
apoi îmi spăl ochii de întuneric și
culori.

Îmi continui toaleta
și scuip fantomele cuvintelor rostite
care nu vor să moară
sau le clasific, după caz;
îmi spăl picioarele de praful
mărunților minciuni,
apoi zidesc nespusele cuvinte-n
morminte goale.
Înălțându-mi sufletul,
mă rog cu lacrimi pentru mântuirea
lui și,
dacă în ultimele clipe ale treziei,
câte somn,
încă-mi mai pot ține deschise ochii,
zăresc mari turme de îngeri păzitori
cu câte-un suflet mai prostănac în
brațe,
ducându-l, aproape adormit, în țarc.

FLORIN ANASTASIU

lumina și luna și sărăcia
și mama

n-au ce să-mi mai facă luminile cartierelor
luna sărăcia plictiseala ta de femeie
frumoasă
împletindu-și amintirile mâine poimâine
îți va sângera vestimentația și mângâierile
vor

deveni pleonasm

n-au ce să-mi mai facă orele întunecoase
și prezența cartierelor zgomotoase
mirosul sacru al containerelor
mustele de un verde nemuritor
plescăiala sărutărilor toate aceste situații
și coaliția lor de tuburi telescopice
la capătul cărora iubirea — pleonasm al
acestora toate
n-au ce să-mi mai facă luminile cartierelor
luna

și mama
pe care o văd căznindu-se să nască
fără rușine fără strigăte
în văzul lumii
în care destepții
și dumnezeu
sunt un fel de gură-cască
cum să nu-mi fi venit ideea
să scap de naștere
iar n-au ce
luminile cartierelor
luna, sărăcia, mama
n-au ce deget să-mi pună pe buze.

nu-ți voi spune cele ce urmează
nu-ți voi spune, de exemplu,
că drumul cenusii e aici
că s-a trecut de mult de ora 25 și 15
că polipii acestui cuvânt se vor extirpa peste
jumătate
că atlantida s-a scufundat pentru că nu i-am
găsit
o rimă la timp
și îmi pare rău că nu te-am învățat cum să
smulgi apele din albiile lor
că acum nu mai deslusesc decât niște obiecte
pe care le-am stricat într-o copilărie
că de-aici înainte se instituie insomnia
și muzica
intrând în camera bolnavului din tine
asezându-i-se pe pat
pe asternutul
cu dinți de lapte
desertul îmi va fi pe-aproape
ars de argilă
și orbit de soare
spre ori și unde apa m-ar purta
mă voi opri îngenunchind o vreme
și singur doar cu liniștea din mine
nisip voi fi și mă voi
reculege

numele
lui dumnezeu
prescurtat
îți va fi punând pe buze
toată poezia crescută din umărul stâng
când te plimbi
pe diminutive
și, luminoidă, prindeai
zbor curat de porumbei călători
lăsata secului a trecut
n-a rămas decât lăsata poeziei de dragoste.

am ieșit dintr-o moarte
prelungă

iată-mă-s iese dintr-o moarte prelungă cât o
iarnă
prelungă
zilele rotindu-se și dragostea și felul cum
nu-mi mai spui
cuvintele cele rele, pietroase cu colțuri și
bube

înăuntru
diminutivele tale asasine, iarna și focul
degajând miros mai puternic decât căldură
o, ia-mi nemurirea —

efemeridele n-au istorie și regrete
o lacrimă are viață mai lungă, pleacă desigur
din ochi și se
sparge într-o cută a rânjetului
am sentimentul că am trăit aceste zile și
peste zece ani —
existența ca o mitralieră —
aceleași stiri, aceleași înjurături, aceleași femei
într-una singură
și fără dragostea mea
fără dragostea mea care își suflă în mâini-se
spulberă

pe sine
lângă turnuri funcționale, lângă îngrădituri
numai dune albicioase, grafitate la suprafață
mărgele mărune de polisiren expandat —
materialitatea dragostei mele pentru nimeni
am sentimentul că am trăit aceste fenomene
sintetice și

peste zece ani
câtă simetrie, eu sunt hârtie fotografică alb-
roșie

hemoglobină
eu conservându-i amintirea care nu-l
interesează
noi doi conversăm toate mizeriile albe, inodore
cuvintele rotunjite de-atâta folosință, cu incisivii
rupți
o, poezie blândă
și autorii tăi rotofei, bărboși, simpatcosi
iată-mă-s iese dintr-o moarte prelungă cât o
iarnă
prelungă
și zilele repetându-se rotindu-se răpindu-mă.

eu i-as spune marelui zeu:
dragă manole că poate și el e om
și fumează assos ca mine
când l-as vedea
l-aș întreba cum se stârpește
cutare și cutare buruiiană
și dacă n-o să dorm niciodată
o să ajung cineva
Doar când mi-ar pune mâna
pe creștet
aș închide ochii

și sterp de întrebări
aș tăcea

aha... poate că ai dreptate
vitrina asta spui tu
s-a repetat de nu știu câte ori
atunci ceva e-n neregulă
ceva ce-ți umblă pe talpă
ceva ce nu-ți dă pace dar
îți dă multă, multă ciocolată
nu-i nimic găsim noi o cale
de iese
fie chiar și la colțul blocului
unde ti-era rușine să te săruți
pentru că aveai șapte ani
și stiai tu că așa se fac copii
pe străzile astea spui tu parcă am fi la paris
care dracu paris
nu simți că ești numai tu?

tânjesc de o vreme să mai spun despre cirese
coapse dezgolate cred că i-ar place dar
nu mai pot de pânze de păianjen putrezit jucam
mimă cu Mircea și mă uitam cum se chinuie să
ne inspire cuvântul poem la urma urmei plec la
vânătoare de fauni și-i macin cu sarcasmul meu
asta nu cred că i-ar place mă mir profund cu un
ochi apoi îmi iau zborul să-mi scrijelești sculpturi
absurde-n carne / cu unghiile-furci ale iubirii dar
asta e alt vis poate îl visez mâine deși nu mai am
timp nici de o ochiadă până atunci mă multumesc
să duc tava în visul unei blonde planturoase hei
aici chiar n-a mai rămas nimic?

EMILIAN AVRĂMESCU

dimineata s-a întâmplat ca și ieri
în fereastra cu pietoni
care strănutară grăbiți pe trecerile de
pietoni
și cărțile de pe tarabe care se vândură
necitite la tarabe
în tramvai o blondă mi-a făcut cu ochiul
și m-a visat până la prima
păcat că trebuia să cobor
dar ea, ea era frumoasă —
i se citea în priviri
un siropos roman de dragoste — atât era
de frumoasă
păcat că trebuia să cobor
cel puțin o treaptă ierarhică
pe străzile pavate începuse să plouă
și mă grăbeam

lumea, amanta plictisită
mă săruta cu ochii deschiși
între mine
spații largi
de manevră
probabil rămășițele unei discuții
despre o seamă de aspecte ale morții
cotidiene

cuvinte rostite demult
prin tragere la sorți.
mă îmbăt și-adorm târziu
cu mine-n gând
mă trezesc în visul unei femei despre o
țară galbenă
iată, — îmi zic — într-un univers
concentraționar

nici boii nu trag
și înjur
în jur e liniste
numai două bezmetice clipe
se dau cu capul de ceasul morții

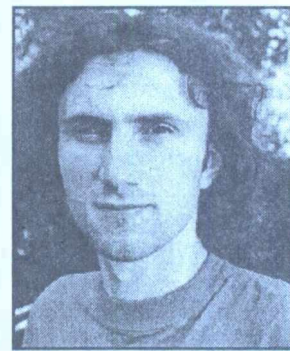
e periculoasă, iubito,
această discuție despre anotimpuri
poate mâine ninge
și nu ne vom mai vedea
negrul de sub unghie
să vorbim mai bine despre Nostradamus
despre mere
despre piramide
ori să ne iubim corect
ortografic și ortoepic
pe un albastru caiet de matematică —
poate mâine ninge
și e periculoasă, iubito,
această despărțire

în fiecare zi apare în presa locală
o știre despre spațiul tău liric
dintre noptieră și marginea patului
cu baldachin, bian siur
acolo unde eu te-am învățat să te-mpiedici
de cuvinte

și nu știu
pacă s-ar face dragoste
toată această întâmplare înaltă
mai înaltă chiar decât turnul de la gară
unde tot eu, amorezul
te-asteptam la fiecare sfârșit de utopică
secundă

ca să-mi spui
cum mai stăm cu statisticile
cu cea de-a patra
sau a cincea dimensiune
cu hergheliile și caii priviți în mod individual

ca să nu mai vorbim de faptul
că niciodată nu mă privești
deși eram la sfârșit de utopică secundă

vine o vreme
când te vindeci de întâmplări
și nu ți-a mai rămas nimic să te doară.
cu ochii
la lumea care mai suferă încă de voință
și reprezentare

te-asezi în tine însuși
ca-ntr-un fotoliu confortabil
spargi latențe
închegi tăceri
vine o vreme
când
cu ochii
nu ți-a mai rămas nimic să te doară

am despărțit noaptea în bucăți mari de
piatră
și până târziu
ne-am privit printre rânduri
femeile noastre plecaseră demult
pierdute în visul cel mai adânc dintre
toate

cuvintele se făcuseră vin
pe străzi treceau locomotive cu abur
și undeva,
în cerul gurii
Dumnezeu împărtea silabe
era secolul XX
era dimineată
era fum ca-ntr-un poem

eram supărat
pe ceasul meu de mână
de la mâna mea dreaptă
enervantă (recunoașteți) această
mașinărie de măsurat ireversibil
apropos
spunea cineva
că-ntr-o secundă încap atâtea clipe
încât l-am crezut
dar nu-i adevărat — i-am replicat într-o
zi —

noi nu clipim cu secunde
noi clipim din ochi
din becuțele bradului de crăciun
din când în când
și din motive fiziologice
dar ce-ți pasă ție
că o imposibilă mașinărie
de măsurat ireversibil
ne cântă, ne cântă, ne cântă

iată-mă, sunt eu
îmi strecor nedumerirea în ochi
am o vedere periferică bună
mă mir de la dreapta
până departe
la stânga
de sus în jos
atât de jos uneori
că nu-mi mai recunosc pantofii
mă orbeste misterul acestor pantofi
câlcând cu mine prin bălțile toamnei
îmi pun lentile proaspăt șlefuite
ce bine
îmi strecor nedumerirea în ochi

Dialog cultural internațional

• Partea de început a acestui an a reprezentat, pentru Filarmonica „Marea Neagră”, ocazia reiterării dialogului cultural cu muzicienii din Coreea de Sud, inaugurat în urmă cu trei ani și concretizat atât prin prezența coreene la Constanța (aceasta este a IV-a ediție a „Zilelor muzicii coreene”) cât și prin turneul Orchestrei Simfonice constăntene în 10 mari orașe coreene, în primăvara anului 1996 (de menționat că Orchestra Simfonică din Constanța va întreprinde în mai 1998 un alt turneu de o lună în Coreea de Sud, incluzând și concerte în importante săli din Seul).

Reprezentarea muzicienilor coreeni la această ediție — ce a cuprins trei concerte simfonice desfășurate într-o săptămână — a fost cuprinzătoare numeric (11 soliști și 3 dirijori), diversă ca repartitie a instrumentelor soliste — pian, vioară, oboi, clarinet, soliști vocali, și, din punct de vedere repertorial, axată în special pe marile repertorii clasic și romantic de gen. O binevenită țușă de culoare a fost adusă de cântecele coreene pentru tenor și orchestră de D.I. Kim și D.N. Cho, interpretate cu reală sensibilitate și dicție de calitate de solistul In-Hwan Yang.

Prima seară concertantă, a fost ceea ce s-ar putea numi o producție artistică a instituției muzicale „Duk-Won Arts School” din Seul, toți tinerii interpreți — în vârstă de 17 ani — fiind în prezent studenți la această Universitate. A fost remarcabilă străduința acestor tineri de a-și apropia stiluri simfonice diverse; la pupitrul dirijoral, Hwan-Sun Yang (prezent pentru a doua oară la Constanța) a avut, în contextul dat, o misiune mai mult de acompaniament al performanțelor soliste.

Seara a doua a aparținut artiștilor deja formați, cu un profil interpretativ propriu. Într-un oraș muzical cum este Constanța, în care, prin prezența lui Aurelian-Octav Popa, clarinetul este la el acasă, un public avizat a apreciat la superlativ performanța solistică a clarinetistei Hee-Kyeong Rho, care a fost considerată, pe drept cuvânt, revelația acestui Festival. În interpretarea sa

„Concertino pentru clarinet” de Weber a cunoscut o versiune fermecătoare și emoționantă, cu o sonoritate puternică și diferențiată și o frazare muzicală concepută într-o largă desfășurare melodică. Dificultățile tehnice ale spectaculosului Concert nr. 1 pentru pian și orchestră de Liszt au fost depășite „con brio” de pianista Jae-Hyang Lee, ce a realizat, în același timp, o versiune muzicală și sensibilă. O prezență dirijorală fermă s-a dovedit a fi Seok-Won Ryu, ce s-a remarcat și prin realizarea Simfoniei a VIII-a („Neterminată”) de Schubert, într-o manieră întemeiată pe criterii muzicale solide, cu o înțelegere în profunzime a substanței partiturii romantice.

Ultima seară, în care la pupitrul dirijoral s-a aflat Youn-Su Yun, promitea cel mai mult din punctul de vedere al biografiei artiștilor invitați; nu a fost să fie așa — un summum al întregii manifestări și, în acest sens ne bucurăm de efemeritatea memoriei noastre muzicale...

• A doua prestigioasă manifestare internațională s-a desfășurat sub genericul „Zilelor Canadei” la Constanța, publicul având ocazia să asculte în primă audiere lucrarea „Fantasia... sul linguaggio perduto” pentru orchestră de coarde de Marjan Mozetich, prestigios compozitor canadian, laureat a numeroase competiții internaționale, profesor de compoziție la „Queen's University in Kingston” — Ontario. Lucrarea, ce degajă o puternică tensiune emoțională, evocând timpurile apuse ale Romantismului într-un limbaj compozitional modern, realizată impecabil din punct de vedere al desfășurării dramaturgiei, s-abucurat de o călduroasă primire din partea publicului. La pupitrul dirijoral, o mai veche cunosțință a Filarmonicii constăntene, tânărul dirijor Tateo Nakajima, născut la Toronto și actualmente șef de orchestră la Opera din Timișoara, a confirmat încă odată școala sa muzicală solidă și preferința personală pentru o gestică explozivă, spectaculoasă și abundentă. Solistul concertului, pianistul Andrei Deleanu, a realizat o versiune perfect motivată formal, inteligentă, expusă cu fermitatea și simțul artistic ce-i sunt proprii, a concertului pentru pian și orchestră în la minor de Schumann.

SANDA LUCA ŽODIERU

sensibilități contemporane, „aromele” scoartelor noastre populare, arta fibrelor întorcându-se către legitățile meseriei, la simplitatea primară a muralului. Lucrările se leagă tematic și cromatic în simboluri ale încolțirii și dezvoltării vegetale („Flori”, „Floarea soarelui”, „Compoziție cu flori”, „Frunze”, „Copacul”, „Fereastră cu arbore”), precum și în ceremonia plutirii și zborului („Pasăre”, „Dansatoarele”, „Pestele”), artista chemându-ne să privim prin ferestrele deschise de imagini-metăforă „armonia naturii”.

Pentru Irina Pal tapiseria este și rămâne o necesitate sufletească în cuprinderea, cu înțelegere, a fenomenelor din natură, perceperea lor în spațiu și organizarea acestora în compoziții.

EXPOZIȚIA DONAȚIILOR. Începând cu anul 1971, când s-au pus bazele Colecției de stampe și plăci de gravură a Muzeului de Artă din Tulcea, în patrimoniul acestuia s-au adunat, până în prezent, un număr impresionant de peste 2740 de lucrări. Intitulată „Expoziția donațiilor”, manifestarea găzduită pe simezele Muzeului de Artă tulcean aduce în prim plan contribuțiile decisive ale artiștilor Hortensia Maschivici-Mișu, Ileana Micodin, Marcel Chirnoagă și Teodor Hrib, în varietăți stilistice, de tehnică și de viziune, deosebite.

Afirmată în țară și în străinătate, opera lor de mecenat impune dimensiuni și semnificații revelatorii actului de donație, reprezentative atât pentru biografiile lor, cât și pentru arta românească de acest gen.

În „economia” expoziției domină, prin amploare și valoare, donația Hortensia Maschivici-Mișu, cu 40 de stampe (gravuri imprimate alb-negru sau color pe hârtie), 39 de plăci de zinc și 2 plăci de cupru gravate, Ileana Micodin este prezentă cu 5 lucrări, Marcel Chirnoagă cu 4 piese, iar Teodor Hrib, alături de o lucrare personală donează încă 34 de lucrări semnate de 30 de artiști de frunte ai gravurii contemporane românești, între care George Leolea, Geta Brătescu, Rusu Ciobanu, Ethel Lucai Băias, Wanda Mihuleac, Sergiu Dinulescu, Lidia Ciolac, Ion Stendel, Angela Balogh, Klara Tamas, s.a.

Forta imaginilor, dinamismul interior, efervescența cromatică și încărcătura semantică a unor compoziții confirmă că „bogăția estetică a expoziției este pilduitoare prin varietatea stilistică a celor 34 de artiști”, după cum notează muzeograful Keita Ibrahima, organizatorul acesteia, în catalogul-program.

Cu certitudine, iubitorii de artă tulcenii au fost martorii unui eveniment cultural.

OLIMPIU VLADIMIROV

SCENA

„Carmen”

Într-o nouă viziune regizorală, aparținând lui Cristian Mihăilescu, directorul Operei tomitane, cel care a modificat în datele ei esențiale mizanscena anterioară, aparținătoare lui Gheorghe Bărbulescu, una din capodoperele belcantoului european, „Carmen” de Bizet a văzut lumina rampei recent, aici, la malul mării, producând o reală bucurie estetică tuturor melomanilor, interesați îndeosebi de felul în care ea a fost pusă în valoare, printr-o concepție regizorală eminamente modernă și mai puțin de detaliile insignifiante ce țin de jocul personajelor episodice, de fundal, ori de lucrurile care vorbesc prin decoruri.

„Risipitorul” de energie spirituală și de încredere în tinerele talente autentice, Cristian Mihăilescu, a riscat enorm, distribuind în rolurile cheie șapte debutanți. Numai că și succesul de la premieră a fost pe măsura riscului, adică eclatant. Stelele reprezentației s-au numit Gabriela Hazarian (Carmen), absolventă abia anul trecut a Academiei de muzică, o apariție seducătoare prin farmecul, grația și dezinvoltura interpretării unui rol atât de complex, Mirela Zafiri (Frasquita), o actriță care a știut să treacă sine ira et studio de la Julieta la înfrunțarea pitorească a unei gitane și Veronica Diaconu (Micaela). Acestea, cărora li s-au alăturat Mihail Munteanu (Chisinau) — Don Jose,

„Capu' face, capu' trage”

O înnoire în materie de viziune și de realizare s-a putut percepe în această nouă premieră a Teatrului „Fantasio”, în care actorul-regizor Florin Zăncescu, personalitate distinctă a revistei tomitane, creează o galerie impresionantă de personaje comice în șapte din cele două cuplete, scenete sau momente comice ale revistei. Scenografia cu tentă brâncușiană aparține Eugeniei Tărășescu-Jianu. Conducerea muzicală e apanajul lui Dumitru Lupu, iar coregrafia apare conturată de Fănică Lupu. Respectând cu strictete aproape clasicistă alternanța glumă-muzică-dans, alegându-și inspirat interpretii în funcție de exigentele demersului artistic și plasând în secvențe-cheie ale spectacolului serialul umoristic „Stălpul fericirii” (după Aziz Nezim), liant compozitional reconstituind cronologic etapele destrămării unui cuplu (prin subminare calculată dinăuntru ca și din afară), Florin Zăncescu, conferă reprezentației, în ansamblu, ritm susținut, alert, pe alocuri spumos, ca și râvnita simetrie, grație prologului, și, totodată epilogului „Voi ai în jurul craniului” (monolog de Calistrat Costin).

Un umor robust, contaminant, întâlnim în așa-zisul tablou folcloric „La poartă, duminică”, inspirat din volumul „La lilieci” de Marin Sorescu, în care mentorul revistei în discuție, alături de

Robert Hvalov — Escamillo, Nicolae Zaharia și Florian Ioniță (contrabandistii Dancairo și Remendado), George Țirea — Zuniga, Alexandru Rusu — Morales și Tania Ionescu — Mercedes, alături de corul permanent în mișcare, dirijat cu brio de Gheorghe Stanciu și de corul de balet a cărei evoluție a trenat pe alocuri, au creat ambianța specific spaniolă din epoca napoleoneană, conturând, grație recursului la valentele teatrului modern, momente de un rar dramatism. La premieră, spectacolul a durat aproape patru ore datorită frecvențelor reacții entuziaste ale publicului care s-a simțit antrenat în desfășurarea unor tablouri sau la ascultarea în extaz a unor arii, a unor duete, a cvintetului din actul al doilea sau a terțetului din actul al treilea. Celebrele arii ale acestei nestemate a patrimoniului muzicii de operă — Habanera, Seguidilla, aria Micaelei, aria florii, aria toreadorului — au declansat reacții pasionale în lant, pe plan muzical și dramatic, generând inefabile emoții și trăiri estetice. Premiera cu opera „Carmen” de Bizet a avut darul să releve marele adevăr că Valorile unice, inconfundabile și irepetabile ale umanității nu se supun fenomenului mutației, nu acceptă ideea trecerii în desuetudine, nu cad în dizgratie, întrucât posedă acel substrat general-uman în măsură să le garanteze perenitatea. La unison cu temperamentul multora dintre personaje, publicul constăntean a resimțit în seara premierei cu „Carmen” de Bizet o puternică dorință de a se elibera din chingile conveniențelor, ale falselor pudori, ale hybrisului (nemăsuratului orgoliu) și de a evada în universul purificator și regenerativ al melosului.

Mirela Pană, Maria Lupu, Luciana Crudu și de Dumitru Caramitru, creează o savuroasă și, totodată pitorească felie de viață rustică, jucând sclipitor și etalând farmec și vervă comică. Personajele întrupate sunt vii, autentice.

Mai puțin plăcut surprinde faptul că umorul a servit cel mai adesea de text cam vechi, scrise de autori din afara arealului pontic și lipsite de reverberații în actualitatea comică a existenței circumscrise economiei de piață. Spre exemplu, desuetele și previzibilele scenete „Canapeaua” de Aurel Stărin și „Prezicătorul” de Harry Negin și Puiu Călinescu.

În serialul „Stălpul fericirii”, am apreciat interpretarea sigură, voit autoritară, atitudinea detașată, ostentativ superioară a consacratului Laurențiu Vlad, dar am sesizat și eforturile relativ modeste, pândite de stereotipie ale partenerului său — Nae Vlad.

Dacă umorul e cam trecut și lipsit de originalitate, există o contrapondere compensatoare în spectacolul lui Florin Zăncescu: melodiile bine alese din repertoriul românesc sau internațional, vocile, bine timbrate rezonând agreabil, ale interpretilor: Vivi Petcu, Mirela Pană, Ramona Caras și Sorin Mocanu.

Baletul nu și-a putut da măsura capacității sale. Singurul moment în care acesta a strălucit realmente a fost numărul coregrafic autonom „Obârșii”. „Capu' face, capu' trage” e o premieră antrenantă, dar încă perfectibilă!

VIRGIL MOCANU

SIMEZA

PLASTICA TULCEANĂ

PICTORI TULCENI. Devenit, prin tradiție, un reper de stimulare și evaluare a realizărilor în activitatea artiștilor plastici tulcenii, Salonul de iarnă ne prilejuiește, pe simezele Galeriilor UAP ale Filialei Tulcea, întâlnirea cu 20 de creatori care semnează 47 de lucrări.

Vernisând evenimentul, muzeograful Ibrahima Keita (Muzeul de Artă Tulcea) menționa, între altele, nota de îndrăzneală a unor artiști care își păstrează registrul de creație dobândit cu ani în urmă, reușind o transfigurare a imaginii la o treaptă superioară de datele imediate ale realului, prin care să comunice emoția, starea, sentimentul. Întregul ansamblu expozițional este remarcabil prin câștigul de forță expresivă a imaginii redată cu spontaneitate.

Întâmplător sau nu, majoritatea participanților (E. Barău, Eugen Bratfanoff, Gr. Carată, Cicerone Ciobanu, Vasile Drăgușanu, Ion Duman, Gh. Enache, Gunter Gasser, Silvia Luchian, Gh. Neată, Tr. Oancea, Adrian Pal, Maria Pelmus, Rodica Toth Poiată, Viorel Poiată, Mariana Suci, Panait Vlahos) expun lucrări în ulei pe pânză / carton (de unde și o benefică unitate sub aspectul unei tehnici comune de lucru), grafica fiind reprezentată doar de Marin Cochechi, Ibrahima Keita și Viorel Poiată, alături de linia tradițională a agrașelor pe lemn semnate de Ștefan Știrbu.

Diversi ca expresie și zone investigate, membrii nucleului tulcean al Filialei UAP trăiesc o autentică tineretă creativă, spiritul viu, surprinzător și entuziast, dovedind vitalitate și justificare artistică.

TABĂRA CALICA. Lucrările realizate în toamna anului trecut de un grup de artiști din Aveyron (Franta) și Tulcea, în cadrul cunoscutei tabere de creație de artă plastică Calica-lazurile, au fost reunite, recent, într-o expoziție de grup, pe simezele Casei Cărtii din Tulcea.

Expun lucrări în ulei și grafică Michel Cubilié, Richard Vincent, Michel Cure, Gh. Enache, Vasile Drăgușanu, Viorel Poiată, Gh. Neată și Maria Pelmus.

Manifestarea s-a bucurat de editarea unui catalog realizat în condiții grafice deosebite, la SC INFCON SA Constanța, prin grija Inspectoratului județean pentru cultură Tulcea (design V. Drăgușanu și Gh. Enache, editare PC - Leonard Păun).

TAPISERIA IRINEI PAL. La a doua expoziție de anvergură în Tulcea, pe simezele de la Casa Cărtii, Irina Pal recuperează, de pe pozițiile unei

PROFIL

Arhitectura formelor ceramice

„... materia opune rezistență și nu se supune decât unui spirit capabil de o viziune coerentă și puternică” (Herbert Read).

Ne putem mândri cu o ceramică milenară: Cucuteni, Baian, Hamangia, Vădastra, Cârna, sunt locuri unde vasele de ceramică și figurinele din lut au rodit în forme de o uimitoare frumusețe. Avem în sânge simțul forme perfecte, a ornamentului expresiv, integrat organic în suprafața ceramică. Simțim culoarea armonios, cu acuitate, cu alăturări cromatice contrastante, echilibrate pe volumul ornamentat. Vasele clădite din lut au formă blândă, alcătuită din rotunjimi ce definesc cu eleganță profilul fiecărei lucrări.

Dobrogea este un spațiu sacru pentru arta noastră, locul unde s-au întâlnit arta greacă cu cea romană, arta slavă cu cea orientală, totul pe un substanțial fond autohton. Peisajul dobrogean este uneori marcat de tumuli, movile funerare care au adăpostit trupul vitejilor de odinioară. Pornind de la moliciunea formei tumulilor, ceramistul Gheorghe Fărcășiu a construit o lume a lui, populată cu forme calde, moi, parcă rotunjite de neobosită mișcare a nisipului. Ceramica imaginată de acest artist are contur decis și o siluetă verticală, zveltă. Uneori artistul secționează formele și le descoperă arhitectura interioară, alcătuită din mici cărămizi ceramice, asemenea unor ziduri desfășurate circular care ne amintesc de străvechii tumuli.

ARHITECTURA FĂRĂ ARHITECTI

PĂMÂNT, APĂ, FOC(I)

Dobrogea, mai mult decât oricare altă „țară românească”, poate fi caracterizată, cu privire la mostenirea strănească, drept o patrie a culturii lutului, datorită pe de o parte mai slabei frecvențe a lemnului decât în alte zone, cât și, mai ales, marii plasticități funcționale a materialului în discuție. De la arhitectura propriu zisă, trecând prin corpurile de foc și terminând cu cele mai variate obiecte de folosință gospodărească și mestesugărească, lutul ca material pur sau în amestec cu diverse adjuvante, devine cel mai frecvent mod de exprimare în satul dobrogean.

Amestecat cu ierburi fibroase, călțișau pleavă, paie de cereale, formând ceea ce localnicii numesc *ciamur*, se folosește la confecționatul peretilor, fie direct (așezându-se în straturi de 20-25 cm, prin batere cu maiul între cofraje de lemn), fie în calupuri de *chirpic* (*chirpici*, *țulă necoaptă*, *țulă nearsă*, *țulă înșorită*). Metoda ciamurului bătut în cofraje, fiind o întreprindere mai tehnică, a făcut vogă în Dobrogea după primul război mondial; se mai găsesc încă multe locuințe în exploatare astăzi, în mahalalele (lotizările) de coloniști aromâni, munteni și olteni, ajutate atunci de serviciul de arhitectură și sistematizare al Ministerului Agriculturii cu credite și asistență tehnică, în localitățile Mihail Kogălniceanu, Tariverde, Cogeaalac, Mihail Viteazu, Cobadin ș.a. Altfel, sub formă de calupuri (*chirpici*) întâlnim (*ciamurul*) din preistorie, după cum ne-o atestă descoperirile arheologice, în teritoriul periurban al marilor cetăți de mai târziu (Histria, Tomis, Calatis, Adamclisi, Durostorum, Vicina, Sucidava, Săcudava, Capidava etc.etc.) *Ciamurul* este folosit de asemenea ca tencuieli, pardoseli, pentru *bulgărit* și *tăbănit*, pentru învelitori din pământ; se folosește de asemenea la acareturi, la împrejmuiri, la confecționarea băncuțelor de la drum (mai ales la lipoveni), la trepte de acces, custi de câine, etc. Lutul pentru confecționarea ciamurului trebuie să conțină nisip fin, iar paiele trebuie să fie tocate (ca acelea rezultate din treieratul păioaselor cu caii și piatra de *aman* — tăvălugul). Amestecat cu bălegar de cal, lutul se folosește la driscuit pereti, la sclivisitul pardoselilor, acolo unde vrea țărânul să obțină o suprafață finisată frumos. Ciamurul în amestec cu var (se stinge varul în lut cu exces de apă) se folosește la driscuitul părților superioare ale împrejmuirilor de piatră sau chirpic, la stratul superior al învelitorilor de lut, acolo unde apa de ploaie se poate infiltra producând stricăciuni, fiind impermeabil.

Cele trei elemente primordiale în discuție sunt omniprezente în viața materială a țărânului dobrogean, care le găsește motivații și corespondențe și în totalitatea vieții sale spirituale, subiect ce însă nu-și găsește locul în acest articol. În această cvasitotalitate existențială, n-am pomenit nimic încă despre un capitol extrem de important, axiologic, din cultura materială a țărânului: *corpurile*

Admirabile prin simțul compoziției volumetrice, formele ceramice imaginată de Gheorghe Fărcășiu se impun prin eleganța profilului, mereu altul de la o lucrare la alta. Se simte în ceramica artistului o sobră înțelegere a lutului, o tratare bazată pe alternanță de structuri plastice, formele principale, cărămizile, le simțim mai calde față de mortarul de un gri rece discret și realizează împreună un ansamblu expresiv, echilibrat, rezultat din alternarea proporțiilor și dimensiunilor.

Gheorghe Fărcășiu este elevul lui Costel Badea, artist excepțional, creatorul școlii moderne de ceramică din România. În lucrările sale simțim lecția maestrului însușită în profunzime: respectul forme, expresivitatea cromatică a materialelor, care alcătuiesc vasul ceramic, judicioasa dimensionare a formelor în raport cu proporția omului, care le ajută să se integreze firesc în ambianța arhitecturală.

Admir la acest creator originalitatea și sobrietatea formelor ceramice, care îl plasează în zona elevată a artei contemporane. Mai trebuie amintit un lucru de cele mai multe ori uitat: colegialitatea. Artistul este un foarte bun coleg, un excelent coordonator al Filialei Constanța a Uniunii Artiștilor Plastici. Puțini știu cât timp și câtă energie consumă un organizator pentru bunul mers al unei asociații profesionale. Sunt bucuroși că mai există astăzi, în aceste vremuri tulburi de sărăcie și de mizerie, asemenea artiști generoși care pot să fie alături de colegi, atât în momentele grele cât și în clipele artistice de sărbătoare. Parcurgând elegantul catalog al Filialei U.A.P. Constanța, tipărit cu ajutorul generos al sponsorilor locali, mi-am dat seama de forța artistică a acestui minunat colectiv, coordonat cu inteligență și dăruire de Gheorghe Fărcășiu.

ION TRUICĂ

de foc. Lutul este elementul fundamental, semnul primordial de comunicare și susținere a culturii țărănești începând cu Baia-Hamangia și până la mijlocul secolului XX ap.Hr., cu multe ramificații ce vor supraviețui organic în mileniul III. Dintr-o listă enormă, menționez aici ancestrala vatră primordială (circulară sau ovală), vestitele statuete de la Cernavodă, machetele de locuințe și temple (adevărate proiecte tip), gropile de alimente, urnele funerare, opaițele și cătuile, vasele gospodărești, fabricarea metalelor, fabricarea roții, fabricarea varului, etc., toate au la bază lutul, apa și focul, ca elemente indispensabile, iar ca mijloc de producere *cuptorul*, acest sumum al elementelor primare.

În casele țărănești încă tradiționale, piesa de rezistență ce străjuiește tinda (cu ramificații și în piesele de locuire) este corpul de foc, format din plita de gătit-fiert, cuptorul de copt hrană și cuptorul de pâine, având de cele mai multe ori și gurile de alimentare ale sobelor oarbe din restul pieselor casei. Verticalitatea hornului impunător și încăpător dă funcționalitate cotidiană, nu numai simbolică, arborelui vieții. Și dacă aceste corpuri de foc sunt servite de bătrâni cu fete vârstate de scurgerea deceniilor, nu-i nici o mirare! Dar ne întrebăm, de ce membrii familiei Ștefan Geapana din Canlia mai păstrează în bucătăria de vară acest complex de foc și îl folosesc tot anotimpul cald, uneori și-n anotimpul rece (la Crăciun, la Paști, la nunți, botezuri ori în mormântări), ei care sunt tineri (cca 40 de ani) și găsesc frecvent la aragaz? „Păi, ați încercat vreodată să coaceți pâine la aragaz? Dar ați văzut ce gust are mâncarea la foc de ciocălăi, ori peștele, ori friptura la cuptor?” — ne vor răspunde cu siguranță.

În curtea țiganului rudar Ion Cortel (50 de ani, 8 copii) din satul Galita, om care face cinstite modeluri interetnic dobrogean, se poate întâlni o altă pildă de pricepere tehnologică: alambicul, o construcție mai rar întâlnită, hibrid între cazanul de aramă și cuptorul de pâine, ale cărui trasee labirintice scot fumul rece pe coș, ajungând la un randament de invidiat de instalațiile industriale. Alături-butoiul cu apă rece prin care trece serpentina ce dă cea mai bună tuică din sat. În același gen, se mai întâlnesc alambice la Esehioi și Dunăreni.

Cele două feluri de corpuri de foc încep să dispară în satul dobrogean sfâșiat între colectivizare și urbanizare. Ceva însă se perpetuează cu încăpățănare și mare frecvență — cuptorul de pâine. Nu există curte de gospodărie să nu-l aibă, și când spun gospodărie nu mă refer la hârmicie ci la proasta aprovizionare, la lipsa banilor lichizi și la timpul de păstrare a calităților pâinii, căci produsul fabricat săptămânal păstrează gustul șapte zile (fără a mai discuta calitățile ecologice). Acest cuptor întâlnit în 95% din gospodăriile dobrogene, indiferent de etnie, este cel mai vechi relict al timpilor anistorici (iată, un exemplu fericit de conservatorism țărănesc). Cu forma sa simplă, amintind de o machetă de bisericuță primordială, ușor de fabricat de oricine, cu sistemul său de reglare a temperaturii, de-o simplitate dumnezeiască, cuptorul de pâine străbate neschimbat vremea.

C.D.MAZILU

Burebista și Dobrogea (II)

Deceniul care urmează faptelor amintite pentru orasele de pe coasta occidentală a Pontului Euxin, a dovedit că prezența detașamentelor romane a fost opresivă și neacceptată de bășinași. Deducem numai — fiindcă izvoarele lipsesc — că ostilitatea grecilor, geto-dacilor, sciților etc. a fost înverșunată. De aceea, oamenii pământului, poate îndemnați de grecii cu care colaborau de veacuri, împreună cu bastarnii din nordul Gurilor Dunării (Strabon, *Geogr.*, VII, 3, 15 și 17), revoltați, au luat armele pentru a face să dispară abuzurile noilor veniți. Acestea erau cu atât mai apăsătoare pentru localnici cât și pentru colonistii greci, cu cât și guvernatorul Macedoniei din acea vreme, de care depindea din punct de vedere administrativ ținutul dintre Dunărea de Jos și Marea Neagră, Scitia Mică, se preta la o politică personală, vexatorie printre locuitorii din partea locului: dardani, geți, moesi etc. Marcus Antonius Hybrida a obligat pe greci la impozite și prestații apăsătoare, ceea ce determină conflictul care avea să urmeze. Se produce o răscoală: geți, bastarni, greci etc., înfruntă detașamentele romane în anul 62/61 a.H., chiar sub zidurile cetății Histria. Antonius Hybrida suferă una dintre cele mai umilitoare înfrângeri (Tit Livius *Periochae*, C III); iar Dio Cassius consemna: „Cât a guvernat Macedonia (Antonius Hybrida) a pricinuit multe necazuri atât celor care se aflau sub ascultarea sa, cât și aliaților. Dar a trebuit și el, la rândul-i să îndure multe. După ce pustii pământurile dardanilor și ale vecinilor acestora, nu mai puteau să li se împotrivesc când fu atacat, ci fugi de acolo împreună cu cavaleria și se retrase ca și cum ar fi avut altceva de întreprins. Dardanii au învăluit atunci infanteria lui (c. Antonius Hybrida), l-au alungat cu forța din țara lor și i-au smuls prada. Întrucât și cu aliații din Moesia se purtase la fel (C. Antonius Hybrida) suferi o înfrângere lângă cetatea histrienilor din partea bastarnilor din Scitia veniți în ajutorul acestora. Și el a trebuit să fugă” (Dio Cassius, XXXVIII, 10, 1; XXXVIII, 10, 3; LI, 26,5). Învingătorii i-au capturat nenumărate trofee, stindarde și alte bunuri militare pe care le-au ascuns într-o pesteră ce trebuie căutată pe lângă Histria, la nord, în teritoriul său rural dominat de geți; pesteră se numește *Genucla*.

Înfrângerea comandantului roman amână pentru trei decenii statornicirea puterii romane la Gurile Dunării. Între timp se petrec evenimente de importanță semnificativă pentru istoria acestor ținuturi atât de mult râvnite de străini. Se produce o impresionantă epopee al cărei protagonist este regele geto-dac, Burebista. Vasile Pârvan se întreba cu oarecare îndreptățire dacă nu cumva însuși Burebista va fi dobândit victoria de la Histria împotriva lui Antonius Hybrida, guvernatorul Macedoniei. Nimic însă nu confirmă această ipoteză — care dacă nu este adevărată este foarte bine gândită — mai ales că, aproape către această vreme, marele rege abia se întorsese din marea sa expediție contra celților, așezați în sud-vestul Daciei, până spre Cadrilaterul Bohemiei. Într-adevăr, evenimentele care au urmat anului 61 a.H. implică ascensiunea fulminantă a lui Burebista care își îndrepta acum privirile spre răsăritul țării sale, dincolo de Dunăre, spre țărmurile euxine. De bună seamă era atras de mirajul bogățiilor acumulate de-a lungul veacurilor de către neguțătorii greci, așa cum s-a întâmplat cu numeroși alți dinastii locali încă din vremuri îndepărtate, ca să nu amintim în acest sens decât câteva nume binecunoscute: Zalmodegikos, Zoltes, Rhemaxos, Oroles etc. La adăpostul pretextului că oferă protecția lor armată cetăților de pe litoral, aceștia îi obligau pe greci să le plătească însemnate sume de bani, preferate fiind monedele de aur. Deosebit de aceștia, Burebista care țintea desigur să-și acopere și necesități financiare, nutrea prin excelență un plan politic superior, integrat programului său militar, acela de a-și întări flancul răsăritean al recente sale alcătuirii statale, întinzându-și granițele spre răsărit și miazăzi la Dunărea de Jos, printre triburile congenere.

Analiza documentelor de care dispunem, duce la concluzia că el a fost prezent în cuprinsul acestei regiuni dintre Dunărea de Jos și Marea

Neagră, cel mai devreme în anul 55 a.H. În preabinecunoscutul decret în cinstea lui Acornion din Dionysopolis, abilul diplomat de serviciile căruia a beneficiat marele rege în raporturile sale cu alte căpetenii locale sau cu romanii, aflăm știri de natură să lămurească aspecte istorice necunoscute. În textul decretului onorific citim că regele geto-dac este stăpânitorul „ținuturilor de dincolo și de dincoace de Dunăre” și „cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Thracia” (Syll.³ 762 = IGB, I², 13, 22-25). Lesne de înțeles că aceste „ținuturi” sunt cele ale geto-dacilor din nordul fluviului și ale thracilor din sudul aceleiași artere de apă, stăpâni aici din vremuri care urcă în negura timpurilor.

Decretul dionysopolitan datează din perioada imediat următoare anului 48 a.H., când Acornion a fost delegat pe lângă Pompei să încheie o înțelegere cu acesta în numele regelui geto-dac, a cărei prezență pe litoralul occidental al Pontului Euxin devenise de mult o realitate. Când anume s-a întâmplat aceasta? Data apariției sale în Dobrogea, poate după ce făcuse mai multe incursiuni în răsăritul Daciei, împingându-i pe bastarni și sarmați poate fi apreciată în funcție de o știre dată de Dio Chrisostomul, potrivit căreia putem circumstanția anul când este cucerită cetatea Olbia de la gurile Bugului, în nordul Pontului Euxin: „Orașul boristenilor nu mai are o mărime potrivită cu vechea sa glorie — scrie istoricul nostru exact la trecerea dintre sec. I și II p.H. — din pricina deselor cuceriri și a războaielor. Deoarece este așezat de atâta vreme în mijlocul barbarilor și chiar în mijlocul celor mai războinici (orașul) este mereu hărțuit de războaie și a fost adeseori cucerit (de dusmani). Nu mai departe de acum una sută cincizeci de ani. Geții au luat atât orașul Boristene, cât și alte cetăți așezate pe țărmurile Pontului Stâng, până la Apollonia”. (Dio Chrisostomul, XXXVI, 4). În sprijinul acestei datări și a distrugerii cetății Olbia de către geți pledează și un document epigrafic, mai exact, un decret olbiopolitan în cinstea lui *Nikeratos*, unde se consemnează: „dusmanii care se adunaseră de peste tot împotriva orașului”. Aceasta o punem în legătură cu atacul burebistan, când s-au asociat daco-geților nenumărate cete de nemulțumiți între care însă vom ghici prezența bastarnilor, sarmaților etc. Poate că regele ajunsese la Olbia, fiind la capătul cuceririlor sale din răsăritul Daciei, unde a supus nenumărate semintii: „prima parte a întregii regiuni ce se întinde la nord între Istru și Boristhenos (Olbia) este pustiul geților. Apoi vin tyragetii, iar după ei sarmații iazigi și cei care se numesc regali apoi urgii” (Strabon., *Geogr.*, VII, 3, 17). Din alte izvoare înțelegem că în aceeași arie geografică de la est de Carpați, îi aflăm pe costoboci, carpi, bastarni și sarmați (Ptolemaios, *Geogr.*, III, 8, 1-3).

Deci, după ce Burebista și-a asigurat stăpânirea în stânga Dunării, începe campania sa pontică, în anul 55 a.H., prin cucerirea Olbiei, la Gurile Bugului. Nu știm dacă ordinea de cuceriri ale cetăților hellenice, de la nord la sud, va fi fost una de succesiune geografică. Poate în împrejurările în care se pregătea să cucerească neamurile din nordul Gurilor Dunării să fi avut loc ambasada lui Acornion în sudul Moldovei de astăzi, trimis de dionysopolitani pe lângă un dinast puternic de aici, pentru a-l câștiga bunăvoința în favoarea concetățenilor săi. După toate raționamentele, „regele” la care va fi efectuat vizita Acornion, era altcineva decât tatăl lui Burebista, un „basileu” care conducea aici o formațiune statală. S-a presupus că acest dinast se afla în capitala sa *Argedava*, localitate care în disputa istoricilor s-a încercat a fi localizată cât mai corect și a fost căutată în mai multe părți ale țării. Mai recent însă un document epigrafic descoperit la Histria, un mic altar votiv datat în sec. II p.H., în vremea împăratului Marc Aurelius, conține numele unui *vicus Arcidava* — sau *Argidava*, ceea ce ne duce cu gândul la reședința vizitată de Acornion. Epigrafa, provine din teritoriul rural, al cetății de pe malul lacului Sinoe și ar putea înlesni identificarea localității căutată de noi undeva în nordul Dobrogei, așa cum de altfel, mai de mult, unii istorici intuiseră deja. Acel *vicus Arcidava* menționat în epigrafa amintită, ar putea fi acea, îndepărtată în timp, reședință din vremea lui Burebista, redusă în epoca romană la condiția unei modeste localități.

ADRIAN RĂDULESCU

Nu toate schimbările de toponime sunt binevenite

Se știe că românii, oriunde și-au întins „plasa” stăpânirii lor, nicăieri n-au recurs la schimbarea numelor de localități sau ape. Raportându-mă la Dobrogea romană, atrag luarea aminte că numele de Tomis a rămas tot Tomis, Durostorum a rămas Durostorum, Troesmis — Troesmis, Aegyssus — Aegyssus, Capidava — Capidava, Sacidava — Sacidava, Zaldopa — Zaldopa ș.a.m.d.

Asijderea au procedat și osmanlii. Localitățile intrate sub „oblăduirea” lor și-au păstrat numele vechi, evident, suferind modificările fonetice impuse de legile gramaticale specifice limbilor turcice. Și astfel Constanța s-a numit Kioistendge, Pancalia a devenit Mangalia, Dristra s-a transformat în Silistra, Oltina în Ulaltina, Vetrina în Vitirin ș.a.m.d.

Din neștiință sau superficialitate unii cercetători români au transgresat această realitate, atunci când s-au oprit asupra toponimelor turcești din Dobrogea anului 1878 — data integrării acestei provincii în teritoriul României; în consecință, ei au zămislit teza potrivit căreia toponimele în cauză n-ar fi altceva decât traducerea în turcă a numelor de sate românești existente aici la palierul sec. XV (când otomanii au anexat teritoriul fostei Scythia Minor). Afirmatie în totală contradicție cu stricta realitate. De ce? Pentru simplul motiv că în veacul al XV-lea, când turcii au pătruns în Dobrogea, „miezul” provinciei era nelocuit. Zonele de stepă și silvostepă se goliseră de populație încă de prin sec. XI, ca urmare a deselor năvăliri pecenego-uzo-cumane și, apoi, continuate cu cele ale tătarilor. În veacurile XI-XV se mai locuia doar la „periferia” provinciei. Aceste realități sunt certificate de investigațiile arheologice.

Prin urmare, „colonistii” turci din sec. XV, așezându-se cu precădere în zona centrală a Dobrogei, lipsită de toponime, firește, și-au botezat satele întemeiate de ei cu nume turcești; altminteri, aceiași turci, si-ar fi însușit numele vechi, așa cum și le-au însușit pe cele de pe linia Dunării și al țărmului Mării Negre.

Din cele pe care le-am înfățișat până aici a reiesit, socot eu, că atât românii, „strămosii” noștri, cât și turcii, „cotropitorii” noștri, ajungând în Dobrogea (fiecare dintre ei la timpul lor), nu și-au pierdut vremea cu schimbarea numelor de localități. Același comportament l-au manifestat pe tot cuprinsul imperiilor lor.

Dar ce poziție am avut noi, românii, față de toponimele dobrogene?

În dorința — firească, de altminteri — de a primi numele unor localități, am comis numeroase greșeli, unele, ce-i drept, scuzabile, altele, însă, impardonabile.

În prima categorie intră denumiri operate cu neatenție. Satul Bilbiul, de pildă, a fost rebotezat Ciocârlia, deși, în turcă, bilbiu înseamnă privighetoare. Și..., parcă era mai frumos să i se spună „Privighetoarea” decât

Ciocârlia!! Parachioi a fost numit Băneasa, în alte vorbe, „satul soției banului (de Craiova)”, deși „parakioi” înseamnă în limba turcă „satul paralei” adică al banului (=monedă).

Mă opresc aici cu exemplificarea greșelilor scuzabile ca să trec cu grabă la greșelile de neînțeles.

În cotul Dunării din dreptul Galaților se află localitatea Grindu. Până acum câțiva ani ea purta numele de Pisica.

Etimonul „pisică” este o creație onomatopeică a limbii române. El nu se mai găsește în nici un alt grai. Cuvântul în cauză privește, în primul rând, animalul felin nelipsit din casa românului. M-am folosit de sintagma „în primul rând” deoarece „pisica” mai înseamnă ceva în limba noastră și anume: ancoră de corabie. Prin extensie „pisica” a căpătat și un al treilea înțeles: „locul de ancorare” al vaselor fluviale în timpul iernii. În fapt, acesta este înțelesul toponimului Pisica, din fața Galaților. Și tot acesta-i înțelesul toponimului Pisica, de pe Dunărea Mare în dreptul Ostrov-ului (jud. Constanța), unde, în secolul trecut, mai precis, în 1861, ființa și un pichet grăniceresc, numit, firește, Pisica. (Tudor Mateescu, Documente privind Istoria Dobrogei (1830-1877), București, 1975, p. 239-240).

Necunoscându-se aceste lucruri s-a ajuns ca o localitate care avea un nume neaos românesc (Pisica) să poarte azi un alt nume, de asemenea românesc dar de sorginte slavă (Grindu). Și noi care umblăm să identificăm toate mărturiile trăirii noastre în fosta Scythia Minor...!

Altădată au fost agresate toponime ca Pârjoaia sau Mârleanu care, prin semnificația lor, sugerau o legătură multiseclară pe de o parte cu moldovenii, pe de altă parte cu păcurarii transilvăneni. Astăzi Pârjoaia se numeste Izvoarele (deși la Pârjoaia există un singur izvor). La fel de nepotrivită este schimbarea numelui Beilic în „Viile” deși Beilicul e mai sărac în vii decât oricare dintre localitățile înconjurătoare: Oltina, Mârleanu și Ion Corvin. Beilic, cuvânt de origine turcă, înseamnă în limba română: han, casă de oaspeți. Un sat Beilic există și în jud. Buzău, dar nimeni n-a îndrăznit să-i schimbe numele.

Pe de altă parte oiconime ca Mârleanu nu trebuiau abandonate fie numai și pentru motivul că ele se însumau în siragul dubletelor toponimice din zona Silistra-Cernavodă și, respectiv Călărași-Fetești. Într-adevăr fiecare dintre localitățile dobrogene ca: Satu-Nou, Coslugia, Oltina, Mârleanu, Cocargea, își au corespondențe toponimice pe malul Borcii: Coslogeni, Satnoieni, Oltina, Mârleanu, Cocargea, care certifică relațiile neîntrerupte în cursul timpului dintre românii din Tara românească și cei din „Turchia”.

Și pentru că a venit vorba și de Cocargea (azi, Petreni, jud. Constanța) as vrea să atrag atenția că acestui sat, în nici un caz nu trebuia să i se schimbe numele, fie numai și pentru faptul că aici, la Cocargea, ostașii români au obținut, în 1916, singura victorie din Dobrogea împotriva trupelor germano-bulgare.

PETRE DIACONU

COOPERAREA ROMÂNÓ-FRANCEZĂ ÎN DOMENIUL ȘTIINȚELOR MĂRII

În spiritul și inima noastră, prietenia dintre România și Franța face parte din însăși structura noastră de echilibru, izvorând din îndepărtate timpuri. Cultura și știința românească s-au maturizat și structurat sub influența și din exemplul vieții culturale și științifice din Franța. Este mult de scris despre acest subiect; el poate fi abordat foarte strict, documentar și științific, eu însă voi încerca să relatez evenimente și fapte trăite direct, cu o încărcătură sufletească deosebită.

În domeniul științelor geonomice, de cunoaștere a Pământului, de descifrare a constitutiei, structurii și evoluției geologice a teritoriului României și, în general, a globului terestru, influența școlii geologice franceze s-a făcut simțită cu deosebire în prima parte a secolului douăzeci. Înțelegerea și evidențierea structurii în pânze de saiaj a Carpaților, conștientizarea unor noțiuni de bază în petrografie, stratigrafie și sedimentologie sunt urmarea directă a faptului că pionierii școlii românești de geologie au avut ca izvor realizările și cunoștințele deja consolidate ale școlii franceze. De multe ori, plecând de la aceste baze, pionierii geologiei românești au mers mai departe, având un aport de neprețuit, cu importanță într-adevăr mondială pentru științele pământului. Științele mării în România s-au dezvoltat și ele sub influența formatoare și binefăcătoare a școlii oceanografice franceze.

În perioada postbelică legăturile tradiționale cu Franța s-au menținut, mult diminuate de situația politică și socială a țării noastre. A existat o singură fereastră, scurtă de câțiva ani, prin 1967-1972, când s-a făcut o deschidere, de-a dreptul nesperată, spre cultura și știința țărilor occidentale. A fost singurul moment când, în primul rând grație legăturilor profesionale și mai ales sufletești care se menținuseră între anumite categorii de intelectuali, dascăli ai tinerilor specialiști, cu omologii lor din țările occidentale și în special din Franța, un număr de tineri oameni de știință din tara noastră au avut șansa să cunoască specialiști străini, să urmeze școli de renume în diferite domenii ale științei, să lege prietenii și uniuni profesionale și, ce este și mai important, spirituale de o viață cu omologii din aceste țări. A urmat între 1975 și 1989 o perioadă neagră, o „gaură neagră”, când orice legătură eficientă și deschisă cu specialiștii și școlile din străinătate a dispărut sau a fost redusă la ceva formal, de tipul felicitărilor de sărbători, zile de naștere sau onomastice, rare schimburi de publicații sau acțiuni cu totul minore de participare la simpozioane sau reuniuni de specialitate. Povestesc acestea din ce am trăit. Iată cum s-au desfășurat evenimentele.

În anul 1968, profesorul și îndrumătorul meu în viață, Academicianul Gheorghe Murgeanu, a reluat o veche legătură profesională cu profesorul Louis Glangeaud de la Universitatea din Paris, și el, mai târziu, membru al Academiei Franceze. Prin aceasta s-au pus bazele unei colaborări foarte strânse între geologii celor două țări. Astfel am putut beneficia de o bursă de stagiu de perfecționare în domeniul geologiei marine, oferită de statul francez. Am petrecut atunci în Franța un an și două luni, învățând, dând examene, lucrând cot la cot cu colegii francezi în Oceanul Atlantic și Marea Mediterană, participând la expediții științifice și lucrând în laborator asupra datelor culese în expediții. Cu această ocazie am trecut toate examenele necesare pentru o Diplomă de Studii Aprofundate (DEA) la Universitatea Paris VI în specialitatea Geologie marină. Apoi, Profesorul Glangeaud mi-a propus să pregătesc și o teză de

doctorat având ca subiect structura și evoluția Deltei Dunării, teză pe care să o susțin la Paris. Am făcut acest lucru, având încuviințarea autorităților române (Comitetul de Stat al Geologiei și Comisia Superioară de Diplome), astfel încât în mai 1974 am obținut titlul de Doctor în Geologie marină la Universitatea Paris VI. Au urmat apoi lungi ani, aproape 30, când am fost practică de ce era gândire științifică și spirit francez. Am trăit cu nostalgia prietenilor și comunității spirituale care se stabilise între profesorii și colegii mei francezi și mine. Am trăit, de fapt, în 1968 o experiență unică: am fost martorul evenimentelor studentești din mai 1968, la fel cum am avut prilejul să particip la crearea noilor structuri organizatorice ale Oceanografiei franceze. Atunci a luat ființă CNEXO, atunci a fost creat Centrul Oceanografic al Breitaniei, lângă Brest, atunci cercetarea marină franceză a fost pusă sub directă coordonare a Primului Ministru și a primit un sprijin guvernamental deplin.

Au trecut, deci, 30 de ani, timp în care am trăit cu speranța că într-o bună zi voi avea ocazia să-mi revăd prietenii și colegii de meserie din Franța. Să spun că anul 1989 mi-a adus realizarea visului ar fi o inexactitate; mai corect ar fi să spun că anul 1989, anul cotiturii în istoria României, a deschis doar posibilitatea realizării visurilor asemănătoare cu cel pe care l-am avut eu. Au mai trecut aproape doi ani până când contactul cu lumea științifică franceză s-a realizat și au apărut posibilități de cooperare, de reînnoare a legăturilor profesionale și personale. Abia atunci mi-am regăsit vechii colegi și prieteni, și cu nespuse bucurie am constatat că prietenia legată în 1968 a rezistat peste ani intactă, cu aceleași valente și sentimente de comuniune spirituală de care este nevoie pentru relații interumane calde și deschizătoare de posibilități creatoare în orice domeniu.

Iată, sunt deja cinci ani de când a încolțit, la început modest, apoi s-a dezvoltat și a devenit din ce în ce mai amplu, un program de cooperare româno-francez în domeniul geostiințelor marine. Instituțiile implicate: Institutul Național de Geologie și Geoecologie marină, GeoEcoMars Institutul Francez de Cercetare pentru Exploatarea Mării, IFREMER. Noi contacte între specialiști, schimburi de idei, reuniuni de lucru comune, stagii de perfecționare și deprindere a unor tehnici noi și, ce este mai important, noi și trainice prietenii, care stau la baza oricăror relații normale și creatoare între diferite popoare ale lumii noastre moderne în plină dezvoltare.

Anul 1998 este un an de împliniri deosebite în domeniul cooperării franco-române, în domeniul cercetării geologice și geo-ecologice marine: în acest an, în perioada 23 aprilie -23 mai, va avea loc o foarte importantă expediție de cercetări oceanografice în Marea Neagră pe nava de cercetare „Le Suroit” sub pavilion francez. Vor participa specialiști de la IFREMER și GeoEcoMar, dar și de la Universitatea din Hamburg, Observatorul Terestru de la Lamon — New York, Institutul Oceanologic din Moscova și Institutul de Biologie a mărilor Sudului din Sevastopol.

Expediția cu nume generic BLASON (Black Sea Over the Neoeuxinian) are ca obiectiv să determine istoria geologică Cuaternară a părții de Vest a Mării Negre și să evalueze impactul schimbărilor de nivel al mării din Cuaternarul superior asupra proceselor de sedimentare, biologice și ecologice din această regiune.

Lucrările se vor referi la procesele naturale de sedimentare și de biogeochimie care au loc în sedimentele neconsolidate, la interfața sedimente / apă și în coloana de apă, la structura stratului superficial de sedimente mai ales în zona de flexură continentală (unde impactul schimbărilor de nivel al mării a fost mai important), precum și la starea actuală a ecosistemelor caracteristice din partea de Nord-

NICOLAE PANIN

continuare în pag. 14

Cosmogonia — între teorie și adevăr

Asa cum percepem noi astăzi materia, „zona crepusculară” va ocupa încă mult timp de acum înainte un loc important în realitatea pe care o trăim. Percepția distorsionată a structurii materiei nu împiedică să abordăm în termeni coerenti subiecte majore existențiale, cum ar fi geneza sau limitele Universului.

Autorul urmărește, prin introducerea în studiu a „modelului existonice” și definirea unei noi stări a substratului existențial — Energeza („Energie care nu precipită Material”), să aplice corecție revoluționară fizicii relativiste. Dacă teoria se va dovedi adevărată, doctorul Valentin Curoșu ar putea fi recunoscut drept părinte al „fizicii existențialiste”. Doar așa, insistă autorul, putem înțelege de ce a trebuit să apară omul și de ce dintre toate tipurile de organism doar cel uman a putut atinge — programatic! — pragul vertical.

Pentru medicul constăntean, „nimicul” este o entitate care nu poate exista decât în domeniul ideatic și pentru construcția căruia se folosește

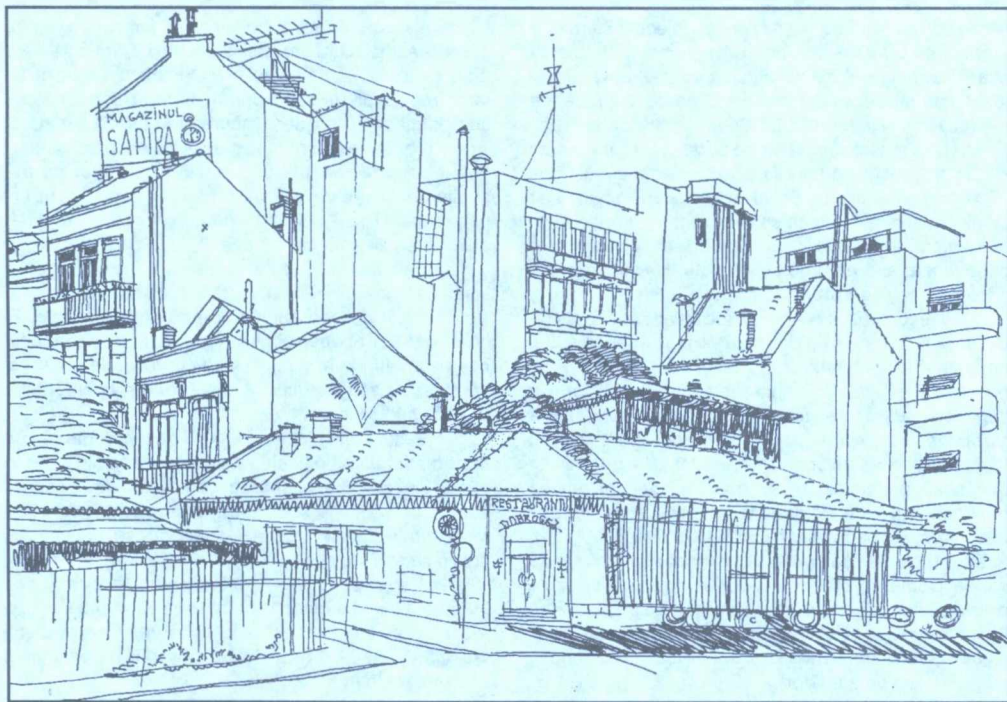
mult mai multă energie decât conține și cel mai mic „ceva” din domeniul real. La fel „infiniul” aparține doar domeniului ideatic. Totul, în interiorul Universului — care este unul „existențial” — se desfășoară programatic iar Autorul acestui program se află nu în afara Creatiei sale ci chiar în interiorul ei.

Comparând cele două editii ale acestei teorii (Teoria Existențialistă, publicată la Editura Europolis, în 1994 și Cosmogonia, apărută la Editura Dobrogea, în 1997) nu pot încerca decât sentimentul că ea suferă în cursul morfogenezei proprii, asemenea tuturor sistemelor de sine stătătoare, un proces de sedimentare. Dintr-o nebuloasă inițială, ce-i drept incitantă, de-acum, chiar și pentru neinițiați într-ale fizicii și medicinei, se poate întrevedea un sistem filozofic redutabil. Cu alte cuvinte, trebuie să acceptăm, până la proba contrarie, că „ar putea fi și așa”.

Dacă motivația acestei „întreprinderi cosmogonice” este, așa cum lasă să se înțeleagă autorul, una cu finalitate practică (înțelegerea

SIMION TAVITIAN

continuare în pag. 14

Așezat în inima Austriei, orașul este o întretăiere de arte și trăiri intense, atât pentru vizitatorul de azi cât și pentru vechii lui clăditori din piatră dură sau diafane mângâieri de muze, dintre care cele ale muzicii și scrisului i-au dat valori și virtuți nemuritoare.

Ridicat pe ruinele orașului roman JUVARUM, Salzburg-ul are în temelile lui străvechi așezări încă dinaintea epocii de bronz, în care secolele scurse au definit o istorie din care n-au lipsit mărturiile unor însufletite personalități constructoare de valori materiale și sufletești. În epoca noastră, orașul este un important centru spiritual european de artă, cultură și civilizație.

O plimbare prin Salzburg este nu numai o încântare pentru ochi, dar și o adevărată lecție de istorie, arhitectură și înalt spirit gospodăresc, dublat de valorile sufletului tirolez. Pe străzile lui înguste și pline de un farmec original, dinamic și mult variat, au trecut de-a lungul timpului, pașii cavalerilor în armuri și ai domnițelor cu mers ușure, ai călugărilor închinători ai diverselor mănăstiri, precum și pașii lui Paracels, înnoitorul medicinei de odinioară, ai savantului german Alexandru Humboldt, ai compozitorului Hugo Wolf sau ai scriitorului Stefan Zweig... Două case poartă aici amprenta marilor celebrități muzicale: casa unde s-a născut și a lucrat Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) sau unde a locuit un timp Franz Schubert.

Printre importante edificii ale orașului se numără castelul și cetatea medievală ridicată pe creasta munților de sud, vizibilă din orice unghi al privirii tuturor drumurilor din centrul sau din împrejurimile orașului, pe fundalul munților tirolezi. Alte locuri importante sunt monumentele de artă sau palatele ducale, muzeele, colecțiile de artă bisericească din mănăstiri devenite celebre, ca și mormintele cu dale încrustate ale maimarilor orașului de odinioară.

Salzburg-ul a devenit nu numai locul unor splendide zile de vacanță, dar și locul unor manifestări de artă și de cultură, renumite în lumea întreagă (festivaluri muzicale, expoziții, congrese, reuniuni), precum și un modern centru termal. Important și celebru pentru studiul muzicii este edificiul numit Mozarteum, majestuoasă construcție în centrul cultural al orașului, ridicat prin contribuții internaționale (1870) și care oferă publicului muzical posibilitatea studierii sau audierii operei muzicale a lui Mozart. Tot ca omagiu adus marelui geniu al epocii ca și permanentizării memoriei lui peste timp, a fost deschisă publicului casa în care s-a născut și

a lucrat Mozart (1880), completând omagiul general al locuitorilor din Salzburg prin inaugurarea, în anul 1842, a monumentului comemorativ ridicat în larga piață a orașului unde vin să-și închine gândurile poetice și muzicale iubitorii de artă din lumea întreagă. Emotionantă este și căsuța din lemn aflată în grădina din spatele clădirii monumentale a Mozarteum-ului. Este și locul care i-a inspirat celebra compoziție „Flautul fermecat”...

Despre viața și opera lui Mozart s-au scris nenumărate studii și cărți în mai toate limbile pământului. Foarte interesant este însă volumul cuprinzător al corespondenței lui cu tatăl și familia sa din care se pot înțelege părerile lui despre diversele momente ale activității lui muzicale în câteva din țările europene unde a participat în calitate de compozitor, ca și despre contactele umane cu unii interpreți sau autori de librete. Iată, de pildă, câteva din opiniile lui mărturisite în scrisorile adresate tatălui său în timpul sederii lui la Paris în anul 1778: „În ce privește opera, situația este următoarea. Se găsește foarte greu un bun poem. Cele vechi, care sunt mai bune, nu sunt adaptate stilului modern, iar cele noi nu valorează nimic, căci poezia care este domeniul cu care francezii se pot mândri, e în scădere din zi în zi... Dacă ar fi să scriu o operă, aș avea griji până peste cap. Dar nu-mi voi face griji deloc, căci sunt obisnuit. Numai dacă această afurisită limbă franceză n-ar fi atât de nesuferită de pus în muzică! Este cumplit. Limba germană este comparativ minunată”...

Intrarea în orașul lui Mozart obligă la respectarea indicațiilor de circulație în special pentru automobile, mai ales pentru parcare în noile tunele moderne săpate sub munte, oferind plimbărilor variate ieșiri, bine marcate, spre inima orașului.

Parcurem străzi în care dominantă este în parte medievală, în parte modernizată, dar păstrând un aer local și în care magazinele oferă, în afară de obiectele comertului respectiv, buchete de flori cu panglici multicolore în care se reflectă simțul artistic local, inspirat, în general, din sensibilitatea tiroleză, fără a fi neglijată, simbolic, „cheia de sol” a unui fragment de portativ din muzica lui Mozart sau Schubert!... Parcurem apoi imensul spațiu cu trăsuri cu cai nechezând în așteptarea turiștilor doritori să parcurgă orașul în alai înflorit, în dreptul căruia se desfășoară lungul edificiu al „Școlii de călărie”, vestit încă de pe timpul Mariei Tereza... Impresionantă este, apoi, galeria mormintelor fostelor personalități istorice, săpată în peretele stâncos al Mănăstirii Sf. Petru. Foarte impresionante sunt dalele de piatră sculptate cu însemne și blazoane îndărătul cărora zace istoria materială și spirituală a orașului în care credința era strâns legată de evenimente seculare...

Atmosfera generală a orașului Salzburg, și a împrejurimilor lui degajă puternice priveliști parcă de basm, în care sensibilitatea vizitatorului este incitată mai repede spre visare, mai ales când inima și sufletul însoțesc ochii frumos tulburați de ineditele frumuseți locale. Peste tot se întâlneste costumul de tip tirolez ca și pălăriile de fetru cu „Floarea reginei” (Edelweiss-ul) prinsă lângă un smoc de flori uscate sau o cetină de brad... O bere turnată într-o halbă străvezie întovărește bine toate aceste originale ambiențe în care sufletul omului se leagănă în emoții plăcute și păstrează amintiri frumoase...

BARUTU T. ARGHEZI

PORTRETE ÎN ALB ȘI NEGRU

Brian Patten

Brian Patten trăiește în vestul Londrei, într-o căscioară cochetă, împreună cu o pisică neagră. În tinerețe era brunet cu părul creț și avea o privire adâncă, ucigătoare, care te lăsa fără respirație. E un mare poet, despre care *Times* scria că „deține magia de a îmbogăți și a reda farmecul pierdut orașelor, străzilor, vieții moderne”.

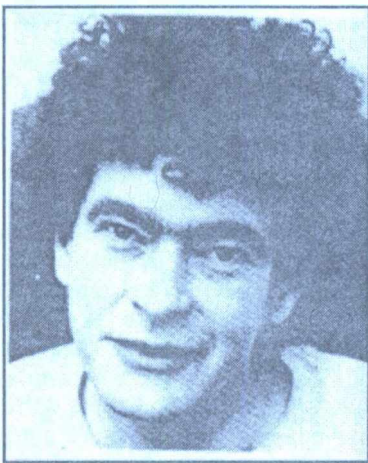
Mi-l imaginam trăind mult mai boem, dar l-am găsit într-o cameră curată, după ce tocmai terminase de spălat un lighean de șosete și își împărtea prânzul cu animalul favorit.

Patten are la activ șase volume de versuri și patru cărți pentru copii. A făcut numeroase înregistrări ale scrierilor sale pentru radio și televiziune, precum și câteva adaptări pentru scenă. E unul din puținii poeți englezi autentici, care reușesc să trăiască din scris. Pe pașaportul său, în spațiul rezervat „ocupatiei” scrie chiar „poet” și nu e deloc o exagerare. Noul său volum „Poeme de dragoste” apărut la Editura Allen&Union, cuprinde rapsozii și meditații pe tema atât de generoasă a iubirii. Eticheta de „love-poet” care i s-a pus nu prea îi convine, o consideră prea restrictivă și cu nuanțe ușor edulcorate. Alături de Adrian Henri și Roger McGough, a scos în urmă cu câțiva ani un volum de poeme care a făcut pentru poezia britanică ceea ce fama filmului Elvira Madigan a făcut pentru Mozart. Poezia a devenit brusc accesibilă, a captat imaginația oamenilor care-și închipuiau că e un domeniu rezervat estetiilor sau rafinaților intelectuali. Volumul *The Mersey Sound* (care a generat și cronici demolatoare, despre care, amintindu-și acum, Patten râde cu poftă) a fost volumul de versuri cel mai bine vândut vreodată în Anglia — peste 100 de mii de exemplare — și a avut parte de 12 ediții.

— Ca să fiu sincer, spune Patten aprinzându-și o țigară al cărei miros aromat umple încăperea, cel mai important pentru mine a fost nu succesul în sine al antologiei, cât faptul că poezii de-ale mele respinse înainte vreme au devenit brusc publicabile. Cu acest pas către „consacrare” am putut să evadex în sfârșit din lumea îngustă și claustrofobică în care trăiam, mi-am permis să-mi iau o casă și să nu mai alerg după editori. Ei sunt cei care mă caută pe mine acum.

Brian Patten a avut o copilărie destul de nefericită și a părăsit școala la cincisprezece ani. Nu-i de mirare că se amuză de fiecare dată când criticii îi califică versurile ca rafinate, senzuale, de înaltă erudiție intelectuală.

— Am crescut într-o familie foarte săracă și într-o casă unde nu existau cărți. Am învățat

destul de târziu să citesc, iar părinții mei abia dacă își puteau scrie numele. Când le trimit cărțile mele, au obiceiul să le pună deasupra căminului, ca pe felicitările de Crăciun.

Își aminteste de prima lui slujbă serioasă, ca reporter debutant la un jurnal pentru care trebuia să scrie articole despre delicvența juvenilă, întrunirile bandelor de adolescenți sau să facă interviuri cu tinere fete cu inima sfâșiată.

— Atunci mi-am luat prima mașină de scris. Am fost teribil de mândru de ea și cred că n-am ținut nicodată mai mult la un obiect.

Îi place muzica veche, ascultă Rolling Stones și Beatles. A fost un ardent fan al lui John Lennon. „După asasinarea lui, nu mi-am putut reveni o săptămână întreagă” mărturiseste el. Presupune că Lennon a fost probabil excedat de atâta adolatrie. Știe pentru că, păstrând evident proporțiile, chiar și lui i se întâmplă uneori să se simtă hăituit, de multimea de telefoane, scrisori, cereri entuziaste de autografe. Îmi povesteste de un astfel de admirator, un homosexual singuratic, cu care, timp de mai bine de un deceniu, a întreținut o corespondență sporadică, fără a se întâlni nicodată. Recent însă a primit o emoționantă epistolă, care însoțea pachetul de scrisori trimise de-a lungul anilor, cu explicația că boala terminală de care suferea admiratorul său, îl determinase să-i returneze corespondența pentru ca nu cumva, găsită după moartea lui, să dea naștere la false supoziții.

Un subiect pe care Patten îl evită cu strănsicie este felul în care scrie.

— Nu-mi place să vorbesc despre asta, mi se pare o chestiune mult prea intimă. Pot să-ți spun totuși că ideile îmi vin într-un soi de flash-uri, pur și simplu îmi licărește brusc în minte o sintagmă, o frază, uneori chiar versuri întregi. E ca un act de auto-descoperire, la care iau parte mereu cu aceeași doză de surprindere și uimire.

VAL HENNESSY

Traducere și adaptare de G.I.

gemenele

urmare din pag.4

Întotdeauna am fost confundat cu altul decât cel care sunt. Nici mie nu mi-a fost întotdeauna prea clar. De aceea, nu condamn pe nimeni că mă consideră betiv sau mare cuceritor. Important este să nu fiu influențat de părerile altora.

— Iar o iei de la Adam și Eva? Nu trebuie să iei personajul din faza copilăriei, să-l treci prin toate transformările glandulare, să-i studiezi toate obsesiile și coșmarele, punându-l șocant în faza atingerilor terminațiilor nervoase, în saturare cu senzații, ca apoi, istovit și plictisit să-l pui în faza actului de a-și scurta viața pentru a nu lungi o lipsă de sens.

— Dar aceasta este partea comună povestii Hilariei, Feliciei și a Elizei.

— Cum? Chiar, toate trei, cu aceeași căutare?

— Viața! se aude strigătul dinspre plajă.

Ascult, dar nici o continuare. *Ecoul tăcerii* vine din mine. Viața... Făcută din nimicuri, multe, greseliile noastre, care într-o sumă Riemann și într-o trecere la limită, conduc la integrala definită, numită „viața noastră”.

cooperarea...

urmare din pag. 13

Vest a Mării Negre.

Expediția se va desfășura în două etape: prima de la 23 aprilie la 7-8 mai, având un specific de cercetări geofizice referitoare la stratul superficial de sedimente (cu penetratii de cca 100 m) și a doua de la 9 mai la 23 mai, urmărind probarea sedimentelor și coloanei de apă.

Câteva cuvinte despre nava de cercetare. Nava de cercetare „Le Suroit” aparține de IFREMER, are o

lungime de 56 m, propulsie cu două motoare diesel de 825 CV, o viteză de croazieră de 5-10 noduri; nava este dotată cu echipamente științifice de ultimă generație.

Expediția BLASON este dedicată Anului Mondial al Oceanului — 1998 și reprezintă una din acțiunile de cooperare științifică internațională cele mai importante, realizată de o instituție de cercetare românească din ultimul timp.

Voi încheia aceste câteva rânduri prin a-mi exprima satisfacția față de amplificarea cooperării româno-franceze în domeniul cercetărilor marine și față de realizările atât de spectaculoase ale prieteniei și uniunii spirituale dintre specialiștii francezi și cei români. Ne vom strădui și unii și alții să continuăm tradiția de prietenie dintre România și Franta și în domeniul nostru — studiul cât mai aprofundat al mării și încercarea de a o proteja de agresiuni de tot felul.

cosmogonia...

urmare din pag.13

mecanismului neoplaziei în tentativa de a-i codifica un remediu terapeutic), adeziunea noastră la un astfel de sistem de idei trebuie să fie dacă nu neconditionată, măcar una în „leasing”.

Cum nu există o altă cosmogonie a vreunui român care să fi atins o notorietate comparabilă cu cea a concitadinului nostru — Teoria Existentialistă, în ultimii trei-patru ani a fost mediatizată nu numai pe plan local sau național —, cred cu atât mai mult că o astfel de preocupare este măcar una meritorie și de încurajat.

veșmântul alb

urmare din pag. 16

scăldați în lacrimi, arătând-o de pe marginea patului pe sora ei. Se pierduse cu firea și își ducea mâinile la cap de disperare. „De asta te-am chemat din concediu”.

Din nefericire boala Verinei nu se datora unor cauze banale. Hemoragiile ce o chinuiau erau determinate de tumoarea de acum în metastază, la care îngrijirile medicale fuseseră în zadar.

Din ziua aceea, Renilda nu se mai întoarse acasă, stând de veghe zi și noapte la căpătâiul verișoarei muribunde. O spăla, o schimba, îi lua îmbrăcămintea murdară. Bătrâna era mereu pusă la punct. Până și părul îi era periat și strălucitor. Renilda se îndepărta doar în clipele mai puțin critice, adică atunci când sosea bătrânul medic de familie pentru vizita rituală, ori când se prezenta infirmiera ca să-i aline cu injectiile calmante durerile ce o asaltau pe nefericita bolnavă. În aceste ocazii, Merlina și Lidia insistau să fie prezente. Copiii lăsați singuri erau ajutați de Ginella, cu care se întorseseră de la mare, căci începuseră școala.

Ea, Renilda, închisă între peretii casei, în mirosul sufocant de medicamente, își pierduse strălucirea. Ochii săi verzi, minunați și luminoși ca frunza abia spălată de ploaie, deveniseră, din pricina nopților nedormite, roșii și încercânați. Lipsită deodată de prospețimea ce o caracteriza, apărea grasă și umflată. Devenise o altă persoană, înșingurată, tristă...

Trecuseră câteva luni, când într-o seară rece de decembrie, aproape de Crăciun, Verina își dădea duhul neprihănit lui Dumnezeu. Cu toate că se știa că, din nefericire, se va întâmpla așa, cele două surori supraviețuitoare nu au fost în stare să se ocupe de biata Verina și să-i rănduiască tot ce-i trebuia pentru îngropăciune, i-a revenit deci Renildei, care de-abia se mai ținea pe picioare de oboseală, sarcina să se gândească la fiecare amănunt, ba chiar să o și îmbrace pe moartă. Alesse un taior de mătase în dungi alb-mar, așa cum se cuvenea pentru o domnișoară de o anumită vârstă. Comandă coroanele. Dar la înmormântarea ce a avut loc două zile mai târziu, erau doar patru persoane în urma sicriului: cele două surori, croitoreasa Cecilia și Renilda. De acum venea Crăciunul și toți erau ocupați cu pregătirile de sărbători.

După câțva timp, revenindu-și din pustiul lăsat de moartea Verinei, surorile o cheamă pe Renilda. Ea se prezentă punctuală și afectuoasă ca de obicei, dar se văzu întâmpinată cu o anume răceală. Acea primire atât de ciudată și neobișnuită o uimi mult, dar nu izbuti încă să priceapă unde voiau să ajungă cele două; n-apusese să-și pună ordine în gândurile cumva răvășite, că-i răsună vocea Merlinei: „E adevărat că tu ai fost pentru noi ca o soră mai mică, aproape chiar o fiică; toți anii ăștia ne-ai iubit, dedicându-ne parte din viața ta... Ne gândeam, de fapt, când Verina era încă printre noi, să-l lăsăm o moștenire ca lumea... chiar ți-o promiseseam. Dar acum, știi, acum am hotărât să lăsăm toată averea noastră săracilor... Oricum tu n-ai ști ce să faci cu ea. Copiii tăi, slavă domnului, sunt bine sănătoși, sunt isteți și au să se descurce singuri...” Spunând astea îi puse în mâini ca pe ascuns, de parcă s-ar fi temut să nu fie văzută de cineva, un lănișor de aur șoptindu-i la ureche pe un ton spăsit și dogit: „la-l și păstrează-l! Era al sărmaneii noastre surori. Ai îngrijit-o atâta, meriți o amintire frumoasă de la ea”.

Renilda, la vorbele astea care-i răsunau ca o insultă, rămase împietrită. Cu lănișorul strâns în mână, simți un soi de șoc electric străbătându-i oasele. O ceată deasă îi acoperi ochii și avu senzația că stomacul avea să-i ajungă în gât. Se lăsă cuprinsă de greată și căută să se sprijine, fiindcă i se păru că și pământul îi fuge de sub picioare.

Simtea că-i pleznește capul de gândurile ce i se îngrămădeau unele peste altele, în timp ce din când în când, din acel haos apărea câte o imagine despre soarta ei sfâșiată și niciodată răsplătită, de când Massimo se dusesese... Ei, da, e adevărat că i-rămăseseră copiii, că existau copiii... Copiii...

Auzi iarăși vocea Merlinei și mai sufocată, mai întunecată și mai îndepărtată: „Așa că trebuie să știi... Am hotărât așa pentru că tu nu ai știut să respecti fecioria Verinei. Ar fi trebuit să o îmbraci în alb pe ultimul ei drum, toată în alb...”.

LABIRINT

• „Bomba” *Millenium* sau virusul care amenință computerele din întreaga lume odată cu trecerea în anul 2000, a devenit una dintre cele mai acute probleme aflate azi în atenția experților în software și nu numai, pentru soluționarea căreia se pun la bătaie fonduri considerabile. Panica a fost stârnită în momentul când specialiștii și-au dat seama că sistemele computerizate, construite să reprezinte data cu două unități în loc de patru („98” în loc de „1998”), vor afișa, în prima zi a noului mileniu „00”, resetându-se automat și creând un haos indescriptibil în rețelele de date. Predicțiile catastrofelor se înmulțesc sumbru și, în lipsa mult asteptatului program salvator, ne putem aștepta la orice, de la paralizarea vieții economice mondiale, până la prăbușirea avioanelor aflate în zbor.

Până atunci însă, cu credința unei rezolvări rapide și eficiente, continuăm să folosim cu încredere computerul, fără a subscrie îngrijorării unora aprope de soarta cârții și a cuvântului scris. Chiar și Umberto Eco (citat de Adrian Mihalache în suplimentul *Vineri* din aprilie al revistei *Dilema*) explică reîntoarcerea la scris prin faptul că, pe ecranul monitorului se pot vedea, de regulă, cuvinte, nu imagini. „Ordinatorul reprezintă civilizația alfabetului, așa cum piramidele și catedralele au reprezentat civilizații ale imaginii”.

• Revista *Antares*, subțirică dar ambițioasă, proaspăt născută la Galați, este rodul activității unui grup literar înființat cu multă vreme în urmă de câțiva tineri, pe atunci, profesori de română. Directorul publicației, Corneliu Antoniu, ne surâde cu sfioșenie de pe prima pagină, deasupra unui text primăvărat, cu boturi umede de „cai fierbinți și tineri înșeuai de pescăruși cu fireturi de mirt” și alte imagini bune de așezat „în cupola albastră a inimii”. Aceleași „metafore crude” și-n cronica la ultima carte a lui Fănuș Neagu, semnată de un admirator și având cam generoase proporții, dacă socotim dimensiunile publicației în cauză.

• Primul număr al revistei de haiku *Orfeu*, apărută la Târgu-Mureș și redactată de poetul Ioan Găbudean, cuprinde autori români: Șerban Codrin, Titus Andronic, Ion Roșioru, Dan Doman, Radu Patrichi, Eugenia Faraon, Dumitru Ene-Zărnești, Aidar Bechir, Alexandru Prundea, Maria-Dorina Pașca, o microantologie haiku din 44 de poeți din care mulți din Constanța, un grupaj de haiku-uri din poemele poetului mureșan Zeno Antonini (Franța) în traducerea lui Ioan Găbudean.

• În *Vatra* nr. 2, I.Buduca, glosând pe marginea celor *1001 poeme* antologate (în zece volume) de Laurențiu Ulici (ed.Du Style), îl apostrofează pe autor că nu știe cum stau lucrurile cu ultimele cercetări ale lui Ioan Petru Culianu în zona „dualismelor conceptuale”, nici cum e cu „ieșirea din cercul vicios prin geometrismul fractalilor” și nici care sunt „cauzalitățile formative de origine bio-cuantică”. I.Buduca propune și un alt titlu pentru antologia în cauză; **Mitică și Hyperion**. Noi credem că titlul s-ar potrivi mai degrabă intervenției sale.

• Într-un articol intitulat „Generația irosită” (*Familia* nr.3), Ștefan Borbely face o analiză a ceea ce s-a ales din optzecism, dibuind câteva greseli majore ce i-au premeditat irosirea. Constatările ni se par în general excesive, mai cu seamă finalul articolului, unde autorul deplânge „scurtcircuitarea raporturilor dintre PAC și optzecism”, invitând la o dezbatere pe această temă. Dezbatere căreia nu prea îi vedem rostul, de vreme ce este dreptul constituțional al optzeciștilor (în sensul larg, al generației, nu doar al celor câțiva bucureșteni), să-și vadă de scrisul lor și fără să „păcăne”.

• În *Luceafărul* nr. 12, Simona Grazia Dima repudiază, pe bună dreptate, „naivele eforturi de a propti cu araci calitatea de literat, de parcă ar fi o vie bătrână, mâncată de mană, gata să se scuture dacă nu-i montăm rapid un par senatorial, o proptă academică, o mașină la scară, o funcție, o costumatie...”.

• Un exemplu de cum ar trebui să gândească și corifeii pseudo-literați, atât de mediatizați în ziua de azi pe toate canalele posibile, îl oferă Liviu Ioan Stoiciu, cu prilejul unui interviu publicat în *Cronica* nr.3: „Că nu vreau să las nimic în urma mea, nimănui neavând la ce să-i folosească *deșertăciunile* mele puse pe hârtie *după moarte* — de aceea prefer să le distrug înainte să mor, cerându-i lui Dumnezeu să-mi acorde o ultimă zi, să mă încălzesc la acest foc purificator...”.

ARIADNA

În prezenta d-nei Judie Kesson, sef de reprezentanță în România a firmei americane de consultanță CHEMONICS, firmă autorizată de Agentia de Dezvoltare Internațională a S.U.A., a fost inaugurat la Consiliul Județean Constanța *Centrul de Informații pentru Cetățeni*, menită să ofere gratuit, rapid și eficient informații și

un pas către mileniul III

servicii utile, să preia sugestii și sesizări cu privire la viața comunității și să le prezinte autorităților alese. În discursul inaugural dl. Stelian Dutu, presedintele Consiliului Județean,

a precizat că noul Centru de Informații este o premieră pentru Constanța și unul dintre foarte putinele existente astăzi în țară, cetățenii beneficiind de facilitățile unei tehnologii ultramoderne pentru rezolvarea, într-un timp foarte scurt, a celor mai diverse probleme.

SORIN ROȘCA

SCRIITORI DE DUMINICĂ

Ioana Pârvulescu, Ploiești: „Toată viața am fost bântuită de furtuni mute”, spuneti. Ne pare rău. Vă recomandăm o altă metodă de a hălădui sub un cer cât de cât senin, decât scrisul, pentru că versurile dumneavoastră, deși născute probabil dintr-o autentică suferință psihică, sunt din păcate sterile, adică fără rost. „În bântuirea mea de sânge, / Cu inima tunând / Bătăile destinului”. Când inima „vă tună” luați o nitroglicerină.

Ionel Geamănu, Tulcea: M-ați dat gata cu pătrunzătoarele dvs. comentarii heideggeriene. N-am mai avut somn o săptămână. Citez melancolic: „Pe lângă ceea ce el este deja, Dasein-ul mai este și ceea ce încă nu <este>, așteptând să fie”. Măi, să fie!

Constantin Manole, Călărași: Proza dv. a pus pe fugă toată redacția. Nu cităm nimic, ca să nu-i supunem și pe alții la chinuri olfactive. Titlul însă, adevărată metaforă daliniană, merită amintit: *Gânduri pe tron*.

Adrian Boștinaru, Botoșani: Sunteți un teluric și-un damnat și-un rătăcit. Ce poate fi mai plictisitor? Scormoniți în proză prin sate noroioase, descrieti aprins părul pubian al unei CAP-iste, desurubați motorul unui tractor, flocăiți un câine, îl trageți pe popă

CONTRAPAGINA

jocul de-a „gruparea”

Să ne imaginăm următorul scenariu: domnul Ionel Pricăjoiu, patronul bodegii „La Nelu SRL”, este lovit pe neașteptate de dambalaua gloriei literare. Editează cât ai clipi revista „Cântarea mărilor”, atrage câțiva scriitori talentați, darsăraci, plătindu-i *regeste*, instituie premiul literar anual „Petronius” al „Grupării de la Nelu SRL”. Bodega dă faliment, revista asijderea, dar nu și dambalaua lui Pricăjoiu, reprofilat pe spălătorie auto. Având drept singură semnificație suma consistentă din plic, premiul „Petronius” al (deja) „Miscării literare de la Nelu SRL” a ajuns la editia a V-a și merge neabătut înainte!

Cam așa stau lucrurile cu premiul literar „Ovidius”, decernat de „Gruparea” literară de la „Albatrosul”. Suplimentul cotidianului „Cuget Liber” și-a încetat apariția de trei ani și jumătate, mai exact,

calendar dobrogean

5.04.1948 — A murit Emanoil Papazissu, poet, dramaturg (n.13.08.1893)
8.04.1898 — S-a născut Alexandru Claudian, poet, traducător, sociolog, filozof (m.16.10.1962)
10.04.1947 — S-a născut Mirela Roznoveanu, critic literar, prozator, publicist
16.04.1917 — S-a născut Boris Deșliu, poet, eseist, prozator (m.14.03.1998)
18.04.1928 — S-a născut Enache Puil, istoric literar, poet, critic literar
20.04.1925 — S-a născut Nicolae Necula, prozator

Ne-a părăsit cu discreție îndurerată, în data de 14 martie 1998, poetul, eseistul și prozatorul Boris Deșliu, unul dintre ultimii discipoli ai corifeilor Mircea Eliade, Tudor Vianu, Mircea Vulcănescu, Nae Ionescu, Vladimir Streinu, Petre Pandrea.

Născut la Turtucaia, în 16 aprilie 1917, a devenit doctor al Facultății de Drept și licențiat al Facultății de Litere și Filosofie în anul 1941, iar din 1942 a practicat avocatura în București.

A debutat cu poezie, în anul 1934, la revista *Rod nou* din Siliștea, colaborând, apoi la *Festival, Viața românească, Tomis, Calende, Preocupări literare, Lumea, Thalatta* etc. Consecvent principiului „Nulla dies sine linea”, Boris Deșliu a fost un veritabil benedict al travaliului literar, din care au rezultat o carte de proză scurtă *Ciocolata din Elveția*, mai multe

BORIS DEȘLIU

in memorian

volume de memorialistică, eseuri și jurnale (*Jurnal de avocat* — „Defilare de destine umane” —, *Momente și portrete, Patetice și peripatetice, Jurnalul unui jurnal*), două culegeri de versuri (*Zilele mâniei și Noptile androginilor*). Din păcate, din rațiuni neînțelese de mine, opusurile inserate mai sus sunt cvasi-inedite, încât Boris Deșliu arămas autorul unei singure cărți, placheta de versuri *Zi dramatică*, publicată în 1970.

O infimă parte din lucrările enunate anterior a fost tipărit în *Thalatta* și *Tomis*, revistă care i-a oferit în ultimii ani o colaborare susținută la rubrica proprie *Limes*.

Cunoscând foarte puțin creația literară lăsată de Boris Deșliu n-am posibilitatea să emit judecăți pertinente, nu pot să propun o tablă de valori a operei

din octombrie 1994. În numerele apărute au publicat mai toți scriitorii de valoare din spațiul pontic, fără a avea senzația că prin aceasta, *numai prin aceasta*, s-a întemeiat o „grupare”. Acum, când „Albatrosul” este doar o amintire, care să fie semnificația unui premiu acordat de o grupare fantomă? Pentru a adănci parcă și mai mult confuzia, în notele apărute în presa locală după consumarea ediției a IV-a „gruparea” s-a transformat peste noapte în „miscare”! Să înțeleg că urmează „școala”?

Un premiu literar, oricum s-ar numi el și indiferent de consistența lui materială, este mai mult decât bine venit în aceste vremuri atât de grele. Toată stima pentru eforturile depuse de inițiatori, pentru generozitatea sponsorilor. Dar atenție: valoarea gestului lor poate fi anulată de imperturbabila ofensivă a veleităților, în frunte cu vreun Pricăjoiu, „chemat”(?), „delegat” să *patroneze* un astfel de premiu. Orice improvizație în numele unei inexistente „grupări” literare este generatoare de fals și confuzie.

S.R.ILĂ

22.04.1937 — S-a născut Eugen Lumezianu, prozator, dramaturg (m.31.01.1990)
22.04.1944 — S-a născut Ion Dragomir, poet
23.04.1901 — S-a născut Grigore Sălceanu, poet, dramaturg, traducător (m.19.07.1980)
23.04.1922 — S-a născut Pavel Chihaia, prozator, dramaturg, critic de artă
27.04.1879 — S-a născut Alex Gherghel, poet (m.20.12.1951)
29.04.1965 — A murit Florica Cordescu Jebeleanu, pictor grafician (n.10.05.1913)
04.1905 — S-a născut Stan Greavu-Dunăre, publicist, etnograf, bibliograf (m.10.05.1929)

GELU CULICEA

sale și să-l încadrez între scriitorii contemporani. Acestea rămân deziderate stringente, pe care mi le asum cu asentimentul familiei, în calitate de prieten apropiat cu care ilustrul defunct plănuise mai multe proiecte de anvergură.

Totuși, din ceea ce s-a publicat se desprind, pentru prozator și eseist, următoarele trăsături: dinamismul viziunii, viitorul alert, coroborate cu scepticismul moralistului, profunzimea filosofului și forța evocatoare a portretistului în vreme ce poetul s-ar defini prin reflexivitatea și perenitatea clasicului, dublate de insolitul și ludicul modern.

Prin dispariția lui Boris Deșliu, literatura română pierde un potențial scriitor de valoare, neafirmat însă la timpul potrivit.

VICTOR CORCHES

JUSTIȚIE ȘI INJUSTIȚII

alibi

Pe Procurorul General Gheorghe Bobocea nu l-am cunoscut personal. L-am văzut la două sedințe la București și la una la Constanța. Se spunea despre el că a fost trimis să aplice linia partidului în procuratură. Urmase câteva clase primare, Școala juridică de un an și Facultatea de Drept la fără frecvență. Făcea parte dintre cei despre care colegul Aurică Taină spunea că sunt cu „liceul pauză” sau că au absolvit școala de dans. Desi semianalfabet, a obținut titlul de doctor în drept.

Nu auzisem de el până a fost numit Procuror General. Era privit cu teamă fiindcă venea din necunoscut. Se spunea că a fost recomandat de Emil Bobu, cu care era prieten de pe vremea când au fost colegi la Școala juridică. Într-o zi am găsit în biblioteca din sala de Consiliu a Procuraturii Județene Constanța volumul „Administrația de Stat în Republica Socialistă România”, de mai mulți autori, dintre care îi menționez pe „dr.” Gheorghe Bobocea și pe Emil Georgescu, fost procuror, apoi avocat, iar la data despre care scriu, era redactor la Europa Liberă, unde făcea emisiunea Realitatea Românească, deosebit de apreciată de ascultători. Mă umfla râsul de câte ori răsfoiam opul respectiv. L-am arătat la câțiva colegi din Constanța și din Procuratura Generală și am făcut haz de omul de știință Gheorghe Bobocea.

Bobocea a dispus ca fiecare procuror să-și facă într-un caiet un program de lucru de luni până sâmbătă. Lucrările trebuiau repartizate pe zile și ore. Munca procurorului este plină de neprevăzut și era imposibil să-ți faci un plan pe care să-l respecti riguros.

Pierdere de timp și consum de nervi. Dar caietul era cel mai ușor de controlat. La altceva Bobocea nu se pricepea.

Seful Biroului de Anchete Speciale din Procuratura Generală era Virgil Romeci, fiu de învățător din satul Strachina de lângă Tândărei. Este tatăl tinerei muzicolog Anca Romeci de la Radiodifuziunea Română. Romeci era un bun meseriaș, excepțional coleg, cu o inteligență scilpitoare, spontan, ironic, băscălios. Folosea expresii colorate, unele țigănești, chiar și în cele mai sobre sedințe. Nu știu prin ce împrejurări Romeci a ajuns unul din favoriții lui Bobocea. Prin cuvinte mestesugite își bătea joc de Procurorul General, laudându-i iordinele aberante. Romeci era unul dintre susținătorii utilității planului de muncă săptămânal. Mai greu era pentru procurorii care asistau la discuțiile dintre cei doi și făceau eforturi pentru a nu izbucni în râs.

Ulciorul nu merge de multe ori la apă. Într-o zi, lui Romeci i s-a înfundat. Bobocea l-a prins că nu întocmeste planul de muncă săptămânal. Nu s-a așteptat ca tocmai favoriții lui să-și creeze o asemenea decepție. După o izbucnire de furie, Bobocea a convocat staff-ul Procuraturii Generale. S-a creat un cadru oficial pentru criticarea lui Romeci. Unul din cei de față mi-a spus că se aștepta la acest scandal, mai ales că Virgil Romeci întinsese prea mult coarda, bătându-și joc pe față prin sedințe de Bobocea.

În timp ce era criticat, Romeci a luat o figură spășită, a ascultat cu smerenie observațiile ce i s-au făcut, după care a început să-l laude pe Bobocea, insistând asupra necesității planului de muncă săptămânal. Și-a pus cenusă în cap, a vorbit în jargon golănesc, țigănesc, aproape că-i curgeau lacrimile de părere de rău. Cei de față își înclăstaseră fălcile să nu izbucnească în râs.

În București se comisese o crimă atroce, cu larg ecou în rândul populației. Anchetatorii din procuratură și miliție lucrau zi și noapte, fără a reuși să descopere făptuitorul. Despre caz a auzit și Ceausescu care a fixat un termen pentru a prinde criminalul. Într-o seară s-au adunat la Procuratura Generală anchetatori și criminalisti din miliție și procuratură, să discute cazul. Sedinta era condusă de procurorul general Bobocea. Au fost examinate toate variantele posibile. S-a discutat lista persoanelor suspecte, pe larg. Despre unele se spunea că au alibi și se trecea mai departe. Cuvântul alibi a fost folosit de mai multe ori. La un moment dat, Bobocea enervat, tăfnos, a întrebat: „dar de ce pe alibi ăsta nu-l prindeti?” Bineînțeles că cei de față au tresărit, s-au uitat speriați unul la altul și nu au știut ce să răspundă. La terminarea sedinței, un general de miliție, specialist criminalist cu vechi state de serviciu în urmărirea și prinderea criminalilor, i-a spus în soaptă lui Nicolae Bracaciu, seful Direcției de Urmărire Penală și Criminalistică din Procuratura Generală, și el un expert în crime, inteligent și cu umor: „mulți boi sunt și la noi, dar parcă nu avem nici unul ca Bobocea”.

Bobocea ajunsese de râsul procurorilor, care totuși se temeau de el. Era rău și vindicativ. A fost schimbat din funcție în noiembrie 1977 și s-a pierdut în anonimat.

(fragment)

TITUS RUSU

(Din volumul „Confesiunile unui magistrat imperfect”)

Veșmântul alb

Marele întins al apei era atât de limpede încât făcea străveziu fundul adânc, deosebit de bogat în pietre netezite. Un vânt ușor de vară, apoi, încrețea apele lovite de razele soarelui, creând păienjenisuri de lumină ce se legănau fugare și efemere. Culoarele mării sporeau încântarea momentului. Diferitele tonalități de albastru și verde ba se uneau, ba se desfăceau dincolo de orice compoziție, ca într-o pânză mare de pictură informală, captând în mișcarea jocului aurul lucios al galbenului.

Oare nu trecea pe acolo chiar Venus a lui Boticelli, înainte de a se așeza în chenarul tabloului și, desfășcându-și pletele-i blonde nu strâpungea cu reflexele aurii unduirea ușoară și înspumată a mării? Sau oare — se gândea Renilda — era vorba de un alai de zâne ce străbăteau acea unică porțiune a mării pentru ca, depărtându-se ușor pe luciul apei, să lase în urmă-i o mantie vineție, regală? Aceste gânduri îi încolteau așa, pe neașteptate, proiectând-o în împărăția de basm a firii. Acum lumea zânelor o târa în întreaga-i profunzime misterioasă și o împingea înapoi ca într-un timp de vis. La orizontul acestei imense întinderi, o velă triunghiulară și dreaptă se lăsa în voia acestui vânticel și, în apropierea coastei, o barcă adormită părea să întrerupă mișcarea valurilor ca o pată de pământ.

Renilda descoperea această frumusețe pe îndelete, așa cum se gustă un vin vechi din pivnita casei unor prieteni apropiați. Acum putea să o savureze de sub o umbrelă roșie, dintr-un pățuc de pânză aspră. Cei trei fii, încă mici, se fugăreau pe luciul apei, în vreme ce picături minuscule de lumină lunecau pe trupurile lor firave. În acel albastru mângâietor, Renilda descoperea alte dimensiuni ale frumosului pe care mai înainte abia îl intuise, iar asta o făcea și mai conștientă de propriu-i trup, într-o unire leneșă cu culorile ce o înconjurau. Lungită pe mijlocul patului, cu capul pe spate, simtea mângâierea părului des și luminos care îi cădea desfăcut, urmându-i parcă ritmul gândurilor. Își privea picioarele, simtind o satisfacție neîncercată vreodată până atunci. Erau lungi și svelte. Ușoara rotunjime a pulpei cobora înspre o încheietură subțire și puternică totodată. Până acum i-o spusese cei alții. De fapt, Renilda era o femeie foarte frumoasă, nu-i lipsea chiar nimic: ochii de culoarea jadului de-abia încrustat, iar gura aceea, gura aceea atât de senzuală!

Acum lumea era a ei. Pietrisul luminos sub soarele dogoritor de august scânteia ca o mare și lucioasă tablă de argint. Natura însăși părea să-i omagieze prezența. De jur împrejur îi zâmbeau colinele, pe costișe se desfătau sfioase satele de pescari, cu case ale căror obloane întredeschise făceau ispititor cu ochiul. I se părea că surâd până și fortărețele îndepărtate din vremurile trecute, acum dărâmate și pustii, presărate de-a lungul coastei.

Câtă frumusețe! Acest puls de necontrolat al vieții, energia vibrantă a lucrurilor, o duceau cu gândul la Massimo, prima și ultima ei iubire, și simți o lacrimă alunecându-i pe față. Maxim era pentru ea imprezizibila întâlnire cu moartea, în acel oribil accident de circulație; și-l imagina spirit pur, continuând să trăiască chiar și acum în spațiul originar al lucrurilor, constituind o parte integrantă din sugestia ce o învăluia. Îi iubea încă, cu aceeași intensitate a primei iubiri, dar, deși suferea, știa să-și găsească bucuria în îngrijirea celor trei copii, fruct al dragostei lor. Trebuia să trăiască pentru ei. În timp ce asemenea gânduri îi frământau mintea, nu-și dădu seama că un nor gros, îmbibat de ploaie, începea să întunece cerul. Amenintarea unei furtuni iscă o îmbulzeala pe plajă, iar Renilda începu să-i cheme pe Sereno, Raffaele și Luca, apucându-se să adune fără chef hainele împrăstiate ici-colo.

Primele picături de apă o ajunseră, pe ea și pe copii, în drumul spre vilisoara luată cu chirie pentru vara aceea.

În mica locuință o aștepta Ginella, o veche prietenă cu care de multă vreme obisnuia să-și petreacă vacanța. Ginella era mărunță, foarte îngrijit îmbrăcată și fardată abundant, un tip mai degrabă de nedefinit și cu toate astea deosebită. Privind-o, te puteai gândi la o copilă ce vrea să facă pe adultă. În realitate, trecuse deja de patruzeci de ani, de o bună bucată de timp. Ocupată tot timpul, își continua monologul la nesfârșit, boscorodind prin casă și dând vina pe situația ei deloc de invidiat, pe maică-sa, de altfel de mult dispărută. Pomenea de mamă-sa, care părea să-i stăpânească gândurile, ajungând chiar s-o acuze de nefericirea ce îi fusese hărăzită. „Maică-mea trebuia să-mi găsească bărbatul”, repeta într-una... „În schimb, mă pune la treabă în casă, făcea tot ce-i posibil să nu mă apropii de vreun bărbat...”.

De la tonul plângăret trecea la blestemele pe care de acum Renilda le știa pe dinafară și n-o mai impresionau, dar ciudat, chiar astăzi o împingeau să-și revadă propria soartă și să constate că și ea, Ginella, se liniștise oarecum. „Mie — reluă blând — mie îmi trebuie un bărbat adevărat! Îi vreau tânăr, frumos și bogat. Aceia care m-au cerut în căsătorie erau toți bărbați adevărați, dar tocmai ea, maică-mea, nu i-a lăsat să se apropie de mine. I-a îndepărtat pe toți! Golanii, ăia pe care îi caută celelalte fete, sunt ușor de găsit, dar eu voiam un bărbat adevărat... un bărbat de vis, sunt fecioară — insistă ea — și vreau un bărbat tânăr și curat. Un bărbat numai al meu. Ce-s eu, una care o dau așa ușor?...”.

Auzindu-i aceste expresii tari, Renilda rămase cam încurcată, ar fi putut-o auzi băieții. „A propos — o întrerupse, mai mult ca să schimbe subiectul, care era pe punctul de a deborda de acum violent — a telefonat cineva?”

Suspînând, Ginella încetă să se mai plângă și se oțări bolborosind: „A telefonat Merlina, zicea s-o suni cât mai repede”.

Renilda se nălini. O căuta Merlina?... oare ce putea să se fi întâmplat? Un alt telefon nu se lăsa mult așteptat. Se auzi primul țărâit, apoi al doilea și încă unul. Renilda ridică receptorul; de la celălalt capăt ajunse vocea aprinsă și rugătoare a unui *ALO!* Renilda n-apucă să băiguiască un „da”, că cealaltă voce începu s-o roage: „Să vii repede, repede, Verina se simte foarte rău, nu ne descurcăm fără tine! Nu întârzia! Te așteptăm!”

Trebuie că se întâmplase ceva foarte grav dacă Merlina o

chema acum. Înțelesese că vacanța se terminase, cu tot farmecul trăit în acele putine zile la mare. Acum o aștepta trista supraviețuire pe care le-o datora celor trei domnișoare bătrâne, de care îngrijea cu tot sufletul de ani de zile. Cele trei fete bătrâne, cu care Renilda era rudă îndepărtată, nu erau niște nevoiașe, însă cu mare greutate cheltuiău chiar și o sumă neînsemnată pentru un cadou cât de modest. Erau proprietățile unui patrimoniu deloc de neglijat. Între altele, aveau o casă boierească frumoasă, bijuterii de calitate ce zăceau îngropate în seifurile băncii, fără să le fi împodobit vreodată pe stăpâne. Le obligau doar să cheltuiască, an de an, o anumită sumă pentru a le ține în custodie. Bietele de ele duceau o viață cenusie și insignifiantă, pradă unui egocentrism aproape patologic, incapabile să înțeleagă lumea semenilor lor.

Toate aceste bogății — își spunea Renilda — într-o zi ar fi trebuit să îi revină ei sau copiilor ei, fiind unica rudă rămasă în viață. Chestiunea era ca și sigură, fiindcă nici una dintre celelalte rude, la fel de îndepărtate, nu se mai interesase de soarta celor trei verișoare. Dar, ca s-o spunem pe cea dreaptă, pe ea, pe Renilda, care pierduse toți acești ani nedormind sau alergând prin spitale, nu o interesa atât partea materială a lucrurilor, cât afecțiunea față de acele trei făpturi care-i păreau fragile și neajutorate.

Ziua era pe sfârșite. Afară furtuna se dezlănțuise. Se auzea răpăitul violent al ploii ce cădea cu găleata din cerul întunecat, în timp ce tunetele brăzduau aerul și fulgerule luminau copacii și casele, urcând din întineric ca o sarabandă de spectre.

A doua zi în zori, când Renilda ieși din vilisoară, atmosfera de o frumusețe aproape neverosimilă din ajun se năruise cu totul. Marea, întunecată, apărea frământată de valuri lungi și înalte, care, asaltând malul, ajungeau să izbească postamentul umbrelor. În definitiv — își spuse — nu pierd cine știe ce. Ginellei, care o tot încuraja să mai rămână măcar o zi, îi răspunse cu un „nu” hotărât. Era de acum gata să plece, îi recomandă chiar să aibă grijă de copii. Urcă în mașina parcată în fața vilei și se îndreptă spre oraș.

Avea destul drum de făcut și pe acea suprafață umedă nu putea goni în voie... Două, trei ore de sofă în timpul cărora gândul avea să se îndrepte inevitabil către cele trei matusi! Sărmanele, nu se căsătoriseră pentru că partidele nu li se părușă demne de rangul lor... Și cum ar fi putut să primească în casă un muritor de rând, ele, care aveau o obârșie nobilă?

Dar cauza propriu-zisă a soartei lor nenorocite — se gândea Renilda — fusese amestecul răuvoitor al prietenilor și rudelor, ce găsiseră mereu câte ceva de obiectat eventualului candidat. Ba chiar, poate de pe atunci, în dosul acestor sfaturi bune, se ascundea grija ca mostenirea celor trei să nu intre pe mâna soților!... Cum să nu...!

Așa că cele trei surori s-au văzut constrânse să-și trăiască tineretea și bătrânețea împreună. În lungile clipe de plictiseală casnică își reproșau acum unele ghinioane pentru care fiecare dintre ele rataseră ocazia să se mărite. S-o fi ascultat pe Merlina vărsându-și năduful: de n-ar fi sfătuit-o pe atunci mătușă Novella pe maică-sa...! De nu si-ar fi băgat nasul în afacerea cu Umberto făcându-l bătăran, el care nu era nici pe departe așa, poate astăzi n-am fi ajuns să trăim singure singurele.

În aceste momente Lidia se băga și ea... „Eh, da, dacă blestemata de cuscră Antonia, Dumnezeu s-o ierte, nu începea cu ale ei, cu „dar” și cu „dacă”, acum bineînțeles că l-aș avea lângă mine pe Giovanni, băiatul ăla atât de simțit și de frumos. Bărfitoarea aia — continua — le-a izgonit destui bărbați fetelor...! Amintiți-vă de Rosina florarului, părăsită chiar în fața altarului din vna scorpiei bătrâne... Zgripturoaica aia îl făcuse pe logodnic să creadă că fetișcana era în stare să se iubească până și în sură. Măcar de eram usuratică și eu în tinerețe... Vedeai atunci!...”

În acel moment sărea și Verina: „Haida si voi, dați vina pe alții, dar cine l-a îndepărtat pe Giuseppe de mine? Voi ați fost alea, voi, de gelozie... de frică să nu împărțiți zestrea... dar el era îndrăgostit de mine și mă lua chiar fără o lețcaie. N-aș mai fi stat acum pe capul vostru. Aș fi cunoscut dulceata iubirii, aș fi avut copii care m-ar fi îngrijit la bătrânețe. În schimb viața mea a luat-o contra firii. Ce urgie!...”

Rămâneai uluit văzând cum toate trei, fiecare în felul ei, își dădeau seama de condiția lor. Ciudat cum știința lor ținea pasul cu micile aiureli, rod firesc al lumii prea strâmt pe care și-o construiseră.

Cea mai mare dintre surori era Merlina. Negricioasă la față, deloc frumoasă, te izbea la prima privire nasu-i lung și încovoiat, gura mare cărnoasă, atât de lipsită de senzualitate cu nu te dumireai dacă aparține unei muieri sau unui mascul, și ochii mici ce împungeau ca două spade cu vârful abia pilit. Lată în spate, lăsa să i se legene pe pieptu-i generos doi săni plini, pe care vremea nu-i ruinase, fapt pentru care îi și arăta printr-un decolteu amplu, dar cu linii precise, caracteristice celor mai multe rochii de ale ei, într-o încercare disperată de a-și pune în valoare feminitatea. Picioarele-i subțiri susțineau cu greu cele două fese destul de grele, ca apoi să se piardă în spațiul limitat al mijlocului „subțire, subțire”. Ai fi crezut-o una dingăinile alea bătrâne care pășesc agale, făloase, pe labele uscate. Își pudra fața și-și dădea cu ruj aprins pe buze, punându-și în evidență și mai mult asexualitatea liniei. Își purta în fine părul alb, des rulat în jurul capului mic.

Urma Verina, la drept vorbind nu mai frumoasă ca sora ei, chiar dacă era cu vreo câțiva ani mai tânără. După cum spuneau cunoștințele ei, era leită tată-său, în vreme ce Merlina părea să fie o fotografie a mamei. Verina oferea, asadar, o imagine feminină foarte simplă. Purta părul negru în două cozi mari și strălucitoare, „în cunună”, cum obisnuiau cândva tărâncile din Sud. Pe față, între

bărbia ascuțită și proeminentă și fruntea bombată și amplă răsărea un nas puternic cu nări acviline; în timp ce ochii mici, mai puțin tăioși decât ai Merlinei, dar totuși scrutați și gata să atace, abia de i se zăreau. Si Verina își dădea cu ruj pe buzele subțiri și decolorate, gura semănându-i, proaspăt rujată, cu o cicatrice însângărată.

„Femeile — tot repeta — nu trebuie să arate niciodată ceea ce au, ci trebuie doar să sugereze...”.

Așa că o constrângea pe Cecilia, frumoasa croitoreasă, înaltă și zveltă ca un mestecăcăn tânăr, având forma feței ovală precum Merle Oberon și părul numai inele, să piardă ore întregi la proba rochiilor, înainte de cusătura definitivă.

„Pensele — îi tot spunea cu un aer pontifical domnișoara răscopă, de parcă ar fi fost într-adevăr un papă — trebuie să rămână la înălțimea sânelui, altminteri apar striviți. Fusta trebuie tăiată precis în lungime și în lățime, altminteri soldurile și picioarele nu sunt puse în evidență. Îmbrăcămîntea — insistă ea — trebuie să dăruiască”.. Iar biata Cecilia, cu acul și foarfeca în mână, cosea și iar cosea, rămânând minute îndelungate aplecată de spate.

Verina o supunea la toate aceste „torturi” cu sânge rece. Si le merita frumuseța de croitoreasă... Nu trebuia oare să ispășească dragostea neîngăduită ce și-o permitea cu Giacomo al ei? Iar micuța Santina nu era rodul bătător la ochi al acelor jocuri amoroase ale lor?

Vulpea aia de Verina, pe ascuns, dospea o dorință amarnică de revansă pentru soarta ce o redusese la rolul de bucătăreasă în casa aceea tristă și lipsită de dragoste, iar prin probatul rochiilor și-o descărca toată asupra Cecilei. O făcea să se aplece neîntrerupt, îndeosebi când îi potrivea tivul — „nu, nu-i bine așa”, insistă fata bătrână. „Nu, fusta asta trebuie să fie mai scurtă cu doi centimetri sau poate e mai bine să o lungim cu trei. Ia să vedem... Să vedem...”.

Cecilia nu scotea o vorbă, o vorbă. Înghitea toate acele mici răutăți — trebuie totuși să trăiești, se gândea în sine ea. Acel lucru pentru ea însemna să își câștige pâinea. Iar Giacomo îi oferea o iubire care-i umplea viața, așa că se făcea că nu bagă de seamă, continuând să suporte tot felul de răutăți ciudate ale domnișoarei Verina.

Dar personajul cel mai important dintre toate trei era Lidia. Între Merlina și Verina, era nașterea cea mai fericită a mamei naturi! Un adevărat miracol de inginerie și de chimie naturală. Avea obraji delicați și buze senzuale, un nas micuț de copilă ce se potrivea de minune cu restul feței. Fruntea albă și regulată era înfrumusetată de părul blond și scurt făcut permanent.

„Așa vrea Lidia, așa trebuie făcut”... spunea Merlina când mergea să le caute. „Eu sunt sora mai mare — adăuga — dar ea ne dă de mâncare, de aceea îi sunt datoare, și suntem toate datoare să ne supunem”.

Lidia era singura calificată și de aceea putuse să lucreze. Cu salariul ei reusea să le țină pe toate trei, fără să se atingă de patrimoniul comun, și aceasta le făcea fericite cu adevărat. Dar în clipele de oboseală se plângea și ea că nu putuse să-și încheie o familie și adesea începea să urle: „De nu v-aș fi avut pe cap, nenorocita de mine, aș fi putut măcar să mă bucur de iubirea unui bărbat!”

Într-adevăr era cea mai tânără dintre cele trei și într-o vreme fusese o femeie foarte atrăgătoare, nu numai pentru figura gratioasă, ci și pentru fizicul în ansamblu. Chiar dacă acum apărea întrucătvă îngreunată de o burță mare și ridicată, rezultatul vizibil al „îngrijirilor culinare” pe care i le aplicau surorile din belșug, al vieții sedentare, dar mai ales al indulgenței sanatoase față de sine pe care si-o îngăduia fără să stea pe gânduri.

Soarele pârjolea deja când Renilda ajunse în oras. Aroma de cafea ce venea din baruri străbatea văzduhul și străzile animate de vânzoleala unei mulțimi estivale ce vălurea multicoloră și unduoasă precum apele râului, dând impresia unei poște nestăpânite de viață. Această imagine omenească atât de înviorătoare, în ciuda apăsării zidurilor, era întreruptă brutal din când în când de explozia motoarelor aprinse și de sunetul înfuriat al claxoanelor care „protestau” în șirul lung al mașinilor oprite la semafoare.

Răpită de peisajul nou, atât de diferit de colinele verzi, de spațiul liniștit al mării estive, Renilda lăsa mașina într-o parcare apropiată și se îndreptă spre casa fetelor bătrâne, încetinind tot mai mult pașii, ca și cum ar fi voit să mai întârzie clipa în care trebuia să se supună iar „sclaviei” ce o lega de acum de bătrânele doamne, care prea des își arogau dreptul de a-i condiciona viața. La un moment dat, revenindu-și, accelera iarăși pasul cu hotărâre. Nu degeaba — socotea ea — numele ei însemna „cea care luptă cu înțelepciune”. De fapt nu uitase că tatăl său o declarase la naștere Renilda în loc de Renilde, de parcă ar fi predestinat-o, chiar și sub un nume originalizat într-un curriculum vitae excepțional. Merită amintit că prenumele îi era însoțit de un nume nobil: o chema nici mai mult nici mai puțin decât Renilda Vespasiani. În sfârșit, nu se știe bine de ce, dar aproape încă de la început fusese programată pentru lucrurile mari. Bietul tata, de-ar fi știut soarta ei! Lucruri mari, ca să vezi... De-ar fi știut el câtă oboseală o costa să-și câștige existența. Soțul, care o adorase nespus, îi lăsase o mare bogăție: cei trei fii magnifici, amintirea iubirii lor pătimase, dar durerea dispariției lui nu se alinase nici acum, în ciuda trecerii anilor.

Absorbită de toate acele gânduri, ajunse aproape de casa verișoarelor bătrâne; se repezi de îndată în dormitor unde, învăluită în grămadă de cearceafuri, zăcea Verina. Aproape că nu se zărea, doar ochii mici, deveniți de-acum translucizi, îi confirmau prezența. Măinile subțiri de deasupra păturii și trupu-i abandonat pe pernă, păreau să nu mai fie ale unei ființe vii. Renilda o privi înspăimântată, primu-i gând fu acela de a o lua la goană, de a se agăța din nou de viața ce pulsa afară dincolo de casa aceea tristă și din care viața era pe punctul de a dispărea... Pe neașteptate, o ajunse ca din depărtare glasul Merlinei: „Verina are hemoragie uterină”... zise cu ochii

Traducere de ROMEO MAGHERESCU

continuare în pag. 14

◆ Revistă editată de Consiliul Județean Constanța cu sprijinul Ministerului Culturii
◆ Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

● Redactor șef: CONSTANTIN NOVAC ● Redactor șef adj.: NICOLAE MOTOC

Adresa: Constanța, str. Ion Lahovari, nr. 87, tel. 61.11.72, 61.10.79 ISSN 12208167 Tiparul: INFCON S.A. Constanța ● Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. P.O. Box 33-57, fax 0040-1-222.64.07; 222.64.39, telex 11995, Piața Presei Libere nr.1, sector 1, București, România ● Redactor de serviciu: DAN PERSA